

Молитися псалмами

Посібник для лідера

*«Та в Законі Господнім його насолода,
і про Закон Його вдень та вночі
він роздумує!»*

Псалом 1:2

www.kraynebo.com

Видавництво «Крайнебо»
Львів, Україна

МОЛИТИСЯ ПСАЛМАМИ ПОСІБНИК ДЛЯ ЛІДЕРА

Усі права збережені © 2008 Тимоті Дж. Келлер та Пресвітеріанська церква Відкупителя.
Усі права збережені. Відповідно до обмежень щодо авторських прав, жодну частину цього матеріалу не можна відтворювати в будь-який спосіб або зберігати будь-яким засобом без дозволу *Пресвітеріанської церкви Відкупителя (Redeemer Presbyterian Church 271 Madison Ave., Suite 1600 New York, NY 10016)*

www.kraynebo.com
Видавництво «Крайнебо»

Переклад українською мовою.
Усі права збережені © 2019 Видавництво «Крайнебо»
Версія 1 – 1 грудня 2019 р.

МОЛИТИСЯ ПСАЛМАМИ

Зміст

	Вступне слово I	5
	Вступне слово II	11
Заняття 1	Роздуми I: Псалом 1	17
Заняття 2	РОЗДУМИ II: Псалом 2	23
Заняття 3	РОЗДУМИ III: Псалом 118, частина 1	27
Заняття 4	РОЗДУМИ IV: Псалом 118, частина 2	33
Заняття 5	Роздуми V: Псалом 55 та 76	39
Заняття 6	РОЗДУМИ VI: Псалом 102	45
Заняття 7	Покаяння I: Псалом 6 та 31	51
Заняття 8	ПОКАЯННЯ II: Псалом 50	61
Заняття 9	ПОКАЯННЯ III: Псалом 129	71
Заняття 10	Покаяння IV: Псалом 105	75
Заняття 11	Смуток I: Псалом 3	83
Заняття 12	СМУТОК II: Псалом 41 та 42	91
Заняття 13	СМУТОК III: Псалом 125	99
Заняття 14	СМУТОК IV: Псалом 72	103
Заняття 15	Прохання I: Псалом 27	111
Заняття 16	ПРОХАННЯ II: Псалом 24	117
Заняття 17	ПРОХАННЯ III: Псалми 4 та 5	123
Заняття 18	Прославлення I: Псалом 26	131
Заняття 19	ПРОСЛАВЛЕННЯ II: Псалом 62	135
Заняття 20	ПРОСЛАВЛЕННЯ III: Псалом 94 та 150	139
Додаток А	Два способи молитися псалмами	147

Псалми

Молитися псалмами

Вступне слово I

ІСТОРІЯ

Історично так склалося, що євангельські розповіді та псалми були двома основними джерелами християнських роздумів та розмірковувань у Біблії. Псалтир виконував функцію єврейського «молитовника». Його використовували у синагогах та під час особистого прославлення, він був «молитовником» Ісуса.

У період чернецтва псалми читали, переказували та молилися ними у безкінечних циклах. Відомий статут св. Бенедикта заохочував прочитувати Псалтир за один тиждень. «Книга загальних молитов» (1552 р., змінена у 1662 р.) англіканської церкви пропонує молитися за допомогою Псалмів впродовж одного місяця під час ранкової та вечірньої молитви. Кальвін та реформатські церкви поклали псалми на вірші та музику, щоб співати під час служб. У своєму коментарі до Книги Псалмів Кальвін сказав таке: «Задум Святого Духа був... дати церкві загальну форму молитви».

Сьогодні псалми втратили популярність із кількох причин. По-перше, є складні уривки (особливо для сучасного розуміння), де йдеться про помсту ворогам, є багато й інших місць, що пригнічують. По-друге, сучасні коментатори бояться тлумачити Псалтир, посилаючись на Христа, на Його особу та діяльність, хоча Сам Христос це робив! По-третє, необхідно мати бодай якусь теологічну обізнаність, щоб орієнтуватися у псалмах, а вона вже не є такою поширеною, як раніше. Насамкінець, псалми – це поезія, для розуміння якої потрібен час, а ми живемо у культурі поспіху, в якій нам не залишається часу для роздумів.

ПОТРЕБА

Навіщо нам глибоко вкорінювати своє молитовне життя у псалмах та молитвах Біблії?

Псалми навчають нас молитися через наслідування та нашу відповідь

Не ми обрали Бога, Бог обрав нас (Івана 15:16). Усе, що ми робимо щодо Бога, – це відповідь на Божу дію щодо нас. Тому молитва – це передусім промова-відповідь.¹ У 2 Самуїла 7 Бог послав Давидові пророче слово (вірші 4-16), а Давид відповідає на це молитвою, кажучи: «Бо Ти, Господи Саваоте, Боже Ізраїлів, об'явив Своему рабові... тому раб Твій здобувся на відвагу помолитися до Тебе цією молитвою!» (вірші 19, 27). Боже слово породжує справжню молитву. Справжня молитва – це завжди відповідь на Боже одкровення. Псалми – це і молитва, і одкровення про Бога – це ідеальний ґрунт для того, щоб навчитися молитися.

«У молитві дуже важливо повністю зрозуміти цю її другорядну властивість [...]. Перше слово – це Боже слово. Ми ніколи не є першим словом, ніколи не є початковим словом... Ця масштабна та всеосяжна первинність Божої

мови, яка є дуже очевидною у Писанні, не одразу стає очевидною для нас просто тому, що ми більше усвідомлюємо себе, ніж Бога.

...Наш особистий досвід вивчення рідної мови дуже схожий на біблійне свідчення і дає нам засоби, щоб перевірити цей факт. Через те, що ми вивчаємо рідну мову у дуже ранньому віці, у нас немає чітких спогадів про цей процес [і загалом ми "пам'ятатимемо", що ми ініціювали своє мовлення]. Але спостерігаючи за нашим дітьми, ми можемо підтвердити очевидне: мова спрямована до нас. Ми вчимося говорити тоді, коли до нас говорять. Від самісінького народження ми занурюємося в океан мови... Тоді поволі, склад за складом, ми здобуваємо можливість відповісти: мама, тато, пити, їсти, так, ні. Жодне з цих слів не було первинним.

...Запитання: де ж тоді нам навчитися своєї мови так, щоб вона стала розвинутою і відповідала Богові? Відповідь: у Книзі Псалмів. Це величезний університет, куди євреї та християни ідуть, щоб навчитися молитися».²

Псалми заводять нас у глибини нашого серця

У тисячі разів глибше, аніж зайшли б ми самі. Псалми також спонукають нас долати страждання і біль ще до їхньої появи. Вони спонукають нас висловлювати хвалу та вдячність навіть тоді, коли ми взагалі їх не відчуваємо. Усі вправі є «проти шерсті», тому псалми емоційно виводять нас поза наші стандартні рамки.

«Псалми – це Божі дари, щоб навчити нас молитися повною молитвою (а не зшитими до купи шматками емоцій, на які ми натрапляємо де-не-де) та чесною молитвою (не серією більш-менш щирих "облич", які, на нашу думку, можуть догодити нашому Господеві)... Якщо ми навчатимемо себе у таких майстрів, отримуючи навички завдяки використанню цих інструментів, то ми й самі ставатимемо все більш і більш вправними у цьому. Якщо ж ми свідомо нехтуємо псалмами, то ми не є повністю відрізненими від молитви, але нам доведеться торувати свій шлях крізь густі нетрі шляхом спроб і помилок, маючи при собі примітивні інструменти».³

Псалми спонукають нас взаємодіяти з таким Богом, Яким Він є

Ця причина є найважливішою. Юджин Пітерсон пояснює:

«У світі, де молитва стає інструментом задоволення релігійного его та викликає пристрасну жагу, Псалми вирізняються своєю простотою... Ми наодинці молимося Богові, який промовляє те, що ми хочемо почути, або молимося до того аспекту Бога, який можемо зрозуміти. Але дуже важливо, щоб ми говорили з Богом, Який промовляє до нас, і говорили про все те, що Він промовляє до нас... Псалми навчають нас такої розмови. Нам нелегко дається послух, нам нелегко жити вірою у Бога, Який виявив Себе нам. Існує різниця між молитвою до незнайомого Бога, Якого ми сподіваємося пізнати, і молитвою до знамого Бога, Який був виявлений через Ізраїль та Ісуса Христа, Який говорить нашою мовою. У першій молитві ми втамовуємо свої релігійні апетити. У другій – ми живемо слухняною вірою. Перша молитва – легша, а друга – важливіша. Ключовим у молитві не є навчитися висловлюватися, а навчитися відповідати Богові.

Псалми не були молитвою людей, які намагалися зрозуміти самих себе. Це не збірка молитов людей, які шукають сенс у житті. Ними молилися люди, які розуміли, що Бог був центром усього. Бог, а не їхні почуття, був у центрі. Бог, а не їхні душі, був важливим. Бог, а не сенс життя, був ключовим. Почуття, душа та сенс також були, але вони не були причиною для молитви. Людський досвід може спонукати до молитви, але він ніколи не є першопричиною молитви. Це не просто

вірування, що Бог обумовлює ці молитви, це радше *доктрина* Бога... Ми б хотіли досліджувати власні духовні глибини так, щоб Бог був наче фоновою музикою, не завдаючи собі клопоту з нудним та складним Писанням. Але обираючи Псалми як свого вчителя молитви, ми оберемо саме ці передумови, в яких і будемо молитися».⁴

РОЗ'ЯСНІМО СИТУАЦІЮ

Як ми вже зауважували, ми не часто використовуємо Псалми, тому що не маємо певних теологічних знань і є моменти, які нас бентежать. Ось кілька основних теологічних пунктів.

Проклинальні Псалми

По суті, нам треба зрозуміти, що заклики до справедливості, які ми бачимо у цих Псалмах, є абсолютно виправданими. Вони нагадують нам, наскільки важливими є Божя святість і справедливість. Але нам також треба розуміти, що автори Псалмів не настільки повною мірою розуміли задоволення Божої справедливості у Христі, наскільки це розуміємо ми. Тому тепер ми молимося за наших ворогів, а не бажаємо їм лиха. Водночас ми, християни, можемо молитися такими псалмами, прагнучи до соціальної справедливості та ненависті до «влад і сил», які стоять за злом у світі.

Відчайдушні Псалми плачу

Ці Псалми, особливо Псалми 38 та 87, дають нам відчуття, що автор просто «здався»! Дерек Кіднер подає такий коментар до псалма 38: «Молитва у вірші 14 (*в англійському перекладі дослівно "Відійди від мене"*) – це незрозуміле прохання, але воно переформується зі словами Петра "відійди від мене". Однак Бог знає, як реагувати на це, наприклад, у Луки 5:8 та у Матвія 8:34. Сама наявність таких молитов у Писанні засвідчує Його розуміння. Він знає, як говорять люди, коли впадають у відчай».⁵

Христос у Псалмах

Солодкість та світло Псалмів знаходимо у тих митях, коли вони вказують на прихід Месії, Ісуса Христа.⁶ Як Його можна там побачити? По-перше, пам'ятайте, що Ісус теж співав і молився Псалмами. Уявіть собі, як Він думав про них в контексті різних аспектів Своєї Особи та праці. Наприклад: (а) уявіть, що Він співав Псалми в контексті своєї людської природи, (б) Своєї божественності, (в) у Своєму приниженні, (г) у Своєму прославленні. Завжди ставте собі запитання: «До якого аспекту Його життя це підходить?» Наприклад, подумайте собі про Ісуса, Який співав Псалом 26 напередодні Пасхи.

По-друге, уявіть собі, що Ви співаєте псалом *Ісусові*. Коли ми натрапляємо на псалом плачу, то одразу ж думаємо про нього в рамках власного страждання. Але пригадайте собі, що перетерпів Ісус. Коли читатимете псалом про прихисток, пам'ятайте, що ми «ховаємося» у Ньому, а Він покриває наші гріхи, захищає нас від покарання, що, зрештою, є єдиною справжньою небезпекою. Коли натрапляємо на псалом мудрості, то пам'ятаймо, що Євангеліє – це єдиний спосіб зрозуміти неоднозначність життя. Ми є праведними грішниками, які живуть на зламі віків.

Як ми щойно побачили, нам треба шукати Христа не лише у класичних месіанських псалмах. Коли Павло у Римлян 15:8-9 цитує Псалом 17:50 як слова Христа, то бере їх із псалма, який, здавалось би, не має жодного стосунку до Месії, Помазанника чи Страждального слуги. Чому він так робить? Павло зрозумів, що Христос, як Господь Завіту, є *об'єктом* кожного псалма, і, як справжній Слуга Завіту, є *суб'єктом* кожного псалма. Тому, коли читаємо Псалми, треба дивитися на кожен із них з двох точок зору. Месіанські псалми, однак, висвітлюють Христа по-особливому:

- Цар-завойовник та коронований Месія (Псалми 2, 109)
- Відкинутий Месія (Псалом 117)
- Зраджений Месія (Псалми 68 та 108)
- Месія, що помер та воскрес (Псалом 21 та 15)
- Написаний план та весілля Месії (Псалми 39 та 44)
- Триумф Месії (Псалми 68 та 72)

МОЛИТВА ПСАЛМАМИ

У додатку А наведено два різні способи використання псалмів у молитві. Перший спосіб (детально пояснений у самому додатку) називається «молитовний потік», в якому ми роздумуємо над одним або кількома псалмами, а тоді використовуємо їхні теми, щоб вести власну молитву до Господа. Знайдіть п'ятнадцять-двадцять хвилин, щоб помолитися усіма обраними псалмами. Кроки, наведені нижче, проілюстровані на прикладі Псалмів 114 та 115.

1. Оберіть один (або більше) псалмів та уважно їх прочитайте.

2. Помоліться кожним псалмом кілька разів.

- а) Спочатку помоліться Богові кількома проханнями/твердженнями, близькими до мови самого псалма, але які також є співзвучними до Ваших власних слів (див. Псалом 115:8-9 нижче).
- б) Далі змініть деякі твердження на прохання до Бога. Це означатиме, що більша частина такої молитви тепер буде Вашими словами (див. Псалом 114:1-2 нижче).
- в) Прославляйте Бога, кайтеся у гріхах і говоріть прохання на основі окремих тверджень псалма. Це буде молитва повністю Вашими власними словами (див. Псалом 114:7 нижче).

3. Перейдіть до наступного псалма (якщо Ви обрали більше, ніж один) та повторіть все спочатку.

ЗАНЯТТЯ У ГРУПІ

1. Прочитайте вголос Псалми 114 та 115.

2. Кілька разів по черзі помоліться цим псалмом.

а) Спочатку помоліться Богові кількома проханнями/твердженнями, близькими до мови самого псалма, але які також є співзвучними до Ваших власних слів. Наприклад, Псалом 115:8-9 може звучати приблизно так:

в. 8: Я складатиму тобі вдячні пожертви та призиватиму Твоє Ім'я, Господи.

в. 9: Я житиму життям, що відповідає моєму хрещенню, моєму членству в церкві. Я не робитиму це наодинці, але у спільноті Твоїх людей.

б) Далі змініть деякі твердження на прохання до Бога. Це означатиме, що більша частина такої молитви тепер буде Вашими словами. Наприклад, Псалом 114:1-2 може звучати приблизно так:

в. 1: Я люблю тебе, Господи; коли я просив милосердя, Ти дав його мені. Господи, Ти робиш це знову і знову.

в. 2: І за це, Господи, я ніколи не перестану надіятися на Тебе, – ніколи. Я не маю, куди більше йти, мені не треба нікуди більше йти.

в) Прославляйте Бога, кайтеся у гріхах і висловлюйте прохання на основі окремих тверджень псалма. Це буде молитва повністю Вашими словами. Наприклад, Псалом 114:7 може звучати приблизно так:

в. 7: О, Господи, моє серце не спочиває у Твоїй доброті, воно не втішається глибиною Твоєї благодаті. Воно неспокійне. Допоможи мені пізнавати Тебе. Дозволь, щоб Твоя доброта стала настільки явною для мене, щоб моє серце відчувало справжній спочинок.

¹ Юджин Г. Пітерсон *Працюючи над гранями: душпастирська цілісність*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans, 1987, с. 32.

² Юджин Г. Пітерсон *“Працюючи над гранями”*, с. 32-35.

³ Юджин Г. Пітерсон *Бог, що відповідає: псалми як засіб для молитви* (San Francisco: Harper & Row, 1989), с. 3-4.

⁴ Юджин Г. Пітерсон *Бог, що відповідає*, с. 5-6, 14-15, 20.

⁵ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 157.

⁶ Див. Тремпер Лонгман III *Як читати Псалми* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1988), частина 4.

Псалми

МОЛИТИСЯ ПСАЛМАМИ

Вступне слово II

ВИВЧЕННЯ ПСАЛМІВ

Мета цих матеріалів – допомогти Вам навчитися читати Псалми, щоб збагатити та наповнити змістом Ваші молитви. Буде набагато простіше молитися псалмом, який Ви вивчили. Якщо Ви не будете розуміти псалом, то над ним буде важче роздумувати чи молитися ним.

Ось схема вивчення псалма наодинці:

1. Кілька разів прочитайте псалом від початку до кінця.
2. Визначте *головну тему* однією фразою чи реченням.
3. *Стисло підбийте підсумки*, підсумовуючи кожную секцію своїми словами, пов'язуючи її зміст із головною темою.
4. Після цього придумайте *заголовок* до псалма та ще раз повторіть *тему*.
5. Запишіть, як молитися цим псалмом у світлі *Христа*, розуміти, як Христос молився ним та/або як молитися цим псалмом до Нього.
6. Запишіть свої *роздуми*: прославлення, сповідь, подяку та прохання.

ПРИКЛАД: ПСАЛОМ 4

Прочитайте Псалом 4 у групі та поміркуйте над таким аналізом.

Псалом 4: Безумовна радість

Головна тема: як мати радість та бути задоволеним, незважаючи на обставини.

Підсумок

(Вірш 2) Джерело моєї радості: «мій праведний Бог». Він є праведним і водночас Він є *моїм* Богом – Він за мене! Він є Богом любові *та* праведності.

(Вірші 3-4) Застосування № 1 до *непостійних* сердець. У нас немає радості та задоволення у всіх обставинах насамперед тому, що наші серця є непостійними. Позбудьтесь ідолів! Бог обрав Вас благодаттю для *близькості* («для Себе»). Ви не можете служити Богові та ідолам – саме тому у Вас і немає цієї близькості. Без близькості з Богом Ви не можете жити стабільним життям.

(Вірші 5-6) Застосування № 2 до *запеклих* сердець. У нас немає радості та задоволення у всіх обставинах також тому, що ми відчуваємо гіркоту та образу. Позбудьтесь гніву! Як? Треба жити у *смиренні* («розмишляйте у своїх серцях»). Довіряйте Йому (вірш 6). Не думайте, що Ви – найрозумніші. Упокоріть себе.

(Вірші 6-7) Застосування № 3 до сердець, що *страждають*. Якщо ми доклали зусиль до близькості та смиренності, тоді у стражданні ми матимемо світло Божого «лиця» (вірш 7), і воно допоможе нам його пережити.

У світлі Христа

У вірші 2 йдеться про загальну Божу справедливість («*Боже правди моєї*»), але також і про Його посвячення мені. Як Він може виступати і за справедливість, і за мене? Лише через Ісуса Христа! Через життя і смерть Ісуса Бог може бути «праведним і виправдовувати того, хто вірує в Ісуса». Лише в Ісусі Христі Він справді може бути «моїм праведним Богом» (і «праведним», і також «моїм»). Лише молитва вірша 2 у світлі Христа прояснює решту псалма. Лише коли я бачу те, що зробив Ісус, я дійсно можу мати певність, що Бог завжди відповість мені (вірш 2). Лише тоді я справді можу любити Його замість ідолів і впокоряти себе, щоб не бути завжди розлюченим. Лише тоді я справді можу знати, що Він працює у моєму стражданні, як і у стражданні Христа. І ще одне: я знаю, що Бог відгукнеться, коли я покличу (вірш 2), бо одного жадливого дня Він не відгукнувся до Ісуса, коли Той кликав Його словами «мій Боже» (Матвія 27:46).

Молитва псалмом

Прославлення: (1) Бог – праведний Бог. (2) Бог – «мій» Бог, тобто особистісний Бог, Який за мене. (3) У Христі поєднуються ці дві Його риси.

Сповідь: (1) перед сном я маю схильність гніватися, а не упокорятися! Я схильний думати про свої проблеми та ображатися, що моє життя не йде добре. Пробач мені. (2) Прости мені за моїх ідолів.

Подяка: (1) дякую Тобі, що Ти не засуджуєш мене за мої нікчемні образи. (2) Дякую, що в Ісусі Христі Ти відповідаєш мені, бо одного дня Ти не відповів Йому. (3) Дякую Тобі, що у стражданнях Ісуса Христа я бачу приклад того, як Ти можеш діяти через біль і труднощі.

Прохання: (1) допоможи мені заснути (вірш 9)! Нехай ці істини справді вплинуть на моє серце, щоб у мене був Твій мир. (2) Дай мені побачити світло Твого лиця (вірш 7). Я так мало його відчуваю.

ВПРАВА ДЛЯ ГРУПИ: ПРОЧИТАЙТЕ ПСАЛМИ 132 ТА 133

ПСАЛОМ 132: ЄДНІСТЬ ВІРУЮЧИХ

1. Назвіть головну тему цих псалмів

Головна тема: єдність між віруючими.

2. Підсумок

(Вірш 1) Наскільки глибокою є ця єдність? Єдність на рівні сім'ї. Віруючі – «брати», а не просто знайомі. Це і добре (для життя), і мило (приємно для серця).

(Вірш 2) Як її отримати? Єдність – це дар згори, це не досягнення. Вона приходить «згори», приходить до нас із небес. Тому її можна лише підтримувати, а не здобути (див. Ефесян 4:3).

(Вірш 3) Як її підтримувати? Єдність виникає від особливого «відділення». Олію (оливу) використовували для посвячення священика. Це була дуже дорога («добра» або «цінна») шана. Вона символізувала: (1) прийняття дорогою благодаттю (отримання пахощів, щоб перекрити власний запах) та (2) відокремлення, щоб насаперед жити для Бога (отримання сили, зцілення та зміцнення). Досвід такої дорогої благодаті та посвячення служінню і творять єдність. Це – побічний продукт благословення. Єдність неможливо здобути прямо.

(Вірш 4) Чому це об'єднує? Єдність – це продукт благодаті. І велика гора (гора Хермон), і мала (гора Сіон) отримують однакове благословення. Це об'єднує кожного, бо «там», у малому Сіоні, ми є благословенними. Не на вершині досягнень, але у місці, де Бог Своїм благодатним вибором назавжди подарував вічне життя.

У світлі Христа**3. Що стає зрозуміло, якщо уявити, що Христос молився цим псалмом, зокрема його різними частинами?****4. Як ми можемо молитися Христові будь-якими частинами цього псалма?**

Запашність Аарона та святість перед Богом – це лише тьмяна картинка Великого Первосвященика, Чиє благословення тепер переходить на всіх нас. Він не соромиться назвати нас «братами» (Євреїв 2:11-12). Він справжній старший брат, Який втратив Свої пахощі і став смородом, щоб ми могли бути прийнятими. Його священство – це основа нашого священства та нашої єдності між собою.

Молитися Ним

Прославлення: помазаний Бог, Який (1) приймає нас та (2) зміцнює нас. Благодатний Бог, Який дає благословення на горі, що є досяжною для будь-кого, а не на високих і неприступних вершинах.

Сповідь: мої страхи, що інші християнські брати почують мій «сморід», а не пахощі, не дозволяють мені бути вразливим чи показувати свою слабкість.

Прагнення/прохання: радіти одне одному. Глибока єдність, пахощі та красу якої бачить світ. «Роса» – це радість, шана, насолода любові та найвищі досягнення, що приходять до нас через знання про наше благодатне спасіння.

ПСАЛОМ 133: БОГ БЛАГОСЛОВЛЯЄ З СІОНУ (ПОВ'ЯЗАНИЙ ІЗ ПСАЛМОМ 132)

1. Назвіть головну тему

Головна тема: де отримати Боже благословення?

2. Підсумок

(Вірш 1) Левитські співці мали стояти вдень і вночі (по змінах) перед Господом, завжди дякуючи Йому та прославляючи Його (1 Хронік 23:26; 30).

(Вірш 2) Вони мали бути перед Святим Святих, місцем чи обличчям Бога та прославляти Господа.

(Вірш 3) У віршах 1-2 ми благословляємо Бога – шануємо Його та служимо Йому. Тепер Бог благословляє нас – шанує нас і служить нам! «Благословляти Бога – це визнавати, Ким Він є, а щоб благословити людину, Бог має зробити її тим, чим вона не є».¹

(Вірш 3) Бог благословляє з Сіону. Сіон – це місце, куди можна прийти. Це не висока гора, на яку треба організовувати сходження, ані недосліджена гора, яку потрібно шукати. Отож Його благословення «дуже близько до тебе» (Повторення Закону 30:11-14; Римлян 10:6-9). У Христі можна прийти на Сіон, узагалі не поворухнувши ногами.

У світлі Христа

1. Що стає зрозуміло, якщо уявити, що Христос молився цим псалмом, зокрема його різними частинами?

2. Як ми можемо молитися Христові будь-якими частинами цього псалма?

Через Нього ми приходимо до Сіонської гори (Євреїв 12:22-24). Це справжній шлях доступу до Його присутності. У вірші 24 Його пролита кров прагне завершення справедливості, тобто благодаті. У вірші 23 наші імена записано на небі (Луки 10). Величний, однак доступний Бог Саме у Христі, Який на хресті, може благословити нас, бо там звершилися Його праведність і любов. Якби не Христос, ми не могли б прославляти Бога взагалі. Ми б тільки боялися Його гніву.

Молитися ним

Прославлення: Всемогутній Бог (Творець неба і землі), водночас є і доступним Богом (Який благословляє з Сіону).

Сповідь: незважаючи на доступність благословення, я застосовую недостатньо зусиль у прославленні, щоб знайти його.

Прагнення/прохання: служіння Богові. Регулярне прославлення перед Його обличчям, де я «здійматиму руки до Його святості» та навчусь, як приходити до Сіону через Христа (Євреїв 12).

¹ Дерек Кіднер, *Псалом 73-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 454.

Для нотаток

Псалми

Роздуми I

Заняття 1 | Псалом 1

ВСТУП

Слово «роздумувати» часто вживається у Псалмах. Одне його значення буквально означає «бурмотіти» або «говорити зі собою». Це стосується того факту, що роздуми охоплюють як і зосереджену увагу, так і особисте застосування. Інше значення – це «мислити», «замислюватися». У Псалмах 76:12 та 142:5 читаємо про заклик роздумувати (згадувати) про діла Божі у світі та в історії. Вірші Псалмів 118:15, 23, 27, 48, 78 та 148 закликають до роздумів про Боже Слово, Його словесне об'явлення. У Псалмі 62:7 автор просто згадує «Його». Очевидно, що багато псалмів – це розгорнуті роздуми. Що таке молитовні роздуми? Або які саме роздуми приводять до глибокої молитви?

ПСАЛОМ 1

1. Що можна дізнатися про роздуми з вірша 2?

По-перше, ми бачимо, що об'єктом чи базою для роздумів є «Закон Господній», Слово Боже. Є багато інших речей, про які можна і треба міркувати. Але у Псалмі 1 основним об'єктом для роздумів є Писання.

По-друге, ми бачимо, що близьке до роздумів значення має поняття «насолота» у Законі Господнім. Якщо бути чесним, то треба визнати, що ми не часто вживаємо слова «Закон» і «насолота» в одному реченні. Але з цього бачимо щонайменше дві речі про роздуми. (а) Роздуми охоплюють *не тільки розум, а й серце*. «Насолоджуватися» Законом – це не просто академічне вивчення, але й внутрішнє плекання істини. (б) Роздуми охоплюють *не просто абстрактне мислення, але й роздуми про наші дії*. Насолоджуватися в Законі – це питати себе не «Чи вірю я в це?», а «Що змінюється через те, що я в це вірю?» Як я змінюся, якщо я *справді* повірю в це? Як це змінить моє серце та поведінку?

По-третє, фраза «день і ніч» означає послідовність і дисципліну таких роздумів. Це не просто спонтанне прозріння, яке стається з нами. Це щось, що ми вирішуємо робити. Воно має бути регулярним, цього треба хотіти. Це те, що ми повинні робити, незважаючи на те, хочемо ми цього чи ні.

Зверніть увагу: у своєму вивченні Псалма 1 Юджин Пітерсон наголошує на факті, що оригінальне значення єврейського слова «закон» (тора) походить від дієслова «кидати щось, щоб влучити в ціль», як-от спис. Це дуже важливо. Писання – не просто слова, які треба вивчити на іспит. Це – сила, яка потужно вирує у наших серцях. Божі слова було створено, щоб пронизувати, ранити, забирати, зцілювати та насичувати нас! У Новому Завіті ми читаємо, що Боже Слово «живе та діяльне, гостріше меча» (Євреїв 4:12).

Це дуже важливо з практичної точки зору, бо це усвідомлення є необхідним для роздумів. Його Слово – це *тора* – жива правда, що потрапляє у наше єство. Інколи навіть сама ця думка може спонтанно повести нас у роздуми та молитву.

2. З чим порівнюються роздуми у вірші 1? Чого це навчає нас про роздуми? (Підказка: у чому важливість переходу від «ходьби» до «стояння», а потім до «сидіння»?)

Перше, чого навчає нас таке порівняння, – це те, що роздумування приводить до благословення! Через те, що в першому та другому реченнях є багато контрастних фраз, нелегко збагнути, про що у них йдеться. Але якщо подивитися лише на початок і кінець думки, то все стає зрозумілим. «Блажен муж, який... про Закон Його вдень та вночі роздумує!» Коли заберемо всі контрасти, то побачимо, що для «благословення» треба роздумувати. У єврейській мові слово «благословенний» означає набагато більше, ніж просто «щасливий». Воно стосується цілкового миру та повноти у житті – загального добробуту. Це – величезна обіцянка!

По-друге, ми дізнаємося, що роздуми – це не суто інтелектуальна вправа, це основа нашого життя. Життя побожної людини у вірші 2, яке ґрунтується на роздумах про Божий Закон, протиставлене життю безбожної людини у вірші 1. Зверніть увагу, однак, що навіть безбожне життя також ґрунтується на певній формі «роздумів». Воно починається з «ходіння за радою несправедливих». «Рада» – це певна форма мудрості та думок. Ми будемо або роздумувати та ходити у Божій мудрості та роздумах, або залишатися у світській мудрості. Те, що формує наші думки («рада»), формує і поведінку («шлях»), а також ставлення нашого серця («безбожництво»).

Тому ми завжди маємо звертати увагу на те, що ми слухаємо та над чим розмірковуємо у своїх серцях. Ми або будемо природно розмірковувати над «радою несправедливих», або ж будемо навмисно змушувати себе розмірковувати над Законом Божим. Немає інших шляхів.

У підсумку: у віршах 1-2 наше благословення чи його нестача залежить від того, про що ми роздумуємо у своїх серцях.

3. Як вірші 3-5 є прикладом для роздумів? (а) Складіть список того, що ці розгорнуті метафори говорять нам про різницю між побожністю та безбожністю. (б) Чим дерево нагадує людину, яка роздумує? (в) Що ще цей приклад говорить нам про роздуми загалом?

Одними з найдивовижніших у Псалмі 1 є роздуми *про* роздуми.

а) Складіть список того, що ці розгорнуті метафори говорять нам про різницю між побожністю та безбожністю.

Вірші 3-5 – це розлогіші думки на прикладі дерева і полову про те, як непобожне життя відрізняється від побожного.

[Для тих із нас, хто є «дитиною асфальту», потрібно пояснити, що полова – це оболонка насіння, лушпиння та інші відходи, які залишаються після молотіння зерна. У давнину збіжжя підкидали догори. Вітер розвіював полову, яка є легшою, а важче зерно падало на землю – його збирали, щоб сіяти або їсти].

Що пояснює ця метафора, вжита для порівняння? (1) Дерево корисне, а полова – ні. Так само немає користі від безбожності. (2) Дерево міцне та довготривале, а полову розносить вітер. Так само й непобожність призводить до нестабільності, а всі її здобутки є тимчасовими. (3) Дерево дає плоди, тобто життя людям, а також родить нові дерева. Полова не може породити нового життя і не може нікого наситити. У ній немає жодної поживної цінності. Тому побожність дає нам зрілість, насичує та дає життя, а безбожність залишає нас спустошеними, голодними та незадоволеними.

б) Як дерево схоже на людину, яка роздумує?

Вірш 3 починається словами: «І він буде...» Хто він? Той, хто роздумує про Закон вдень і вночі (вірш 2). Саме тому дерево у вірші 3 – це продовження роздумів про того, хто роздумує. Що ми дізнаємося? Іронія в тому, що як тільки ми починаємо відповідати на запитання, то вже починаємо роздумувати!

1. Для роздумування потрібен час, як і для дерева, яке випускає коріння. Дерева не виростають за ніч!
2. Роздумування веде до глибини та стабільності. Що більшої глибини сягає «коріння» наших роздумів, то меншою є ймовірність того, що нам знесе дах.
3. Роздумування – це пошук Божого Слова – як спрагле дерево шукає води. Це показує нам, що роздумування – це не просто інтелектуальне осмислення. Це духовне смакування Писання – розкошування у ньому, відчуття насолоди, подяка та прославлення Бога за те, що ми бачимо. Це також духовне перетравлювання, засвоєння Писання – його застосування, його вплив на нас, орієнтування на нього у практичних кроках. Це також черпання сили з Писання, коли ми дозволяємо йому обнадіювати нас і нагадувати про Божу любов до нас.
4. Роздумування завжди веде до виховання характеру і дасть плоди. Це не просто спосіб почуватися ближче до Бога. Справжнє роздумування назавжди змінює серце, даючи йому любов, радість, мир, довготерпіння, лагідність та здержливість (Галатів 5:22). Як зауважує Дерек Кіднер: «Дерево – це не просто канал, який перекачує воду з одного місця в інше. Це живий організм, який вбирає воду, перетворює її на щось інше, щось нове та приємне, відповідно до своєї природи».
5. Роздумування веде до стабільності, але не до імунітету від страждання та посухи. Таке дерево «приносить плоди своєчасно», проте «листя його не в'яне» ніколи. Однак ми не повинні очікувати, що роздуми неодмінно приведуть нас до відчуття радості та любові. Є час великої насолоди (як-от весняне цвітіння) та час для мудрості і зростання (літній плід). Це означає, що є також і духовна зима – час, коли ми не відчуваємо близькості Бога, хоча ми можемо бути глибоко вкоріненими у Його правді. Як пише Кіднер: «Обіцяний імунітет, що листя не зів'яне, – це не незалежність від пір року, але можливість не зазнати непоправної шкоди через посуху». Останнє речення у вірші 3

ми можемо зрозуміти лише у світлі рівноваги цієї метафори. Коли автор пише «...і все, що він чинить, щаститься йому!», це не означає, що він досягає кожної своєї мети чи що йому завжди щастить. Натомість це щось схоже на фразу: «Людина, яка роздумує, завжди зростатиме! Інколи це внутрішнє зростання через страждання (як-от взимку), а інколи воно зовнішнє – через успіх (наприклад, навесні). Але така люди завжди зростатиме і процвітатиме!»

в) Що ще цей приклад говорить нам про роздуми загалом?

Ми дізнаємося, що роздуми напряду пов'язані з уявою. Ми намагаємося досягнути, як насправді істина впливає на нас. Немає кращого шляху, ніж створити образ у своєму розумі, бо він не лише дозволяє розбити абстрактну істину на конкретні сегменти, але й допомагає краще досягнути її серцем.

Є цікава фраза, що роздумування – «це розум, що занурюється у серце».

4. Яку обіцянку бачимо у віршах 5-6? Як вона впливає з життя роздумів?

Вірш 5 дає нам моторошне тлумачення метафори «полови». Як і вітер розвіває полови в забуття, так і злі будуть розвіяні у Божій присутності Судного дня. Як висновок читаємо, що той, хто роздумує про Божий Закон, зможе впевнено вистояти того дня. У вірші 6 читаємо, що Господь «наглядає над нами» – ця фраза означає, що Він наближається до нас і піклується про нас. Тому, коли ми постанемо перед Богом, нам не доведеться боятися. У нас може бути запевнення, що ми вистоїмо на суді.

Як життя роздумів може породити таку сміливість і впевненість? Ті, хто читає Псалом 1 у світлі Ісуса Христа, вже мають відповідь. Без Христа та Його жертви на хресті стає страшно роздумувати про те, що «Господь знає дорогу праведних» (вірш 6). Бо чи є на світі хтось праведний? Без переконання у смерті Ісуса за мене і в тому, що Його праведність зараховується мені (2 Коринтян 5:21), я *втрачаю* впевненість, коли буду розмірковувати над Псалмом 1 та над праведністю Бога Судного дня. Але якщо я роздумуватиму про те, що Ісус зробив для мене, то побачу, що моя впевненість тільки зростатиме. Річард Ловлейс пише:

«Як каже П. Т. Форсит: “Той факт, що ми є дітьми Божими, є справою віри, адже навколо нас безліч речей, які говорять нам протилежне”. Віра, яка стоїть понад усім цим і може розпалитися у полум'ї Божої любові, є, власне, коренем святості, бо вона не черпає любов та прийняття з інших джерел. “Ми не спасаємося любов'ю, яку маємо, а любов'ю, якій довіряємо”».

Коли Ловлейс говорить про «віру, що розгоряється у полум'ї Божої любові», то він описує, що означає роздумувати про праведність, яку ми маємо у Христі через Його жертвовну смерть. Якщо ми не будемо роздумувати про це, аж доки наші серця не стануть гарячими від впевненості, то ми будемо «красти любов і прийняття» зі здобутків світу, краси, статусу тощо. Саме тому є лише два шляхи! Ми будемо або ходити за радою світу, отримуючи тепло звідти і діючи відповідно (вірш 1), або насолоджуватися тим, що Боже Слово

говорить нам про наше спасіння. Якщо будемо робити те, що написано у вірші 2, то матимемо впевненість, яка записана у віршах 3 та 6.

5. На відміну від інших псалмів, Псалом 1 не є молитвою сам собою. Це роздуми про роздуми. Чому, на Вашу думку, саме його розмістили першим у книзі Псалмів?

Псалми було впорядковано у певний період історії Ізраїлю, тому саме цей псалом не випадково стоїть на першому місці. Цей псалом є наче брамою Псалтиря – молитовної книги Біблії. Це ніби вхід до справжньої молитви. Сам собою він не є молитвою. Це – роздумування. Це – логічно: якщо перший псалом є роздумуванням, то це сильний аргумент, що роздуми є необхідними для підготовки до глибшої молитви.

Це – важливе відкриття. Більшість із нас регулярно проводить час із Богом, але дуже часто ми любимо одразу перестрибувати від академічного вивчення Біблії до молитви. Але між молитвою та вивченням Біблії є своєрідний місток. Після вивчення уривка нам треба навчитися активно роздумувати у наших серцях про Божу істину. Це – вхід до глибшої молитви.

6. Перелічіть, як (а) Ісус Христос проливає світло на розуміння Псалма 1 та (б) як Псалом 1 проливає світло на особу та діяльність Ісуса Христа.

а) З одного боку, Ісус був людиною, яка насолоджувалася Словом Божим та роздумувала про нього вдень і вночі. Він – Той, Хто настільки ґрунтовно роздумував про Писання, що буквально «кровоточив» Писанням, цитуючи його у найекстремальніші миті Свого життя (Матвія 27:46, Псалом 21:2). Саме тому Він стояв міцно, наче «вічнозелене» дерево, використовуючи Слово Боже, навіть переживаючи пекло на хресті. Чи хотіли б Ви мати змогу перетерпіти навіть пекло? Тоді пускайте корені в Писання!

б) Ісус також є основним Об'єктом, про Який ми роздумуємо. Чому Його життя, особливо записане в Євангелії, є таким корисним «паливом» для роздумів? Тому що Він є роздумами Бога! Він – Божа істина, яка стала «справжньою», конкретною і практичною. Як ми бачили вище, Він – Той, Хто дає нам змогу вистояти Судного дня. Він – Той, Хто зрощує у нас плід Духа (Галатів 5:22). Ми мусимо роздумувати про Нього та з Ним, а тоді Псалом 1 не лише оживе для нас по-новому, але й ми також станемо непорушними деревами, як і Він.

¹⁰ Джин Г. Пітерсон *Бог, що відповідає: Псалми як засіб для молитви* (New York: HarperCollins, 1989), с. 25.

¹¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 48.

¹² Дерек Кіднер, с. 48.

¹³ Річард Ф. Ловлейс цитує К. Т. Форсайта у книзі *Динаміка духовного життя* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1979), с. 213.

Псалми

Роздуми II

Заняття 2 | Псалом 2

ПСАЛОМ 2

1. Порівняйте Псалом 2:1-3 з Псалмом 1:1-3. Як би Ви охарактеризували відмінності між ними?

У Псалмі 1 використано слова на позначення окремих осіб («чоловік», «він»), а у Псалмі 2 – іменники, що характеризують приналежність до спільнот («племена», «народи», «царі», «князі»). Дієслова у Псалмі 1 є тихими та особистими («ходить», «насолоджується», «роздумує»), а дієслова у Псалмі 2 є жорстокими та політичними («бунтують», «повстають», «позриваймо кайдани», «поскидаймо пута»).

Різниця надзвичайна! Псалом 1 є дуже особистим і душевним, а Псалом 2 – відверто політичний та відсторонений. Псалом 1 зосереджується на внутрішньому, невидимому просторі серця та розуму, а Псалом 2 зосереджується на зовнішньому, видимому соціальному ландшафті царів та народів. Мудрість полягає у тому, щоб невідступно насолоджуватися Божим Царством. Псалом 2 є дуже спільним, «комунальним» (наголошує на посвяченні поширенню Божого Царства), а Псалом 1 є особистісним (акцентуючи на особистому часі з Богом).

2. Іронія в тому, що слово «роздумує» у Псалмі 1:2 та слово «задумують марне» у Псалмі 2:1 – це одне і те ж слово єврейською. Що подібного і що відмінного у вживанні цього слова в обох псалмах?

Раніше ми вже згадували, що «роздуми» – це те, що робиться з будь-якою ідеєю чи принципом у глибині нашого серця. Наприклад, якщо ми віримо, що доки не заробимо багато грошей, ми – ніщо, то наше серце чіплятиметься за це і мріятиме про це, прикладаючи ці «істини» до наших емоцій та дій. Наше серце порівнює наші фінансові статки з іншими. Воно починає заздрити людям, у яких більше майна. Воно переймається, що буде, якщо не вдасться чергова бізнес-угода. Воно фантазує, що ми зможемо зробити і купити, якщо досягнемо того фінансового процвітання, про яке мріємо. Усе це – заздрість, хвилювання, мрії, порівняння, планування та схеми в голові – є формами роздумів про цю центральну (хибну) ідею багатства.

Тут бачимо, що «народи» вірять, що послух Богові – це рабство. У вірші 3 читаємо, що народи світу тлумачать закони та слова Бога як форму гніту. «Невдоволення, що проявлюється у вірші 3, є типовою сліпою реакцією на легкий Божий тягар»¹ (див. Матвія 11:28-30). Ця основна (хибна) ідея про природу Бога та послух Йому є фундаментальною брехнею життя, яка стає плацдармом для будь-яких «задумів» чи роздумів. Це дивовижний погляд на хвилювання, гнів, плани та мрії, які так часто полонять наше серце. Часто вони ґрунтуються на фальшивому віруванні або ідеї, якими переймається наш розум.

3. Яким є Боже ставлення до цих влад і племен у віршах 4-6? Чому ідея у вірші 3 є настільки смішною (див. причини у вірші 1)? Чому під час молитви нам потрібна ця точка зору?

Бог сміється з хваленої та роздутої сили світової еліти. Він глузує з них. Юджин Пітерсон говорить, що нам треба озброїтися такою точкою зору,² особливо тоді, коли ми дивимося вечірній випуск новин. Стільки речей, які вважаються важливими, славними та значущими, є просто смішними і колись перетворюються на ніщо. Як влучно співаємо в одному гімні*: «Христос є скелею людства, весь інший світ – трясовина».³

Чому ця ідея є настільки смішною? Люди, які панують у світі, не сприймають Боже слово як правду, що дає коріння та зцілення (Псалом 1), але радше бачать у ньому пута, які заганяють у рабство (Псалом 2:3). Однак логіки в тому, щоб думати про Боже правління як про рабство, немає, адже такими думками ми приписуємо собі більше мудрості, ніж у нас насправді є, а також «вбиваємо» особу Бога. Зверніть увагу, що вірш 1 – це запитання без відповіді. Воно звучить так: «Чому народи витрачають час на планування свого життя без Божого Закону та продумують собі славу, яка окремо від Його слави?» Відповіді немає, бо це риторичне запитання, вираження здивування. Це ніби питати когось, хто робить щось шкідливе і дурне: «Чому ти себе цим вбиваєш?» Це ж не питання, щоб дізнатися про щось. Це – здивування та прохання до людини, щоб вона побачила, наскільки смішною чи божевільною вона виглядає.

Чому нам потрібна така точка зору під час молитви? Юджин Пітерсон вважає, що мета цього псалма – дати нам «змогу молитися попри залякування».⁴ Ми потребуємо дуже позитивного і впевненого ставлення до світу, коли молимося. Нам не треба перебувати у страху, що темрява, несправедливість та дурість світу візьмуть гору. Бог усе контролює. Тоді ми будемо молитися сміливо. Бог сміється з бунту світу. Це запевнення для нас (а не садизм з Його боку!). Нам потрібно усвідомити, що Його Царство не може програти. Залякування від світу (Псалом 2) є таким же небезпечним, як і захоплення ним (Псалом 1)!

Є ще й інший погляд на те, як допомагає нам точка зору цього псалма. Коли ми відчуваємо, що Божя влада над нами – це гніт, то це залишок у нас ментальності світу. Інколи нам треба нагадувати собі, що це природне гріховне ставлення є дурним і смішним.

4. Якою є відповідь Бога на зло та несправедливість у віршах 6-7? Що ми дізнаємося про «Царя» у віршах 6-12?

«Ти – Мій Син» – так звучить відповідь Бога на зло і несправедливість світу. «Це кульмінація і та відповідь, якої ми очікували у віршах 1-5 та яку ґрунтовніше викладено у віршах 8-12. Вони є дуже виразними. Цей початок найкраще звучить у такому перекладі: "А щодо Мене, то Я помазав..." Після пихатого вірша 3 лунає голос, яким усі нехтували, і за ним – останнє слово»⁵.

* Це адаптація; в оригіналі автор посилається на: Джон Ньютон "Glorious things of Thee Are Spoken" (гімн), 1779.

Божа відповідь на повстання світу – це помазання месіанського Царя. Це остаточне викриття сміхотливого повстання світу, а також його остаточна поразка – знищення доценту.

Що ми дізнаємося про цього «Царя»? По-перше, Він помазаний на «Сіон» (вірш 6) – це пагорб у Єрусалимі, на якому було збудовано храм. У цьому для нас є подвійне навчання: (а) Сіон – це був храм-пагорб, місце, де Богові приносили жертви. Отже, коли Месія помер у любові за нас, Він оприявнив дурість недовіри світу до Бога. (б) Сіон був невеликим пагорбом, це не була височезна гора. Месія не прийшов, як того очікував світ. Він не прийшов з царськими фанфарами чи з потугою, яка би вразила світ. (в) Сіон був «святим» або обраним пагорбом. Тому місія Месії – суцільна благодать.

По-друге, ми дізнаємося, що цей Месія буде Божим Сином. Слова: «Сьогодні Я став Твоїм Батьком» (вірш 7) нагадують нам, що ці месіанські пророцтва мають подвійне значення. Псалом 2, напевно, слугував коронаційним псалмом. Коли коронували нового царя Ізраїлю, то цей псалом вказував на те, що він був своєрідним прийдешнім Месією, Який *справді* буде Божим Сином. У день коронації царя оголошували Сином або слугою, як Ісуса у день Його хрещення (Матвія 3:17).

По-третє, ми бачимо, що цей Месія буде не лише царем Ізраїлю, але й Царем усіх народів. Це – місіонерський мандат! Коли ми проповідуємо Євангеліє, то проголошуємо, що Ісус уже є помазаним Господом кожного суспільства. Він є Месією всього світу.

Отже, у Христі ми бачимо Божий сміх над бунтом світу. Бог ставить Свого Месію на трон не всупереч бунту світу, але через нього. У Діях 4:24-31 бачимо, що люди, які думали, що вбивають Месію, насправді чинили те, «що рука Твоя й воля Твоя наперед встановили були, щоб збулося». Убивши Ісуса, вони самі ж знищили свою силу. Тому хрест – це кульмінаційний знак того, яким смішним є бунт проти Бога. Він смішний, бо ніяк не може зашкодити Богові, а крім того, його буде використано, щоб встановити Його благодать (див. Псалом 75:11). Однак Бог не сміється над стражданням, наслідками та ціною, яку довелося заплатити, щоб впоратися з нашим бунтом.

Зверніть увагу: через духовне натхнення автор псалма дивиться на увесь плін історії з висоти. Він бачить Ісуса, Який стоїть Судного дня і чинить справедливість. Бачимо мало згадок про смерть Месії (окрім «Сіону» – місця коронації), а також пропозиції прощення через покаяння та віру. Натомість автор звертає увагу на кінець часу і показує, якою кволою виглядатиме влада світових правителів у підніжжі Його ніг.

5. Як блаженство у вірші 12 заперечує менталітет, про який ідеться у віршах 1-3?

Дерек Кіднер зауважує: «Блаженство наприкінці не залишає й крихти сумніву про благодать, яка була натхненням для вірша 10. Те, що з позиції страху та гордості є путами (вірш 3), насправді є безпекою та блаженством. Від Нього неможливо *втекти*, у Ньому можна лише *заховатися*».⁶

¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 50.

² Юджин Г. Пітерсон *Бог, що відповідає: Псалми як засіб для молитви* (San Francisco: HarperCollins, 1989), с. 31.

³ Христос є Скелею Людства: Псалом 62. №98. *Збірник пісень для поклоніння Львівської реформатської церкви "Святої Трійці"*. Львів, 2018.

⁴ Юджин Г. Пітерсон: *Псалми: молитва серця* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1987), с. 13.

⁵ Дерек Кіднер, с. 51.

⁶ Дерек Кіднер, с. 53.

Псалми

Роздуми III

Заняття 3 | Псалом 118, частина 1

ПСАЛОМ 118

Вступ

Як ми побачили у Псалмі 1, роздуми передбачають цілковиту «насолоту у Законі Господнім». Ця ж думка є визначальною у Псалмі 118. Це найдовший псалом (більший за будь-який інший «розділ» у Біблії) – 176 віршів. Він написаний акровіршем, тобто кожен стовпчик починається з наступної літери єврейської абетки. Оскільки теми Псалма 118 повторюються, ми проведемо аналіз трьох «проб руди». У них ми розвідаємо кожен із цінних металів, поклади яких можна знайти у всьому псалмі. Темою є Слово Боже.

Прочитайте вірші 1-16 (Алеф і Бет)

1. Що ми дізнаємося про саме Писання, чим воно є? (Назвіть усі імена та синоніми до Писання та пороздумуйте, що кожне з них говорить нам про природу Божого Слова).

У цій частині Писання назване так:

- «Закон Господній» (вірш 1)
- «Свідоства» (вірш 2)
- «Його путі» (вірш 3)
- «Накази» (вірш 4)
- «Постанови» (вірш 5)
- «Заповіді» (вірш 6)
- «Справедливі закони» (вірш 7)
- «Твоє слово» (вірш 11)
- «Твої слова» (вірш 9)

Закон Господній

Це означає, що все Писання є *нормативним*. Воно є стандартом. Його потрібно дотримуватися. Закон не є вибіркоvim. Біблія не просто «радить». Це не означає, що кожна частина Біблії є у *формі* Закону. Дехто може заперечити, мовляв, коли автор говорить про «Закон», то йдеться про Мойсееве законодавство, де викладено правила поведінки. Але в Новому Заповіті ми бачимо приклад Ісуса, який цитує Псалми і називає їх «Законом» (Івана 15:25). Чому поетичні Псалми вважаються «Законом»? Бо у них йдеться про те, як Божий слуга має думати, молитися та приступати до Бога. Кожна частина Біблії є обов'язковою для нашої совісті.

Свідоства

Це означає, що Писання є *вічно актуальним*, написаним для всіх часів і для всіх місць. Можливо, найкращим перекладом тут буде слово «статути», що вдало передає суть єврейського оригінального слова.

Як і *статуї*, які є споконвічним видом мистецтва, так і Писання має безконечну актуальність. У нього не може закінчитися термін

придатності, а також воно не було написане лише для однієї культури чи епохи. Ми не можемо сказати: «Якщо ми сучасні люди, то в таке вірити не варто». Чому ми вважаємо, що досягли найбільшого розвитку в часі? Якщо у своєму сьогодні ми використовуємо точки зору, які відкидатимуться якісь частини Писання, то ми ступаємо на хистку кладку, адже колись і вони стануть застарілими та смішними. Саме тому Бог зробив Своє слово «статуями» (статутами). Вони є суддями наших сьогочасних точок зору, а не навпаки.

Його путі

Це означає, що Писання виявляє природу, серце та риси характеру Бога. Стежка у лісі показує шлях, яким за звичкою користуються люди. Тому Ваші «шляхи» – це Ваше звичне мислення та поведінка, Ваш усталений характер. Це означає, що Писання не є строгим та абстрактним кодексом правил і вказівок. Це об'явлення самого характеру Бога: Його святості, Його любові, Його мудрості та Його слави. Саме тому ми побачимо, що Писання – це, передусім, основний спосіб побудови стосунків із Богом.

Накази

Це означає, що в Писанні є довершена *мудрість*, мудрі принципи для життя, які досконало підходять до наших потреб та умов. Кіднер говорить, що єврейське слово, яке перекладено як «наказ», стосується доглядання овець пастухом. Наказ – це точна і конкретна вказівка як діяти. Писання – це докладна інструкція нашого Великого Пастира, Який знає нас досконало. Якщо «Закон» і «статути» говорять нам про обов'язкове виконання, то «накази» показують нам, що Писання є нам на добро. Це саме те, що нам потрібно, щоб зцілитися та змінювати свій характер на характер та «шляхи» Самого Бога.

Постанови та заповіді

Це означає, що Писання є абсолютно *авторитетним*. Кіднер пише, що ці слова «наголошують на цілковитому авторитеті сказаного. Йдеться не просто про владу переконувати, а про право творити закони». Ці слова майже такі ж, як і «закони» і «статути». Але Кіднер має рацію, говорячи, що ці терміни показують пряму й безпосередню владу Божого Слова. Писання не має бути зрозумілим, воно не має бути логічним, воно не має пояснювати. Але за ним *треба йти*.

Справедливі закони

Це означає, що Писання ніколи не можна звинуватити у несправедливості чи нечесності. Тут йдеться про те, що Писання відповідає не лише нашим потребам, але й Божому характеру. Це також найвищий стандарт справедливості для людей.

Писання не просто мудре, воно ще й справедливе та милосердне. У ньому немає ні крихти несправедливості, більше того, воно *визначає*, що є справедливим, а що – ні.

Твоє слово (в деяких перекладах «обіцянка»)

Писання – це не лише завіт, який змушує нас слухатися Бога, це також завіт, у якому Бог зобов'язується любити нас та піклуватися про нас. Він не лише дає

нам праведний закон, але й також обіцяє виконати Сам цей закон замість нас і врятувати нас від гріха. [Зверніть увагу: Кіднер говорить, що єврейське слово «*mitra*» може означати або «обіцянку», або загальніше – «слово». В різних перекладах – по-різному. Але у вірші 16 вжито інший термін «*dabar*» – «слово»]. Інколи всю Біблію називають «Твої обітниці» чи навіть «Твоя обітниця». Це важливо пам'ятати. Зрештою, Біблія – це не книга праведних принципів, але історія про те, як Бог зобов'язує Себе виконати Закон і спасти нас для Себе, заплативши неймовірно високу ціну. Людина, яка дає обіцянку, ставить себе у вразливу й відповідальну позицію. Тому Біблія – це історія Бога, Який зв'язує Себе обітницею, щоб ми могли бути вільними.

Твоє слово

Це говорить нам про *натхнення* та *істинність* Біблії. У певному сенсі це найзагальніший термін. Заповіді та постанови, накази та обіцянки – усе це є «словами» Бога. Але це також нагадує нам, що хоча Біблію й написали люди, однак ця книга зовсім не є людською. Насправді це не слово Мойсея, Давида чи Павла, але Його Слово. Той факт, що автор вважав писання людей Божим Словом, є надзвичайно важливим. Це означає, що через натхнення Святого Духа, те, що написали людські автори, було саме тим, що Бог хотів, щоб вони написали. Тому кінцевий продукт можна назвати «Його Слово». Це означає, що ми не можемо відкидати якусь частину Біблії як хибну, бо це так, ніби сказати, що Бог схибив або що Йому забракло мудрості. Усе Писання виходить із самісіньких уст Божих (вірш 13).

Підсумок

- «Твої слова» та «праведні закони» навчають нас про *натхнення* та *непогрішність* Біблії. Те, що вона стверджує, є правдою. Вона не може помилятися.
- «Постанови», «заповіді» та «закон» навчають нас про верховну, зобов'язальну *владу* Біблії. Її настанови потрібно виконувати, незалежно від емоційного стану, звичок інших людей чи експертної думки.
- «Статути» та «накази» навчають нас про *достатність* Біблії. Нам не потрібно виправляти, осучаснювати чи доповнювати Біблію. Вона дає нам усе необхідне для спасіння, для базового задоволення та духовного зростання.
- «Його шляхи» та «обітниці» навчають нас про *посланння* та *мету* Біблії. Бог Самого Себе зобов'язує нас спасти. Мета Біблії – це розповісти нам, як Бог це робить, і показати, як можна пізнати Його особисто.

2. Як те, що Ви дізналися про природу Писання (запитання 1), може змінити ваше ставлення до нього та застосування його у Вашому житті?

Це дуже практичне запитання, і всі відповіді на нього було б важко тут охопити. Але ось кілька типових способів, як сучасним християнам варто було б змінити своє ставлення до Писання.

Сучасні християни часто роблять помилку, сприймаючи точку зору, викладену в Псалмі 118, начебто Біблія є лише книгою-порадником для життя. Вони ставляться до неї як до інструкції для успішного християнського життя на кшталт інструкції для вдалих інвестицій чи успішного алгоритму програмування. Коли ми так читаємо Біблію, то забуваємо, що вона не є передусім покроковою інструкцією з досягнення щастя. Це радше те, що Бог зробив, щоб спасти нас і дати нам щастя. Перед тим, як *самим* щось робити, ми маємо вірити, радіти та спочити у тому, що зробив *Він*. Біблія в основному не про нас, а про Нього. Це *Його* шляхи та *Його* обіцянка. Багато з наших невдач у житті стаються через наші спроби спасти себе самих. Ставитися до Біблії як до якоїсь підприємницької ідеї – це надто легко. Натомість нам треба втамовувати спрагу із джерела запевнень та обітниць Писання про те, що Христос уже зробив для нас.

Ще один спосіб неправильно сприйняти точку зору Псалма 118 – це використовувати Біблію як джерело правильних доктрин і правил (хоч у цьому є зерно істини!), адже тоді ми часто втрачаємо нагоду пізнати Бога особисто. Біблія виявляє *Його шляхи* та *Його* особисте *Слово* до нас. Читаючи Псалом 118, ми помічаємо різноманітне ставлення автора до Писання. Він не просто вивчає його, він також використовує його у молитві, щоб зустрітися з Богом віч-на-віч. (Більше про це нижче).

Ще один спосіб неправильного розуміння точки зору Псалма 118 щодо Писання – це вибирати окремі його частини, які підходять до панівних культурних трендів та думки сьогодення, але нехтувати рештою. Наприклад, Біблія дуже багато говорить про Божий гнів, святість та суд, що в сучасному світі зовсім не популярно. Але слова Біблії про милосердя, прощення і любов є надто прийнятними. Для ліберальної ментальності підходить багато написаного про мир, однак не те, що Біблія говорить про сексуальність. Багато написаного про шлюб та сім'ю підходить до консервативної ментальності, але не те, що Біблія говорить про бідність і простий стиль життя. Зараз стало дуже поширеним явищем серед християн у багатьох церквах мати загальну пошану до Біблії, але вірити, що деякі її частини є смішними, примітивними і застарілими. Вони відкидають поняття, що Біблія – це віковична «статуя».

Ще один спосіб неправильного розуміння погляду Псалма 118 на Писання – це використовувати Біблію як «скриньку благословень». (Це зворотна сторона використання Біблії як книги правил і принципів замість того, щоб розуміти Божу працю і дозволяти Духові «вписувати» її до своїх сердець). Такі люди читають Біблію головню для натхнення, але їм також потрібне систематичне вивчення Біблії, щоб істини проникали в їхні серця. Таким людям потрібні не лише біблійні підбадьорення, але й змога скерувати своє життя Божими шляхами.

3. Що ми дізнаємося про те, що нам треба робити, щоб користати з Писання? (Наведіть терміни та пороздумуйте над тим, як вони радять нам використовувати Писання).

У цій частині ми бачимо такі способи використання Писання:

1. «Ходити» (вірші 1, 3)
2. «Держати, дотримувати» та «шукати Його» (вірш 2)
3. «Пильно виконувати» (вірш 4)
4. «Поважати» його (вірш 5)
5. «Навчатися» (вірш 7)
6. «Жити згідно з ним» (вірш 9)
7. «Шукати Тебе... не заблудити» (вірш 10)
8. «Заховати» у «серці» (вірш 11)
9. Отримувати Боже «навчання» його (вірш 12)
10. «Розповідати усно» (вірш 13)
11. «Радіти... як маєтком великим» (вірш 14)
12. «Роздумувати» (вірш 15)
13. «Радіти... не забувати» (вірш 16)

Навчатися та розповідати

Основне, що нам треба зробити з Біблією, – це вивчити те, що в ній написано – так, як ми вивчали б будь-яку іншу книгу, яку мали б намір опанувати. Автор говорить, що він «навчиться Божих справедливих законів» (вірш 7), а потім буде «устами своїми розповідати про усі ці закони» (вірш 13). Тут усе просто: нам треба якомога докладніше ознайомитися зі змістом Писання. Для цього потрібна лише дисципліна. Маємо невеликий приклад цього у вірші 13, де автор опановує та запам'ятовує слова Писання, вивчаючи їх напам'ять, або ж веде діалог з іншим учнем. Читання, вивчення, запам'ятовування та розбір у групі – усе це способи ознайомлення зі змістом Біблії.

Отримувати Боже навчання

Іншими словами, ми не можемо ставитися до Біблії як до звичайної книги. Очевидно, що при вивченні Біблії учень покладатиметься на людських вчителів та коментарі до Писання. Але автор благає Божого навчання (вірш 12). Читаючи Писання, ми маємо щоразу свідомо і безпосередньо покладатися на Святого Духа.

Поважати та роздумувати

Розглядаючи Псалом 1, ми вже побачили, що йдеться не просто про звичайне вивчення. Тут бачимо, що автор розмірковує, як йому дотримуватися Божих постанов. Якщо ми хочемо навчитися шанувати та застосовувати Божі Заповіді у своєму житті, про них потрібно роздумувати.

Радіти... свідоцтвами, як великим маєтком

Це можна сприймати як наступний етап у роздумах або ж як плід роздумів. Слово «радіти» – це єврейське слово, що означало радість від святкування. Воно описує переможний сміх та вигуки під час святкування великого тріумфу. Автор також дає нам яскраву ілюстрацію, кажучи: «радітиму...»

як великим маєтком». Це говорить нам, що коли ми правильно зрозуміємо Писання з усіма його євангельськими обітницями (див. вище), то воно засяє в наших очах, наче коштовності. Ми отримуємо запевнення того, що ми маємо у Христі, впевненість у тому, як Бог бачить нас і що Він має для нас тощо. Окрім цього, це говорить нам, що ми можемо «підраховувати» ці запевнення та привілеї, як і земні скарби. Подумайте собі, як Ви радієте багатством – Ви перераховуєте гроші! Ви звіряєте всі цифри – нерухомість, акції на біржі, депозити, цінні картини, землю і готівку. Що більше ми дивимося на цифри, то більше впевненості відчуваємо. Коли ми читаємо Писання, то маємо роздумувати про свої скарби, аж поки вони не почнуть наповнювати нас неймовірною, святковою радістю. (Зверніть увагу, наскільки часто Писання порівнюється зі скарбами у віршах 72, 11, 127 та 162).

Шукати Його... шукати Тебе... прославляти Тебе

У віршах 2 та 10 є важлива паралель, яка показує, що автор вивчає Біблію задля того, щоб мати особисті стосунки з Богом та отримати досвід Божої присутності. Це стає дуже очевидним у вірші 10: він не хоче відходити від Божих заповідей, бо він шукає Його. У вірші 7 написано, що вивчення справедливих законів приведуть його до «прославлення». Особисте прославлення та спілкування з Богом або мусить бути у вивченні Біблії, або ж воно до цього має приводити.

Ходити, дотримуватися та цілковито слухатися

Ми маємо дуже практично застосовувати Писання у тому, як ми живемо. У Повторенні Закону 29:29 сказано, що ніщо, виявлене в Біблії, не виявлене лише для знань. Цього треба слухатися та цим треба жити.

Заховати... у своєму серці

Це чи не найповніше твердження про те, що нам робити з Писанням. «Заховати» означає читати, вивчати напам'ять, досліджувати та роздумувати. Але заховати «в серці» також передбачає послух, спілкування та радість, які цілковито змінюють нас. Ми маємо бути людьми, насиченими Писанням. Цей образ «заховання у серці» означає, що якби нас порізали, з нас мало б потекти Писання. Ісус був чудовим прикладом цього. У свої найтемніші миті Він цитував Писання. Коли Його покинули (Матвія 26:31), зрадили (Матвія 26:53-56) та вбили (Матвія 27:46), Він цитував Писання. Його серце та розум були настільки переповнені Писанням, що воно било через край, коли Він був у потребі чи у труднощах. Саме тому проявом такого «заховання у серці» буде «щоб я не грішив проти Тебе». Порівняйте з новозавітною версією цієї ж концепції у Колосян 3:16.

Підсумок

Ми покликані (1) свідомо залежати від Святого Духа, щоб (2) спочатку вивчати, запам'ятовувати та аналізувати Писання, а тоді (3) роздумувати над ним, аж доки (4) не отримаємо глибоку насолоду від Божих обітниць та (5) відчуємо Його присутність, щоб ми могли (6) слухатися Писання та жити ним у повноті (7) через цілковиту зміну нашого серця.

Псалми

Роздуми IV

Заняття 4 | Псалом 118, частина 2

ПСАЛОМ 118

Вступ

Як ми побачили у Псалмі 1, роздуми передбачають цілковиту «насолоту у Законі Господнім». Ця ж думка є визначальною у Псалмі 118. Це найдовший псалом (більший за будь-яку інший «розділ» у Біблії) – 176 віршів. Він написаний акровіршем, тобто кожен стовпчик починається з наступної літери єврейської абетки. Оскільки теми Псалма 118 повторюються, ми проведемо аналіз трьох «проб руди». У них ми розвідаємо кожен із цінних металів, поклади яких можна знайти у всьому псалмі. Темою є Слово Боже.

ПРОЧИТАЙТЕ вірші 25-48 (Далет, Ге, Вав)

1. Які додаткові ідеї бачимо у цій частині про те, що нам треба робити, щоб користати з Писання?

У цій частині ми бачимо такі способи застосування Писання:

- «Розповідати про мої дороги» (вірш 26)
- «Вибрати шлях правди» (вірш 30)
- «Закони Твої біля себе поставив» (вірш 30)
- «Бігти шляхом» (вірш 32)
- «Серце моє прихили... очі мої відверни» (вірші 36-37)
- «Прагнути» (вірш 40)
- «Шукати» (вірш 45)
- «Звіщати про свідоцтва Твої» (вірш 46)
- «Любити їх» (вірш 47)
- «Руки свої простягати до Твоїх заповідей» (вірш 48)

Розповідати про мої дороги

У вірші 26 автор пов'язує «розповідь про свої шляхи» з вивченням Божих постанов. Чому? Схоже, він має на увазі, що необхідною складовою вивчення Біблії є самоаналіз. Ми думаємо про це радше як про час молитви, аніж вивчення Біблії, але автор не розводить ці два поняття так сильно, як це робимо ми. Під час вивчення Божого Слова нам потрібно ретельно досліджувати своє серце.

Вибрати шлях правди

У вірші 30 бачимо сильне твердження про місце волі у вивченні Біблії. Ми не можемо по-справжньому розуміти Писання, якщо не дамо слово: «Я виконаю все, що знайду у Твоєму Слові». Таку обіцянку треба дати собі ще до того, як ми натрапимо у Писанні на багато складних і специфічних місць. Нам потрібно передусім встановити над собою авторитет Писання.

Серце моє прихили... очі мої відверни

Ці молитви у віршах 36-37 є ще конкретнішим проханням до Святого

Духа про допомогу у вивченні Біблії. У цих молитвах автор визнає, що у нас є внутрішня сліпота та внутрішній компас, який відводить нас від Божої істини. Слово, перекладене як «марноти» у вірші 37, ще можна перекласти словом «ідоли». Один із таких ідолів – це багатство (вірш 36). Автор знає, що його ідоли ускладнюють йому читання Писання. Ми відфільтруємо те, чого не хочемо чути. Наші упередження бувають настільки глибокими, що ми навіть дозволяємо собі не зауважувати чогось під час читання. Тому коли ми молимося про допомогу Святого Духа, то маємо молитися не лише за інтелектуальне просвітлення, але й за чесність із собою.

Бігти шляхом

У вірші 32 бачимо яскраву ілюстрацію завзятості. Коли ми бачимо «шлях», прокладений нам Божим Словом, то ми не просто шкандибаємо собі ним, а наполегливо та завзято щодуху ним біжимо.

Прагнути та любити їх

Коли у вірші 40 читаємо, що автор «прагне» Божих наказів, то це навчає нас нового аспекту щодо нашого ставлення до Біблії. Це не те саме, що «радіти». Це слово передає значення голоду або спраги та показує нам, що Біблія – це не лише джерело радості, але й сили (див. нижче).

Шукати

У вірші 45 цей термін подібний до слова «вивчати» або «розповідати». Він означає, що Біблію треба «прочісувати» в пошуках правди. Ми маємо ретельно читати та аналізувати її, постійно шукаючи нового вчення.

Звіщати про Твої свідчення

Це означає (вірш 46), що ми маємо не лише вчити та говорити про істини Писання, але й маємо бути готові робити це у місцях, де нам може бути соромно («перед царями»). Психологія навчання говорить, що ми набагато краще засвоюємо щось, коли починаємо вчити цього інших. Наприклад, людина, яка готує вивчення Біблії, вивчить набагато більше за будь-якого учасника групи.

Руки свої простягати до Твоїх заповідей

Ця фраза у вірші 48 є дивовижною. «Простягну руки» – це звичний термін для поклоніння! Це дуже сміливе твердження про те, наскільки глибоко ми маємо поважати та прагнути Божого об'явлення у Слові. Це означає, що ми маємо відчувати цілковитий трепет у своєму вивченні Писання. (Порівняйте з віршем 27: «Про чуда Твої я звіщатиму»).

2. Підсумуйте те, що Ви дізналися з цих віршів про ставлення до Біблії. Які практичні кроки Ви можете зробити у своїх особистих взаєминах із Божим Словом?

Ми дізналися, що нам потрібно зробити таке:

Передусім

1. Провести самоаналіз та визначити особистих ідолів («навчи мене», «відверни моє серце»).

2. З'ясувати питання авторитетів («обрав шлях правди»).

Основне

1. Вивчати Біблію систематично («шукати», «вчитися»).
2. Вивчати її напам'ять («розповідати усі постанови», «заховати в серці»).
3. Роздумувати про неї.
 - а) Роздумувати інтелектуально про практичні застосування тексту.
 - б) «Роздумувати» у значенні «насолонджуватися», берегти привілеї та обітниці, які знаходимо в тексті, та глибоко спочивати у них («радіти, наче маєтком»).
 - в) «Роздумувати» у значенні хвали і прославлення Бога за те, що ми дізнаємося про Нього в тексті («прославляти», «здіймати свої руки»).
4. Слухатися її.
 - а) Завзято («бігти шляхом»).
 - б) Повністю («слухатися повністю»).
 - в) Відкрито («розповідати її перед царями»).

Які практичні кроки Ви можете зробити, щоб змінити свої особисті взаємини із Божим Словом? Подумайте про сфери, окреслені вище: ставлення, посвячення, вивчення, запам'ятовування, розмірковування та застосування. У якій сфері Ви почуваєтеся найслабше? Що Ви могли б змінити?

Прочитайте вірші 121-136 (Аїн, Пе)

3. Погляньте не лише на ці вірші, але й на вірші 25-48. Чого вони нас навчають про те, що Бог може зробити у нашому житті через Писання? (Назвіть ці переваги). Перерахуйте різноманітні слова та фрази, а також поміркуйте, що вони говорять нам про наші переваги у Писанні.

У цих частинах ми бачимо, що через Своє Слово Бог так діє у нашому житті:

- «Оживляє мене... коли я гнуса до пороку» (вірш 25)
- «Зміцняє мене» (вірш 28)
- «Відсуває від мене дорогу неправди» (вірш 29)
- «Є благодатним до мене» (вірш 30)
- «Звільняє моє серце» (вірш 32)
- «Щоб був страх перед Тобою» (вірш 38)

- «Відвертає від мене зневагу» (вірш 39)
- «Чекаю Твоїх присудів» (вірш 42)
- «Учини мені згідно зі своєю завітною любов'ю» (вірші 41, 124)
- «Розпізнавання» (вірш 124)
- «Ненавиджу кожну дорогу неправди» (вірш 128)
- «Дає світло...» (вірш 130)
- «Дає розуміння» (вірш 130)
- «Гріх не панує наді мною» (вірш 133)
- «Боже лице сяє» (вірш 135)

Оживляє та зміцнює мене

Перша перевага Писання – це витривалість. Через обіцянки (які наповнюють серце) та заповіді (які дають вказівки) Біблія може допомогти людині продовжувати йти, коли вона «гнеться до пороку» і готова здатися. Отож Біблія справді є духовною їжею. Вона дає силу і веде до стабільності.

Відсуває від мене дороги неправди

Друга перевага Писання – це самопізнання та саморозуміння. Воно вберігає нас від того, щоб нас не обманювали та щоб ми не обманювали інших. Це один із кількох парадоксів, які ми тут бачимо. Для вивчення Біблії потрібен самоаналіз та самопізнання, а потім Бог через Біблію дає нам велике самопізнання та самоаналіз у відповідь.

Є благодатним до мене через Свій Закон

Третя перевага Писання – це досвід і відчуття благодаті. Це видається ще одним парадоксом. Як Бог може бути благодатним через Свій Закон? Хіба Закон вимагає благодаті та милосердя, а не справедливості? Але Кіднер зауважує: «Це радісне нагадування, що Божий Закон – це добрий дар і він є єдиним запереченням благодаті, коли його намагаються застосувати, щоб заслужити спасіння».¹ Лише Ісус Христос здатний виявити благодать, що приходить до нас через Закон. Це може статися лише через Того Одного, Хто досконало виконав Закон (Матвія 3:15), тому Бог може бути як і справедливим, так і благодатним до нас (Римлян 3:26).

Свобода

Четверта перевага Писання – це свобода, але тут знову ж таки приховано парадокс. У вірші 32 йдеться, що «я слухаюся, бо Ти звільнив моє серце». Але у вірші 45 написано: «Я вільний, бо я слухаюся Твоїх наказів». Обидва вірші мають рацію. Тут читаємо про одну з головних речей, якої не може збагнути сучасний світ, адже у ньому існує поняття, що свобода – це абсолютна незалежність. Як зауважує Кіднер: «Парадокс у тому, що там, де Бог є господарем, служіння Йому є абсолютною свободою».² Ця свобода має два аспекти.

По-перше, це свобода, що «гріх більше не панує наді мною» (вірш 133). Хоча гріх у нас завжди залишатиметься, ми з часом усе більше будемо переконуватися, що жодна модель поведінки чи звичка не триматиме нас у рабстві. По-друге, є свобода «досвіду з набагато більшою мудрістю та баченням, ніж наша власна мудрість і бачення». Вірш 45 буквально звучить так: «в широкості», а у

вірші 32 читаємо про «широкість розуму», яку було дано Соломонові. Моффат перефразовує цей вірш так: «Я буду слухатися Тебе завзято, бо ти відкриваєш двері мого життя».³

Страх

П'ята перевага Писання – це зачудування і трепет. Виглядає, що вірш 38 («Для Свого раба сповни слово Своє, що на страх Твій воно») та Псалом 129:4 говорять протилежні речі. Чому боятися когось, хто щойно виконав обіцянку? (Псалом 129:4 «Бо в Тебе пробачення, щоб боятись Тебе...»). Це показує, що ми маємо не зовсім правильне розуміння «Божого страху». Страх Божий – це зачудування і трепет перед усією величчю Бога. Саме тому ми маємо вивчати Писання з трепетом (вірш 120) та зачудуванням (вірш 27). Страх Божий – це, очевидно, не поверхнєве щастя, це – глибока радість, як і кожен трепет і зачудування.

Жодної зневаги

Шоста перевага Писання – це впевненість. Зверніть увагу, як вивчення Писання знищує сором (вірш 31) і зневагу (вірш 39), а також дає нам впевненість говорити до тих, хто нас звинувачує (вірш 42). Така сміливість є наслідком багатьох інших переваг. Відчуття благодаті, насолода у впевненості та чіткість Божого Закону – усе це дасть нам упевненість. Благодать і запевнення скасовують наше бажання отримати схвалення. Закон і мудрість дають погляди та віру, в яких ми можемо бути впевнені, бо вони не від нас. Якщо у минулому ми зробили щось, за що природно усе своє життя відчували б сором, то Євангеліє покриває це Божим Словом.

Розкриття, розпізнавання та розуміння

Сьома перевага Писання – це мудрість. Навіть «найпростіші та найменш освічені люди можуть бути мудрішими у своїх поглядах за успішних та навчених людей, бо вони будують на безконечній мудрості Божого об'явлення. Слово «розкриття» є дуже цікавим, адже нагадує нам, що у Писанні є неосяжні глибини для тих, хто їх терпляче досліджує.

Бездоганна Божа любов та сяяння Його лиця

Восьма перевага Писання – це особистий досвід Божої любові. Протягом усього Псалма (пригадайте вірші 2 та 4) ми бачимо, що автор тужить за Словом, спраглий Слова та шукає Слова лише тому, що він тужить, спраглий та шукає Самого Бога. У вірші 135 стає дуже очевидним те, чого він так бажає. Вивчаючи Боже Слово, автор псалма хоче відчуті присутність тієї Божої слави, яку шукав Мойсей (Вихід 33). Він хоче, щоб над ним засяяло Господнє лице.

4. Дехто нарікає, що автор псалма поклоняється Слову, а не Господеві. Здається, начебто він дійсно дійшов до межі (див. вірші 48 та 120). Як пояснити це з християнської точки зору? (Див. Івана 1:1-3)

Палке посвячення автора Писанню, яке ледь не переходить у поклоніння, пояснюється тим, що він дуже близько ідентифікує Слово з Його Автором. Якщо Бог є життям, то таким є і Його Слово. Якщо Бог є досконалим, то таким є і Його Слово.

Але така відданість Божому Слову може частково пояснюватися також інтуїтивним відчуттям автора того, про що ми знаємо з точністю. Існує Слово, Яке є власне втіленням Отця, Якому ми поклоняємося, Якого любимо, за Яким тужимо, Яким зачаровуємося. Це – Ісус, Втілене Слово Бога.

5. Поділіться чимось одним, що найбільше допомогло Вам із цього вивчення Псалма 118.

¹ Дерек Кіднер, *Псалми 72-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 424.

² Дерек Кіднер, с. 421.

³ Дерек Кіднер, с. 421.

Псалми

Роздуми V

Заняття 5 | Псалми 55 та 76

Вступ

Ми продовжуємо вивчати Псалми, які навчають нас роздумувати і молитися. З Псалма 1 ми дізналися, що такі роздуми – це своєрідні «ворота» або основа для глибшої молитви. Одна з причин поверхневості нашого молитовного життя полягає в тому, що перед молитвою ми не роздумуємо. Псалом 118 показав нам, що першочерговим об'єктом роздумів є об'явлення Бога в Писанні. Наступні псалми більше навчають нас про ці роздуми та молитву. Спочатку ми розглянемо Псалми 55 та 76, а потім – Псалом 102.

ПСАЛОМ 55

1. З якою ситуацією стикається автор?

З самого псалма бачимо, що автора переслідують. Люди не лише зводять наклепи і знищують його репутацію (вірші 3, 6), але й задумують також його вбити (вірш 7). Заголовок псалма дає нам додаткову інформацію: «коли филистимляни захопили були його [Давида] в Гаті». Йдеться про випадок у 1 Самуїла 21:11-16. Давид утік від заздрісного гніву Саула, ізраїльського царя. Він не міг довіритися нікому в Ізраїлі, бо боявся, що хтось може видати його схованку. З відчаю Давид втікає до міста Гат (рідне місто Голіата!), сподіваючись, що, оскільки тепер він став ворогом ізраїльського царя, филистимлянський цар його прийме. Однак він побачив, що филистимлянський цар був також вороже до нього налаштований. Тепер вороги оточили його з обох боків.

На тлі цієї кризи і з'явився цей псалом, а також Псалом 33.

2. Що робить Давид у відповідь на свої страхи та небезпеки? (вірші 5, 11)

«Надію на Тебе кладу я» (вірш 4) – ось як реагує Давид на страх. Це приголомшує. Довіра та віра проявляються тут актами волі, а не як емоційний чи психологічний стан. За Дерекком Кіднером: «Віра тут є цілеспрямованим актом волі, що здійснюється всупереч емоційному стану людини... Цей дивовижний вірш [Вірш 5]... більше пояснює нам поняття віри, показуючи, на що спирається віра (на Бога) та де вона заспокоюється (у Його Слові)».¹

Але як нам довіритися Богові? На щастя, Давид двічі пояснює свою довіру перед обличчям страху. Він пов'язує її з конкретними вчинками: «Я в Бозі хвалитиму слово Його, на Бога надію кладу» (вірші 5 та 11). Його здатність довіряти Богові перед обличчям страху є наслідком «прославляння Божого Слова». Що означає «прославляти Боже Слово»? Очевидно, що це означає роздумувати над ним. Неможливо прославляти щось, не дивлячись на це, не описуючи його краси, не роздумуючи про його переваги, не захоплюючись ним. Це, напевно, також означає, що ми

маємо замислюватися над Божими обіцянками та запевненнями, особливо в періоди страху та труднощів.

У підсумку маємо таке: Давид не боїться того, що можуть заподіяти йому люди, бо він довіряє Богові. Практичний спосіб, як він вибудовує свою довіру до Бога, – це прославляючи та роздумуючи над Божим Словом, над його обітницями, викликами та істинами.

Багато людей помітило схожість слів Давида у 55:4-5 зі словами Павла: «Якщо Бог за нас, то хто проти нас?» (Римлян 8:31). (Тобто: «Яка різниця, хто проти нас, якщо Бог за нас?») Павло, однак, прямо пов'язує таку впевненість зі смертю Христа (Римлян 8:22). Він міркує так: «Якщо (а) Бог віддав Свого Сина, тоді (б) ми знаємо, що Він за нас, а тому (в) нам нікого не треба боятися. Що можуть заподіяти нам прості смертні?» Давид, здається, інтуїтивно відчуває те, що ми знаємо достеменно, однак старозавітні святі не мали такого джерела впевненості, яке маємо ми.

ПСАЛОМ 76

1. З якою ситуацією стикається автор псалма?

Цей псалом написав не Давид, а Асаф, про якого у біблійній історії нічого не сказано. Сам псалом також не розкриває багатьох деталей про конкретну ситуацію, з якою стикнувся Асаф. Але очевидно, що він «в недолю» (вірш 3), він також тривожиться, що не може спати вночі (вірш 5), у нього є відчуття, що він та його народ були «відкинуті» (вірш 8), а це означає, що в Асафа є якась потреба чи молитва, на яку в нього немає відповіді. І, окрім того, що це час випробування Асафа, ми більше нічого не знаємо.

2. Що автор псалма робить у відповідь на свою недолю? (Порівняйте синонімічні дієслова, які описують його дії).

Знову ж, як і в Псалмі 55, бачимо, що роздуми є відповіддю на погрози і страхи. «Буду думати» (вірш 13) – це його остаточна відповідь на страждання у віршах 2-3. Тут вжито кілька синонімів на позначення роздумів: він «згадує» (вірші 4, 12), він «пригадує давні дні» (вірш 6), він «пригадує свою пісню вночі, говорить зі своїм серцем, а його дух розважає [розмірковує]» (вірш 7). Він «роздумує» та «згадує» всі Божі діла та справи.

Тут автор згадує пісню, музику, що дає нам корисну інформацію про саму концепцію роздумів. Коли слова покладені на музику, то вони одразу влучають у серце. Тому мета цих роздумів у тому, щоб істина торкнулася серця і вплинула на емоції. Це означає взяти істину, про яку ми знаємо, і зробити так, щоб ми її відчули.

Ще один важливий синонім до слова «роздуми» – це «мій дух розважає [розмірковує, запитує]» (вірш 7). Здебільшого роздуми складаються з правильно поставлених запитань. Роздумувати – це ставити собі запитання

про істину, як-от: «Що це змінює? Чи я серйозно до цього ставлюся? Якщо я забуду про це, як воно вплине на мене? Чи забув я це? Чи живу я у світлі цього?» Це також означає бути готовим ставити дуже незручні, навіть радикальні запитання – такі, як у вірші 6: «Чому я думаю, що Бог підтримає мене? Як я можу Йому довіряти?»

3. Припустімо, що псалом розповідає про три етапи намагання зміцнити душу через роздуми. (а) Що ми дізнаємося про роздуми з віршів 3-5? (б) Чого вчить нас друга спроба у віршах 5-13? (в) Що ми дізнаємося про роздуми з віршів 14-21? Як сьогодні християни можуть по-іншому думати про «Божі чини» (вірш 13)?

У самому псалмі бачимо дивовижне розгортання теми. Тут бачимо кілька етапів справжніх, конкретних зусиль, спрямованих на роздуми в життєвих реаліях.

Вірші 3-5 представляють першу спробу автора роздумувати. Він дуже відверто каже нам, що його намагання роздумувати про Бога були невдалими. Він невпинно молився, проте його душа не отримала ні сили, ні потішання (вірш 3). Він «згадував», зітхав і роздумував, але дух його не зміцнювався, а навпаки «омлівав» (вірш 4). Його все більше турбувало безсоння (вірш 5). Чого це нас вчить? По-перше, це навчає нас, що роздумування – це справжня дисципліна. Це щось, над чим ми маємо контроль, і щось, чого ми маємо навчитися через болючі спроби. Вона не з'явиться сама собою, нам потрібно докладати зусиль. Але, по-друге, це вчить нас, що роздуми можуть бути дуже важкими. Нам доведеться неодноразово пробувати роздумувати, якщо хочемо, щоб наша душа отримала необхідну силу й утішення.

У віршах 6-13 бачимо другу спробу автора. Цього разу він повертає свій розум у минуле і пригадує іншу «пісню вночі» (вірші 7). Напевно, це був ще один час темряви («ніч»), але Бог безпечно вивів його з тієї ситуації. У цьому спогаді про минулі часи, коли Бог піклувався про нього, у нього з'являються сумніви, про які він відверто говорить у віршах 8-10. У вірші 8 читаємо серйозне запитання: «Чи Бог мене покинув? Колись Він допомагав мені, але чому має допомагати й зараз? Хіба не може бути таке, що Він більше не явить мені Своєї ласки? Чому Він мав би прийти мені на допомогу?»

Ще до того, як ми перейдемо до вірша 9, ми бачимо, що його запитання уже сіють зерна відповідей. Раптом стають очевидними неузгодження у його сумнівах. Як може «вічна милість» спинитися (вірш 9)?! Або як може Бог, якщо Він Бог, «забути» про Свою милість (вірш 10)? Дерек Кіднер коментує: «Це чіткий приклад цінності визнання своїх сумнівів Богові. Що ширше висловлюються побоювання вірша 7 у вірші 8, то очевиднішими стають їхні протиріччя, а разом із ними і можливість отримати відповідь... Його милість не може закінчитися, а Його обіцянки не можуть шезнути... І тоді на запитання "Чи забув Бог" є лише одна відповідь».²

На цьому другому етапі ми бачимо, що роздуми – це готовність ставити дуже чесні та навіть, здавалось би, нешанобливі запитання і окреслювати сумніви. Ці запитання скеровані до Бога та істин Біблії, аж доки, за словами Кіднера, не починають з'являтися відповіді.

Перехід до останнього етапу відбувається у віршах 10-13. Асаф вирішує роздумувати про Божі чуда відкуплення під час виходу з Єгипту. (Наводимо переклад вірша 10 з Біблії П. Куліша, оскільки в ньому чи не найточніше збережений оригінальний зміст: «Тоді сказав я: Нездужаю. Згадаю про літа правиці Всевишнього» – перекл.) Зверніть увагу, що він пише про «згадку» (вірш 11). Йдеться про роки, коли Бог виводив Свій народ із Єгипту. Автор вважає, що роздуми про попередні Божі діяння приведуть його до значно обнадійливішого висновку, ніж розмірковування про своє власне минуле і свої вчинки. Іншими словами, спочатку автор почав розмірковувати над власним гріхом, але тоді зупинився і почав роздумувати над Божою благодаттю – над Його вчинками в історії. Це й починає усувати перешкоди в його душі.

У віршах 14-21 бачимо приклад «плідних» роздумів про Божу благодать (13-20), про Божі вчинки відкуплення в історії. Які це вчинки? Це часи, коли Бог у чудесний спосіб втручався в історію (вірш 15), щоб відкупити синів Йосипа та Якова. Слово «викупити» означає «викупити з рабства». Бог буквально викупував Свій народ, коли виводив їх із Єгипту чужими, які бачили усі люди (вірш 15). У віршах 17 та 20 ми бачимо Божу силу над водами, коли Він розділяє Червоне море. У віршах 18-19 видно Божий грім і блискавку над горою Синай. І попри ці дивовижні вияви сили, Бог ніжно опікувався Своїм народом, наче пастух, який пасе отару овець (вірш 21). Порівняння віршів 17-20 з віршем 21 є навмисним. Асаф питає: «Якщо *такий* Бог (йдеться про Його силу) любить мене *ось так* (мається на увазі Його лагідність), тоді чого мені боятися?» Ось про що роздуми! Він розмірковує і роздумує про колишні вияви Божої могутності та любові, щоб пересилити страх, що Бог Його покинув.

Як відрізнятимуться роздуми християнина?

Як ми побачили з Псалма 55, християни мають набагато потужніші ресурси для зміцнення душі, ніж мали найкращі старозавітні автори. Тут Асаф роздумує над виходом із Єгипту – над дуже конкретним виявом Божої любові, яка спасає. Але така любов Бога під час виходу єврейського народу з Єгипту набула форми великої фізичної та політичної перемоги – цілковитий розгром потужного війська. Асаф думає собі: «Бог втрутився і переміг наших ворогів у минулому, тому я просто знаю, що і тепер Він втрутиться і переможе наших ворогів».

Але як віруючий може зміцнити свою душу, щоб дати раду справжнім руйнівним *поразкам*? Адже є багато випадків, де Бог не втрутився і де не відбулося ані фізичної, ані політичної перемоги. Як попри *будь-які* історичні обставини можна мати впевненість, що «Бог за нас»? Якби ми знали про Божу любов та милосердя так само мало, як і старозавітні святі, то ми б, очевидно, впали у відчай перед лицем жорстоких різанин і всіляких нещасть, які випадали на долю добрих і вірних людей.

Християни для своїх роздумів мають набагато чіткіший вияв Божої любові, ніж на горі Синай. Про благодатне ведення Бога вони знають набагато більше, ніж просто про стовп вогню у хмарі, який вів євреїв через Червоне море. Ісус Христос був кульмінацією Божого втручання в історію. Його чуда були найбільшими, а відповіддю на страхи, які ми маємо стосовно виконання Десяти заповідей, даних на горі Закону, є Його смерть на горі благодаті.

Ми маємо значно кращий спосіб запевнення, що Бог ніколи не покине і не залишить нас. У невимовному стражданні Ісус звершив спасіння *через* поразку, а не *попри* неї! Смерть Ісуса за нас на хресті є прикладом того, як часто в історії Бог переслідує Свою власну мету. Давид та Асаф не мали такого яскравого прикладу перемоги через поразку.

Смерть Ісуса була справжнім виходом із рабства та вершиною відкуплення Його народу. Коли ми будемо роздумувати про *це*, то матимемо всі необхідні ресурси, щоб у цьому світі та житті протистояти будь-чому.

¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 203.

² Дерек Кіднер, с. 278.

Псалми

Роздуми VI

Заняття 6 | Псалом 102

1. До кого скеровано звертання у цьому псалмі? Чого це навчає нас про роздуми?

Цей псалом звертається до «моєї душі». Тут ми бачимо одне із визначень роздумів: потрібно взяти себе та своє серце у руки, сперечатися з ним та розмовляти з ним. Давид Мартін Ллойд-Джонс одного разу сказав, що роздуми – це більше розмовляти зі своїм серцем, ніж слухати його. (Він сказав це у проповіді про Псалом 41 – ще одні роздуми з самим собою: «Чого, душе моя, ти сумуєш, і чого ти в мені непокоїшся? Май надію на Бога, бо я Йому буду ще дякувати за спасіння Його, мого Бога!»)¹

Роздуми – це внутрішній діалог із собою. Дерек Кіднер говорить, що Давид «збурює себе, щоб відігнати геть апатію та смутку, використовуючи свій розум та пам'ять, щоб розбудити свої емоції».² Тому автор дає нам надзвичайно конкретний та переконливий приклад роздумів. Це означає взяти своє серце у руки, переконувати та закликати його, аж поки воно не почне «благословляти» Господа і радіти у Ньому. Ми не є безсилими перед своїми емоціями. Роздуми – це наполегливий спосіб принести істину до своїх сердець та емоцій, підкорювати які інколи доводиться лупцюванням. Однак треба бути обережними, пам'ятаючи, що це не означає *заперечувати* емоції свого серця. Розмова з самим собою, як видно з псалма, не може означати пригнічення та приховування сумнівів і страхів.

Після того як ми побачили своє серце таким, яким воно є, ми «розповідаємо самим собі правду» та активно «проповідуємо собі».

2. Дайте визначення слова «благословляти». Як ми можемо благословляти Бога? Чому благословляти Бога потрібно усім своїм єством?

Слово «благословляти» має доволі розмите і сентиментальне значення в англійській мові. «Благословляти» у Біблії – це антонім до слова «проклинати». Коли ми благословляємо людей, ми їх підбадьорюємо або радіємо за них, а тому прагнемо їхньої радості та реалізації. Ми благословляємо людей, коли прагнемо дати їм найглибші бажання їхніх сердець.

Саме тому благословляти Бога – це щось дуже особисте. Більше того, це дуже близьке *особисте* прославлення.³ Це означає (1) окреслити те, чого Він найбільше хоче, і те, що найбільше прославлятиме Його, а тоді (2) прагнути Його радості та слави, і (3) віддавати Йому те, що узгоджується з Його радістю та славою.

Ідея про те, що ми можемо «благословляти Бога», здається, перевертає наше звичне уявлення про це слово. Ми знаємо, що Бог благословляє *нас*, даючи нам радість і глибоке наповнення. Очевидно, що у нас немає сили дати Богові такий же мир і повноту, які Він нам дає.

Однак заклик «благословляти Бога» вказує нам на велику таємницю. Він добровільно прихилив до нас Своє серце, тому тепер наша покора перед

Ним і насолода Його славою *благословляє* Його та приносить Йому радість. У підсумку: благословляти Бога означає віддавати Йому славу, насолоджуючись Ним і радіючи у Ньому. Ми приносимо радість *Йому*, беручи радість у *Нього*. (Власне, саме це і є осердям будь-яких справжніх стосунків любові, які не є маніпулятивними).

Чому для цього треба ціле наше єство, або «все наше нутро»? Оскільки «благословляти» означає «віддавати радість, отримуючи радість» у Бозі, то це передбачає глибоке залучення серця людини. Просто прославлення – це радше перелік Божих рис. Але особисте прославлення від нашого «благословення Бога» буде «діяти» тільки тоді, коли через Божу красу та славу ми торжествуємо у своєму серці і якщо ми насолоджуємося Його рисами, а не просто виокремлюємо їх.

Юджин Пітерсон говорить, що Псалом 102 «висловлює *досвід* (не доктрину) спасіння. Ось таке є відчуття того, що ти – спасений».⁴

3. Які переваги цього ми забуваємо? Проаналізуйте дії Бога у віршах 3-5. Пороздумуйте, як кожна дія приносить нам користь.

По-перше, Він «прощає тобі всі твої провини» (вірш 3). Це стосується нашої *вини* за гріх. Законну відповідальність усунуто без огляду на те, наскільки великою є наша гріховність (зверніть увагу: «*усі твої гріхи*»).

По-друге, Він «всі недуги твої вздоровляє» (вірш 3). Дехто тлумачить ці слова як обіцянку, що Бог зцілить усі фізичні хвороби, якщо ми попросимо. Але єврейський літературний стиль паралелізму означає, що вірш 3 не може так різко змінювати тему. Коли використовуються паралельні фрази, то у них стверджується одна і та ж істина, але двома способами, кожен із яких показує трохи інші аспекти істини, що збагачує наше розуміння. З огляду на це більшість коментаторів роблять висновок, що Бог розв'яже проблему нашої *вини* за гріх (вірш 3) та *страждання* і руйнування, яких завдає наш гріх (вірш 3). Гріх завжди має два наслідки: законний і практичний. Законно нам загрожує покарання від вічної справедливості. А в практичному житті гріх руйнує наш характер, душу та стосунки.

Говорячи мовою традиційної теології, початок вірша 3 – це виправдання (пряма законна дія, через яку наші стосунки з Богом відновлюються, а ми отримуємо прощення та свободу від засудження). А друга половина вірша 3 – це освячення (поступовий процес, у якому Божий Дух зцілює страхи, гнів і слабкості характеру, спричинені гріхом. Дерек Кіднер зауважує: «Попри те, що ці дві фрази дуже подібні, між ними є різниця в тому, як Бог дає раду *прогрішенням* і *хворобам*. Це добре видно на прикладі Давида, коли він покався у своєму гріху з Вірсавією. Прощення було негайним, але, попри кількадевні молитви та піст, моментального зцілення немовляти, яке у них народилося, не настало. Тут усе зрозуміло за умови, що стосунки з Богом є на першому місці, адже гріх [і вина] руйнує їх, а страждання може поглибити їх (Євреїв 5:8; 12:11)».⁵

По-третє, Він «від могили життя твоє визволяє» (вірш 4). Це може бути молитва до Бога, щоб Той врятував його від передчасної смерті, але це мало ймовірно, враховуючи масштаб інших «переваг» із цього списку. Також «визволяє від гріхів» не означає «прощає». Давид уже подякував Богові за це, й, окрім того,

він говорить не про гріхи, а про могилу. Тут бачимо впевненість, що він матиме вічне життя, і також, напевно, переконання, що він воскресне з мертвих.⁶

По-четверте, Він «милістю та милосердям тебе коронує» (вірш 4). Це може просто означати, що Бог любить нас, але слово «корона», здається, вказує на щось більше. Бог дає нам відчуття Своєї любові у спосіб, що дає нам честь і будує нас. В оригіналі вжито єврейське слово «*chesedh*», яке зазвичай перекладають «незгасима любов» (в українському перекладі «милість» – *перекл.*). Це – гарантована, завітна любов. Така любов, яка не минає! Її навіть можна просто назвати «євангельською любов'ю». Це любов, яка не змінюється, вона не приходить і відходить на основі наших досягнень чи поведінки. (Це слово також вживається у вірші 17, де йдеться про споконвічну Божу любов). Саме така любов і є «короною» – ім'я, честь, статус. Ми отримуємо свій статус і честь від Божої євангельської любові, а не від людських королів та почестей. Продовжуючи думку Юджина Пітерсона (що Псалом 102 говорить про *відчуття* спасіння), вважаю, що Давид говорить про цілковито нову ідентичність, яка стає нашою, коли ми відчуваємо Його любов через Святого Духа. Ми знаємо, що тепер ми належимо до Його королівської сім'ї.

По-п'яте, Він «бажання твоє насичає добром» так, що «відновиться, мов орел, твоя юність» (вірш 5). Тут бачимо Божий подарунок надії. Немає кращої картини необмеженої сили, аніж молодий орел, який ширяє в повітрі. Дерек Кіднер цитує Вайсера: «Автор усвідомлює, що ті нагоди, які життя йому пропонує, є такими, як за днів його молодості».⁷ У світлі нашої нової ідентичності, нашого запевнення у воскресінні та нашої впевненості, що Бог зцілить нас до святості, ми маємо неймовірно повне й обнадійливе майбутнє. Якщо ми збагнемо перші чотири дії Бога – виправдання, освячення, воскресіння та усиновлення, то ми природно отримаємо таке оновлення сили.

Коли будете роздумувати про практичні переваги кожного благословення, то поміркуйте про таке:

- Виправдання дає нам свободу від минулого.
- Освячення дає нам упевненість, що Бог працює у теперішньому.
- Воскресіння дає нам упевненість щодо свого майбутнього.
- Він дає нам честь, тому брак схвалення від будь-якої людини не може нас похитнути.
- Він хоче дати нам благо і задоволення, тому якщо цього у нас немає або ми страждаємо, то Він має досить серйозну причину, щоб таке допускати.

4. Які дивовижні твердження читаємо про статус віруючої людини перед Богом у віршах 8-19? Які з них Вам особисто потрібно зараз збагнути? Як праця Христа проливає світло на ці твердження?

Що таке статус віруючої людини?

По-перше, у віршах 8-9 читаємо, що віруючі не повинні боятися Божого гніву. Його гнів не такий фундаментальний, як Його любов. Лютер говорить, що Божий гнів – це Його «дивне діло». Божий гнів – це те, що відбувається, коли Його доброта стикається з нашим бунтом і гріхом. Це означає, що Божий гнів – це відносно тимчасовий феномен. Його гнів стихає після того, як Своім

відкупленням Він розв'язує проблему гріха. Гнів не є постійним, однак Його любов є вічною (1 Коринтян 13:8-13).

По-друге, у вірші 10 читаємо, що не варто боятися Божого гніву. Передусім тому, що Він не стягуватиме з нас плати за наш борг! Написано, що Він не поводить з нами за нашими прогріхами. Він ставиться до нас так, ніби ми прожили набагато краще життя, ніж насправді. Далі у вірші 10 читаємо, що Він не стягуватиме з нас нашого боргу. Це чи не найбільш приголомшливий вірш у Старому Заповіті. Вірш 8 є фактично дослівним повторенням слів, які Бог сказав Мойсею на горі Синай у Книзі Вихід 34:6. А тоді у Вихід 34:7 Бог каже: «Певне не вважатиму чистим винуватого». Автор, на перший погляд, наче прямо заперечує це твердження. Він каже, що «*вважатиме* чистим винуватого». Нижче ми з'ясуємо, що такі слова не мають сенсу без розуміння хреста Христового. Поки ми не побачимо, що Ісус повністю заплатив за гріх від нашого імені, нам треба буде обирати, кому вірити: або Мойсею («що Він не визнає чистим винного»), або Давиду («що Він визнає винного чистим»).

По-третє, у віршах 11-14 автор використовує три неймовірно багаті образи, щоб дати нам науку про наш статус перед Богом.

Його любов до нас є такою ж високою, як відстань «неба над землею», тобто безконечною. Сьогодні ми знаємо значно більше, ніж Давид, про розміри неба – Всесвіту. Автор говорить, що Божою любов до нас є безмежною.

Його милосердя та прощення щодо нас є такими ж великими, як далеко «схід від заходу», що знову ж таки є безкінечною відстанню. Ця блискуча метафора говорить нам, що наші гріхи не можуть нас засудити. Так само, як і «захід» (де б Ви його собі не позначили) ніколи не може бути в тому самому місці, що й «схід», так і наше спасіння усуває будь-яке засудження наших гріхів в очах Бога. Бог не дивиться на нас крізь наш гріх.

Його знання та піклування про нас, як «батько жаліє своїх дітей», тобто безумовне і необмежене. Зверніть увагу на два елементи цієї батьківської любові: з одного боку, батько знає своїх дітей та всі їхні слабкості (вірш 14: «Пам'ятає, що ми порох»). Дорослі одразу бачать серце дитини, яка не знає, як заховати свій егоїзм, нетерплячість, брак розуміння тощо.

Так само і Бог знає, наскільки ми є неглибокими, слабкими та неспроможними. Однак, з іншого боку, батько має велике милосердя до своїх дітей (вірш 13). Батьківське серце не цурається їх через їхні слабкості. Що смішнішою, слабшою та більш потребуною є дитина, то більше батьківське серце прихилиється до неї. Так само і Бог любить нас цілковито – не лише всупереч Своєму знанню про наш гріх, але через нього. (Тому й бачимо зв'язок між віршами 13 та 14: «Він жаліє нас, бо знає, які ми слабкі»). Це тому, що Божою любов до нас не є такою, як любов царя до своїх підданих, це любов батька до своїх дітей.

Які з них Вам особисто зараз потрібно збагнути?

Три твердження про статус віруючої людини перед Богом.

Загалом, Божою любов до нас є невичерпною.

Якщо конкретніше, то у нас є (1) *статус виправдання*: Боже прощення нашого гріха є безмежним і безумовним. Він ніколи не сприймає нас з точки зору нашої гріховності. (2) *Реальність «усиновлення»*: Бог усиновив нас у Свою сім'ю. Ми не просто маємо правовий статус «не засуджених», у нас є Його серце. Попри

нашу слабкість і через неї, у нас є Його ніжна опіка. Бог знає нас повністю, але піклується про нас досконало.

Як діяльність Христа проливає світло на ці твердження?

Це запитання надто слабке. Те, що зробив Христос, не просто «проливає світло» на ці твердження. Без Ісуса ці твердження були б цілковито безглуздими! Як може святий Бог, Який каже: «Певне не вважатиму чистим винуватого» (Вихід 34:7), робити по-іншому? Як Він може казати: «Я не стягуватиму з тебе боргу»? Хто ж тоді буде платити цей борг? Погляньмо на ці твердження Псалма 102 у світлі Христа.

1. Твердження про *виправдання* тричі звучить у Псалмі 102 (вірш 3: «прощає», вірш 10: «Не за нашими прогріхами Він поводитьсь з нами», вірш 12: «Віддаляє наші провини»). У Христі: «що Його [Ісуса] Бог дав у жертву примирення в крові Його через віру, щоб виявити Свою правду через відпущення давніше вчинених гріхів, за довготерпіння Божого, щоб виявити Свою правду за теперішнього часу, щоб бути Йому праведним, і виправдувати того, хто вірує в Ісуса» (Римлян 3:25-26).
2. Твердження про *освячення* читаємо у вірші 3 («всі недуги твої вздоровляє»). У світлі Христа: «Бо що було неможливе для Закону, у чому був він безсилий тілом, Бог послав Сина Свого... щоб виконалось виправдання Закону на нас, що ходимо не за тілом, а за духом» (Римлян 8:3-4).
3. Впевненість у *воскресінні* знаходимо у вірші 4 («від могили моє життя визволяє»), а надію на славне майбутнє – у вірші 5. У світлі Христа: «А коли живе в вас Дух Того, Хто воскресив Ісуса з мертвих, то Той, хто підняв Христа з мертвих, оживить і смертельні тіла ваші через Свого Духа, що живе в вас» (Римлян 8:11).
4. Статус *усиновлення* згадується у вірші 14. У світлі Христа: «бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: Авва, Отче!» (Римлян 8:15)
5. Честь бути «*коронованим*» *євангельською любов'ю* знаходимо у вірші 4. У світлі Христа: «А коли діти, то й спадкоємці, спадкоємці ж Божі, а співспадкоємці Христові, коли тільки разом із Ним ми терпимо, щоб разом із Ним і прославитись» (Римлян 8:17).

5. Що спільного між собою мають всі особи у віршах 20-22?

Всі вони створені Богом та всі досконало слухаються Бога. Автор говорить, що коли я навчуся внутрішньо радіти в тому, ким я є у Христі, й почну жити відповідно до цього, тоді я приєднаюся до неймовірного всесвітнього танцю та симфонії хвали і благословення. Автор розпочинає псалом зі спроби та заклик «благословити» Господа своєю душею (вірші 1-2). А наприкінці показує, що ця пісня – це зовсім не соло!⁸ Коли ми благословляємо Господа, то раптом усвідомлюємо, що решта Всесвіту співає нам і разом з нами в унісон! «Як увесь Всесвіт співає освяченій душі», – писав Джонатан Едвардс.⁹

Іронія в тому, що Псалом 102 показує нам, що роздуми про благодать Євангелія приводить нас у те саме місце, куди намагаються допровадити східні медитації – до єдності з природою. У 102:19-22 Давид говорить нам,

що, лише прославляючи Бога, він відчув єдність з усім творінням, бо тільки тоді відчув, що *робить* усе творіння – воно радіє у Господі! Східна медитація намагається привести нас до цього стану пригніченням аналітичності розуму. Християнські роздуми, однак, ведуть нас до єдності з творінням, стимулюючи аналіз і розмірковування – ставлячи в центр славу та благодать Бога.

6. Роздуми про Христа ще називають «проповіданням Євангелія собі самому». Підсумуйте все, що Ви дізналися з цього псалма про проповідання Євангелія своєму серцю.

Найкращий спосіб роздумувати про те, як проповідувати собі Євангеліє, – це запитати себе: *«Що буде зі мною, якщо я забуду конкретно цю перевагу Євангелія?»* Є безліч відповідей на це запитання. Ось лише кілька прикладів, щоб допомогти Вам почати.

- Якщо я забуду про виправдання, то мене переповнить вина та жаль за минуле. Я житиму у рабстві ідолів, які покращуватимуть мою думку про себе.
- Якщо я забуду про освячення, то здамся і перестану намагатися змінюватися.
- Якщо я забуду про воскресіння і надію, то втрачу радість. Я почну боятися старості та смерті.
- Якщо я забуду про усиновлення, то мене переповнять страхи. Я перестану щиро молитися. Я намагатимуся приховувати свої провини від Бога і від себе.
- Якщо я забуду про свою честь, то буду сором'язливим. Я втрачу свою впевненість. Я буду дуже перейматися власною зовнішністю.

¹ Д. М. Ллойд-Джонс *Духовна депресія: причини та лікування* (Grand Rapids: Eerdmans, 1965), с. 20.

² Дерек Кіднер *Псалми 73-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 364.

³ Дерек Кіднер, с. 364.

⁴ Юджин Г. Пітерсон: *Псалми: молитви серця* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1987), с. 26.

⁵ Дерек Кіднер, с. 365.

⁶ Дерек Кіднер, с. 365.

⁷ Дерек Кіднер, с. 365.

⁸ Дерек Кіднер, с. 365.

⁹ Цитата Джонатана Едвардса у його «Збірці», знайдена у *Працях Джонатана Едвардса*, том 13, Томас А. Шефер (New Haven: Yale University Press, 1994), с. 163.

Псалми

Покаяння I

Заняття 7 | Псалми 6 та 31

Вступ

Далі ми будемо розглядати псалми, які мають форму молитви, їх ще називають «псалмами сповіді, покаяння» або ж «псалмами "дієвої" молитви». Два псалми, які розглянемо сьогодні, доповнюють один одного, хоча обидва є покаянними. Перший псалом передає «запал» покаяння, мотивація якого є дещо неоднозначною, хоча Бог його приймає. Другий псалом згадує часи покаяння. Він пропонує теологічно збалансованіший підхід до різних компонентів молитви покаяння. Водночас важливо розуміти, що Бог приймає наше покаяння навіть тоді, коли воно недосконале.

ПСАЛОМ 6

1. (а) Назвіть основні причини, чому люди ридають і плачуть. (За ким чи за чим ми плачемо?) (б) Чому важливо не просто плакати, але й молитися? (Чи «вливати молитву сльозами»?)

(а) Назвіть основні причини, чому люди плачуть

Здорові причини для плачу: (1) втрата і горе. Таке трапляється, коли ми відчуваємо втрату чогось доброго і красивого. (2) Співчуття через кривду чи несправедливість. Таке трапляється, коли ми настільки сильно входимо у чийсь нещастя, що воно стає нашим. (3) Покаяння та жаль. Таке трапляється, коли ми визнаємо, що зробили щось погане.

Нездорові причини для плачу: (1) жаль до самого себе. Жаль до себе дуже нагадує горе, але він не приймає жодної допомоги чи рішення. Таку людину неможливо втішити, бо вона хоче почуватися погано. Чому? Якщо ми перетворимо добру річ на ідола, тобто зробимо її найбільшою у житті, то віримо, що нічого її не може замінити. Якщо ми не отримаємо цього, то не будемо хотіти нічого іншого. (2) Маніпуляція. Ми плачемо через інших людей, на яких певним чином хочемо впливати. Це не означає, що в таких сльозах немає справжнього горя, але часто ми занадто все драматизуємо, щоб отримати вплив. (3) Наша воля. Ми плачемо, бо щось чи хтось порушив нашу волю. Сльози є виявом злості та гніву. (Водночас варто пам'ятати, що сльози гніву можуть бути доволі неогоїстичними, як-от коли ми плачемо через несправедливість і зло у світі).

(б) Чому важливо молитися, коли ми плачемо?

Корінь наших сліз може бути в одній із цих причин чи мотивів. Але часто є більше, ніж один корінь, що ускладнює наш смуток і плач. Зазвичай у нас є і добра, і погана мотивація для плачу. Наприклад, ми можемо почати плакати у горі, але ідолопоклонський жаль до себе може значно посилити наш плач. Або ж ми можемо почати плакати, гніваючись на несправедливість чи співчуваючи комусь, але наша самоправедність може озлобити наші сльози – і ми почнемо жадати помсти.

Ми також можемо плакати через наші гріхи, а наша схема «діла – праведність» може призвести до того, що ми будемо бичувати себе своїм плачем, намагаючись у такий спосіб понести покуту за гріх. («Боже, бачиш,

як я себе картаю? Світе, бачиш, як я докоряю собі? Я ж заслуговую прощення. Ось яких страждань завдає мені провина!»)

Тому насолоджуватися сльозами чи, навпаки, придушувати їх – це нездорова реакція. Як говорить Юджин Пітерсон:

«Сльози – це біологічний подарунок від Бога. Вони є фізичним виявом емоційного та духовного досвіду. Але важко розпізнати, що з ними робити. Якщо почати насолоджуватися ними, то можна почати культивувати жаль до себе. Якщо ж придушувати їх, тоді будемо втрачати зв'язок зі своїми почуттями... Але якщо будемо *молитися*, коли плачемо, то входитимемо в сум, де наш смуток поєднуватиметься з Господнім смутком. Так ми знайдемо і джерело смутку, і полегшення від нього».¹

Якщо ми гамуватимемо свої сльози, то можемо втратити нагоду перевірити, що відбувається в нашому серці, й побачити власну мотивацію – як добру, так і погану. Але якщо ми дамо смутку просто розвіятися, то ми можемо, навпаки, заохочувати певні гріхи у своєму серці. Отже, молитва у нашому смутку та за наш смуток (це і означає «виливати молитву сльозами») може допомогти нам правильно зрозуміти, що відбувається. Це може допомогти нам подолати ідольське, безпросвітне горе, даючи змогу при цьому висловити добрий сум, який у цьому складному світі є необхідним для будь-якого люблячого серця.

2. Вкажіть, чому плаче автор псалмів.

По-перше, Давид може плакати у відповідь на Божий гнів та незадоволення (вірш 2). Зверніть увагу, що автор не говорить: «Не гнівайся на мене». Він припускає, що Бог уже гнівається! Він знає, що зробив щось таке, що не подобається Богові. Він просить про милосердя у «дисциплінуванні, якого він заслуговує».²

По-друге, він може плакати тому, що занедужав (вірш 3). Ця хвороба може бути наслідком провини. Добре відомий факт, що сором, вина та смуток можуть спричинити справжні фізичні хвороби (а не лише психосоматичні симптоми). Також, можливо, сама хвороба є формою дисциплінування та виховування з Божого боку – як спосіб отямити Давида чи привести до покаяння. Тут важливо зберігати рівновагу. У Біблії хвороба може бути або *наслідком* переконання людини у її гріху, або його *причиною*. З одного боку, Івана 9:1-5, Псалом 72:1-5 (та вся книга Йова!) навчають, що не варто поляризувати своє сприйняття світу, мовляв, за добре життя ми будемо здоровими, а за погане отримаємо купу болячок. Дуже добрі люди можуть мати багато хвороб та горя у житті, а погані можуть мати ідеальне здоров'я. Тому не треба думати, що хвороби – це обов'язково покарання, а здоров'я – це нагорода. З іншого боку, Євреїв 12 та багато інших біблійних текстів показують нам, що інколи Бог використовує труднощі та хвороби у нашому житті, щоб поставити нас на правильний шлях, дати нам смирення і допомогти нам замислитися над своїми хибними шляхами (див. Псалом 118:67: «Доки я не страждав, блудив був, та тепер я держусь Твого слова»). Отож, хворобу Давида може спричинити виснаженням його власною провинною та смутком, або ж Бог у такий спосіб міг показувати йому його потребу у Ньому.

Коли Давид тісно поєднує прохання про милосердя та прохання про зцілення (вірш 2), то можна зробити висновок, що хвороба має певне місце у його покаянні. (Тобто що вона є або наслідком його гріха, або способом вказати йому на його провину). Дуже важко визначити точне співвідношення між гріхом і хворобою, і не варто поспішати робити висновки щодо одного чи іншого.

По-третє, Давид, очевидно, плаче через своїх ворогів (вірш 8). Найтісніше його плач пов'язаний зі спротивом перед ворогами («Мое око зів'яло з печалі, постаріло через усіх ворогів моїх...»). Оскільки Давид боїться смерті (вірш 6), то цілком можливо, що його вороги чатують, щоб убити його. Дехто вважає, що ця загроза смерті пов'язана з його хворобою, однак акцентування на хворобі тут значно слабше, аніж на ворогах. Коли він отримує свою впевненість, що його молитву почуто (у віршах 8-10), то сповнюється радістю від того, що йому вдалося вирватися від ворогів. Вони є основною проблемою, з якою він стикається.

У підсумку, Давид бореться з нечистим сумлінням, хворим тілом та небезпечною ситуацією з ворогами. Ми не можемо знати достеменно, як саме пов'язані всі ці події. Наприклад, ми не знаємо, що спричинило що. Однак можемо бачити, що, на думку Давида, всі вони взаємопов'язані. Він одночасно просить Божого милосердя, зцілення та допомоги в усіх своїх трьох проблемах.

3. Про що просить Давид у цій молитві? Як він просить?

У цьому псалмі є тільки одне прохання, і ми читаємо його на початку (вірш 2). По суті, Давид питає: «Будь ласка, не давай мені того, на що заслуговують мої гріхи!» Якщо записати це у формі молитви, то матимемо таке: «Через те, що я накоїв, я заслуговую на те, щоб Ти віддав мене моїм ворогам. Але я прошу, щоб Ти пробачив мені й захистив мене».

Ось як він звертається до Бога: по-перше, у віршах 2-3 він просить Бога бути милосердним, бо він страждає і відчуває біль. «Помилуй мене, Господи, я ж бо слабкий, уздоров мене, Господи, бо тремтять мої кості». Це вказує на те, що Бог є співчутливим і небайдужим до страждання.

По-друге, у вірші 4 він просить Бога бути милосердним через Його завіт та обіцянки: «... визволи душу мою, ради ласки Своєї спаси Ти мене!» Знову ж таки потрібно пам'ятати, що слово, яке тут перекладене як «ласка», – це слово «chesedh», яке також означало гарантовану та незмінну любов через обітницю або угоду. Можливо, доречнішим буде термін «посвячення», хоч він і не передає всіх нюансів цього слова. «Chesedh» меншою мірою стосується почуттів та сентиментів, а більше повноти завітної вірності. Це та любов, яка виходить із урочистої присяги.

По-третє, у вірші 5 він просить Бога бути милосердним заради Його ж власної слави. Якщо Бог дасть йому те, чого він заслуговує, то його вороги схоплять та, ймовірно, вб'ють його. Тоді він запитує: «Яке добро отримає Бог, втративши богомільця?»

[Зверніть увагу: хоча і правда, що старозавітні автори мали значно розмитіше та туманніше розуміння раю та пекла, ніж пізніші біблійні автори, нам не треба думати, що Давид намагається навчити нас чогось про потойбічне життя. Він просто каже: «Якщо я помру, як я зможу служити Тобі?»] Тому Давид, апелюючи до Божої слави, просить, але залишає це прохання у формі запитання: «Як моя смерть послужить Тобі?»

У підсумку, Давид апелює до рис Бога: до Його милосердя до тих, хто страждає (щоб полегшити нещастя), до Його завітної любові (щоб отримати безумовну ласку) та до Його слави.

4. Чи, на Вашу думку, ставлення Давида у цій аргументованій молитві є правомірним? Якщо припустити, що воно здебільшого правомірне, як воно суперечить багатьом звичним поглядам на звертання до Бога у молитві та вірі?

Чи ставлення Давида та його аргументи є правомірними?

Тривають дискусії щодо правомірності аргументів Давида. З негативного боку часто наводять той факт, що він начебто ставить під сумнів Божий час. «Господи, доки?» у вірші 3 ніби промовляє: «Ти допустив, щоб це тривало занадто довго». Але це також чесний вияв емоцій та обережний прихований плач. (Він не говорить: «Це *триває* надто довго!») По-друге, у вірші 5 він аргументує, що Бог має простити Йому, бо інакше Бог втратить богомольця (див. вище). Дехто вважає, що саме такий аргумент є нікчемним. Його критики кажуть: «Смішно уявляти, що Бог *потребує* нас. Давид натякає, що Бога цікавить марнота і він залежить від нашої хвали». Насправді ж Давид, напевно, досягає тут рівноваги. Він має рацію, наполягаючи, що *справжньою* проблемою у будь-якій ситуації є Божа слава і честь. Тому Давид має право сказати: «Я прошу Тебе зберегти мені життя, бо я думаю, що прославлятиму Тебе. Я не бачу, як моя смерть буде Тобі корисною». Однак, хоча у нас є право поставити таке запитання, ми не маємо права відповідати на нього. Лише Бог знає, чи якась подія справді прославить Його. Ми не можемо стверджувати, що знаємо це.

Захистивши основну мотивацію та аргумент Давида, треба знати також, що, хоча наша мова може бути непоміркованою, а наша мотивація – неоднозначною, Бог усе одно почує нас (вірш 9).

Як це суперечить багатьом звичним поглядам на звертання до Бога?

По-перше, воно суперечить фаталістичному погляду на Бога і віру. Багато людей можуть сказати: «Бог суверенний, Він уже виклав та визначив Свій план. Ти не зможеш змінити Його думку! Тому просто терпляче очікуй, що буде». Однак, хоча Давид має дуже шанобливе ставлення до Бога і зовсім нічого не вимагає від Нього, він, однак, дуже наполегливо говорить про свої проблеми. Він чинить так, наче його молитва є насправді важливою та може щось змінити.

По-друге, це суперечить законницькому погляду на Бога та віру. Суворий та авторитарний погляд на Бога дав би таку пораду: «Навіть не смій просити Бога

звільнити тебе. Тобі треба смиренно сказати Богові: "Вчини мені так, як того я заслужив своїми гріхами". Оскільки ти згрішив, то і заслужив мати проблеми з ворогами. Такими є Божа воля і Боже покарання. Просто прийми це».

Давид, однак, дуже завзято апелює до Божої любові, благодаті та милосердя у справі свого визволення з труднощів. Відчуваючи свою провину та маючи готовність понести відповідальність, він, водночас, знає, що його вороги є несправедливими та злими. Він не падає і не дозволяє їм себе розтоптати. Він бореться з ними. Йому не треба відчувати себе благочестивим, щоб боротися за справедливість.

По-третє, це суперечить ліберальному поглядові на Бога та віру. Сьогодні багато людей (зокрема, прихожан церков) обурюються на будь-які слова про Божий гнів. Вони кажуть: «Бог любить усіх. Всі ми інколи помиляємося, робимо дуже погані речі. Але Бог завжди прощає, бо Він таким є. Він є Богом любові. Тому говорити про його "лютість" та "гнів" (вірш 2) – це помилка. Особливо неправильно чекати, щоб побачити, чи визволить Він тебе від труднощів. Звісно, що так!» Але у Давида значно шанобливіше ставлення до Божої справедливості та святості, ніж це. Хоча він і просить про милосердя, він також визнає, що це – милосердя, незаслужена ласка. Він не каже: «Визволи мене, бо те, що я вчинив, не таке вже й погане». Як ми можемо просити Бога покарати наших ворогів за їхнє зло, якщо ми не готові взяти відповідальність за своє власне зло?»

По-четверте, це суперечить надто оптимістичному «супердуховному» поглядові на Бога та віру. Давид не «прикликає благословення на себе». Він звертається до Бога з проханням – значно наполегливіше, ніж це дозволив би собі будь-який законник, але також і значно смиренніше та скромніше, ніж це дозволили б собі багато християн. Юджин Пітерсон зауважує:

«Наша культура схвалює лише щасливих християн і святих, у яких все гаразд. Ми нічого не пропустили?... Сльози часто вважаються знаком, що з нами щось не так, а тому ми їх уникаємо чи намагаємося вилікувати. А що, якщо вони є знаком, що з нами, навпаки, все гаразд?»³

5. Коли сльози (смуtku) є свідченням духовної сили та характеру? Чи є сльози Давида знаком духовної сили?

Є щонайменше три причини, коли *не* плакати може бути погано. По-перше, ми повинні плакати через наші гріхи, які ображають і засмучують Бога та інших. Брак сліз через гріх показує, що у нас не зовсім точне розуміння гріха і того, що він означає (це показує нестачу святості в нас). По-друге, ми маємо плакати через несправедливість та зло у світі. Зіпсованість цього світу та проблеми людства постійно засмучують Боже серце. Ісус повсякчас плавав, співчуючи нещастям людей. Брак таких сліз через несправедливість та страждання виявляє в нас нестачу любові. По-третє, ми маємо плакати через наші власні втрати та розчарування. Чому? Людина, яка ніколи не плаче над своїми втратами, – це людина, яка точно не хоче знати свого серця.

Можливо, у нас замало відчуття реальності Бога, щоб визнати, наскільки ми є спустошеними. Можливо, ми прагнемо думати про себе як про дуже

сильних і непорушних. Можливо, ми просто не можемо витримати правди про те, наскільки ми є крихкими. Усе це відображає брак смиренності та самопізнання.

Плач Давида пов'язаний з усім окресленим вище. Він ридає через свою провину (вірш 2), через несправедливість кривдників (вірші 8-9) і через власні втрати та біль (вірші 3-4) – як у фізичному, так і в духовному вимірі. Але з такими сльозами на очах дуже важливо також і молитися, щоб навіть ці три добрі причини для плачу не перетворилися на спосіб самобичування, коли нас неможливо потішити і де ми намагаємося самі відплатити за наш гріх, замість того щоб звернутися до Бога. Смуток через несправедливість легко може призвести до запеклості та самоправедності, в яких ми даємо собі «мандат» на помсту. А сум легко може перетворитися на жаль до себе.

Кожен із цих фальшивих і перебільшених типів смутку приходить через забування поганої новини Євангелія (що ми є набагато більш грішними, ніж ми наважуємося це собі уявити), а також доброї новини (що Бог любить нас набагато більше, ніж ми сміємо цього сподіватися). Покаяння та смуток потребує нагадування у цій добрій новині, інакше ми не захочемо приймати розраду через картання себе чи гнів на Бога. Смуток через нещастя інших потребує нагадування поганої новини (що всі ми – грішники), інакше ми можемо стати гордими та мстивими. Здається, що Давид зберігає і свій гнів на ворогів, і своє смирення та сором перед Богом. Без Євангелія він би втратив або одне, або інше.

Зрештою, варто знати, що сльози можуть бути ознакою духовної сили, адже Ісус, наш досконалий старший брат, був «страдником, знайомим з хворобами [горем]» (Ісая 53:3). Він плакав над Єрусалимом (Луки 19:41) та над могилою Свого друга Лазаря (Івана 11:35), навіть коли збирався воскресити його з мертвих.

6. Чи Давид отримав відповідь на свою молитву? Як саме?

Це важке запитання. Очевидно, що у вірші 9 явно змінюється тон псалма. Давид говорить: «Господь почув голос мого плачу» і «Господь прийме мою молитву». Однак із вірша 11 розуміємо («Мої вороги будуть посоромлені»), що ще нічого не відбулося.

Звідки тоді Давид знає, що Бог відповість? Дерек Кіднер коментує:

«Така раптово доступна впевненість, яку знаходимо майже в кожному благальному псалмі, є найочевиднішим доказом *доторку Бога, що підтверджує Його* відповідь – так, неначе ми буквально бачимо цю зміну на обличчі того, хто просить. У подальшому літургійному застосуванні Боже запевнення, напевно, передавалося (як дехто стверджував) через пророчий оракул, однак це – лише гіпотеза, що має мало спільного з написанням цих псалмів. У псалмах бачимо однакові риси, незалежно від того, чи їх використовували в подальшому в літургіях, чи не використовували (що можна бачити з їхніх заголовків, як-от Псалми 4-6), чи вони просто виникли з плачу (як-от Псалми 3, 7 тощо)»⁴.

Кіднер говорить, що автор дає нам доказ, що людина, яка розкаюється, може отримати у своєму серці відчуття Божого прощення та запевнення Його любові. Це може статися не одразу. Ми часто маємо «чекати» у покаянні (див. Псалом 37:16). Це означає, що навіть якщо у нас є інтелектуальна впевненість,

що Божа неугасима завітна любов нас не відкине, ми не можемо вимагати чи очікувати негайного відновлення духовного спілкування одразу після гріха. Нам треба терпляче чекати відновленого відчуття Божої любові та краси, якого може не бути певний час. Однак рано чи пізно ми відчуваємо те, що Кіднер називає «*доторком Бога, що підтверджує Його відповідь*».

ПСАЛОМ 31

1. Вірші 1-2 чотирма способами описують блаженство Божого прощення. Як ці метафори збагачують наше розуміння того, що Бог робить із гріхом? Порівняйте цей текст із Римлян 4:7-8.

Це «блаженство» та радість від прощення гріха Богом має 4 аспекти.

По-перше, Бог *прощає* наш переступ (вірш 1). Загалом «прощати» означає взяти щось та викинути геть – так, щоб його не стало. Але, по-друге, Бог *покриває* наш гріх (вірш 1). Ця метафора відрізняється від ідеї прощення. Коли ми покриваємо щось, то воно все ще присутнє, але вже не має на нас такого ж впливу. Ми забираємо його геть зі своєї уяви.

Дуже важливо, щоб ці дві ідеї йшли пліч-о-пліч. Якщо б ми думали, що наш гріх є лише прощеним, то могли б уявляти, що як тільки Бог прощає нам, наш гріх зникає і більше ніколи не турбуватиме нас. Однак, з іншого боку, якби ми думали, що гріх лише покрито, то могли б вважати, що коли Бог прощає нам, ми можемо жити, як заманеться. Поєднавши ці поняття, бачимо, що гріх не може засудити нас, він втратив свою силу, але його присутність усе ще залишається. Не треба уявляти собі, що ми повністю вільні від нього.

По-третє, Бог *не зараховує наш гріх проти нас*. Це найчіткіша та найконкретніша метафора. Тут використано термінологію бухгалтерії та права. Читаємо, що Бог не «зараховує» нас до числа грішників, хоча ми й згрішили. Павло цитує Псалом 31:2 у Римлян 4:6-8. Там він каже, що у Псалмі 31:2 «Давид називає блаженною людину, якій Бог рахує праведність без діл». Це дуже цікаве тлумачення вірша 2! Давид лише говорить, що Бог не зараховує віруючого, який покався, до когорти грішників.

«Але, – каже Павло, – це означає, що він зараховує нас *праведними*, без наших діл». Тоді Павло знову цитує вірш 2: «Блаженні, кому прощені беззаконня, а Бог ставиться до них, наче їхні вчинки – справжня праведність».

Звісно, що старозавітні читачі вважали б цей вірш чудесним, але також дуже заплутаним. Як Бог може забрати наш гріх без жодних наслідків за нього? І навіть більше: як Він може ставитися до нас як до праведних, як до безгрішних? Ми знаємо, що Павло говорить нам у 2 Коринтян 5:21, що саме Христа було зараховано до грішників замість нас, щоб ми могли бути праведними. Бог поставився до Нього так, як цього заслужили ми, а до нас поставився так, як цього заслужив Христос.

По-четверте, читаємо, що людина, гріх якої було прощено та покрито зарахованою праведністю, «не має в своєму душі лукавства» (вірш 2). Це не

означає, що прощена людина є досконалою, але радше чесною – такою, яка не приховує свої провини перед Богом, собою та іншими. Тут постає запитання, чи така прозорість/чесність є *результатом* чи *засобом* прощення? І тим, і іншим. Потрібна прозорість, щоб отримати прощення (вірш 5). Водночас відчуття прийняття (вірш 2) дає нам змогу вільно визнавати свої провини та гріхи.

2. Вірші 3-10 є дуже розгорнутим порадником для покаяння. Що треба робити, коли каємося? (Спробуйте знайти принаймні 4 елементи). Як ми можемо молитися про ці речі у Христі зі значно більшою силою та розумінням, ніж це міг робити Давид?

По-перше, має бути проста *чесність* (вірш 5). Як було влучно сказано: «Якщо ми прикриватимемо наш гріх (вірш 5), то Бог його викриє, але якщо ми відкриємо свій гріх, то Бог його покриє (вірш 2)». Однак чесність – це ще не покаяння.

По-друге, Давид наповнює своє серце відчуттям *небезпеки* гріха. Він перелічує проблеми та погані наслідки гріха. Одна з небезпек (вірш 3) полягає в тому, що (як ми побачили у Псалмі 6) його гріх та вина шкодять його здоров'ю. Його сила, напевно, і духовна, і фізична, є виснаженою (вірш 4). Інша небезпека полягає в тому, що Бог може його покинути. У вірші 6 Давид говорить про «молитву відповідного часу» (*в англійському перекладі – «молитися, допоки Тебе можна знайти»*) так, що «навіть велика вода не досягне його». Виглядає, ніби він каже, що, коли прийдуть труднощі, Бог не буде з ним, якщо він згрішить.

По-третє, однак, Давид наповнює своє серце відчуттям *вини* за гріх. Якщо ми не будемо думати про небезпеку гріха, то у нас не буде мотивації для каяття. Але якщо єдиною мотивацією для покаяння є бажання уникнути поганих наслідків, тоді наше покаяння все ще на міліні. Ми маємо каятися за наш *гріх*, а не просто за *наслідки* гріха. Чи шкодуємо ми за те, що накоїли, чи за те, що нас на цьому спіймали? Якщо нас засмучують лише власні прикрощі та незручності, спричинені гріхом, то швидко з'ясується, що у нас зовсім немає самоконтролю. Як тільки у нас з'явиться нагода знову вчинити цей гріх так, щоб не було наслідків, ми його вчинимо.

Давид же каже: «Не будьте, як кінь, як той мул нерозумні, що їх треба приборкати оздобою їхньою вудилом і вуздечкою, як до тебе вони не зближаються» (вірш 9). Це дуже потужна метафора. Кінь чи мул не люблять нас і не розуміють нашого розуму й серця настільки, щоб прийти до нас просто тому, що ми цього хочемо. Їх потрібно «контролювати» «батоном і пряником», і вони прийдуть лише тоді, коли це буде їм вигідно. Кінь чи мул прийдуть лише заради себе, не заради нас.

Ми маємо бути готовими покинути гріх просто тому, що любимо Бога. Ми повинні хотіти зробити це заради Нього. Це означає, що нам треба відвернутися від гріха насамперед не тому, що це небезпечно для нас, а тому, що це ображає Господа. Ми маємо відчувати вину свого гріха перед Богом, а не лише небезпеку його наслідків.

По-четверте, Давид молиться, *надіючись на незаслужене милосердя*. У вірші 10 він говорить: «...хто ж надію свою покладає на Господа, того милість оточує!» Тут знову йдеться не про Божу любов загалом, а про «*chesedh*» – його обіцяну, завітну, безумовну любов. Щоб насправді покаятися, нам, очевидно, потрібне емоційне смирення – відчуття небезпеки та провини за гріх. Але, з іншого боку, щоб по-справжньому покаятися, потрібно мати емоційне «багатство». Для покаяння потрібна глибока надія та запевнення у Божій відданості нам, у Його любові та милосерді.

Не достатньо *просто* знати, що ти – негідний грішник. Це приведе не до покаяння, а лише до жалю до себе та самобичування. Після такої молитви не буде «Божого доторку» (Псалом 6:8). Тут не буде полегшення та звільнення. І так воно є: неможливо бути чесним зі собою щодо свого гріха без упевненості в тому, що Бог любить тебе. Якщо ми ґрунтуємо свій власний образ на своїх справах і поведінці, то нам буде надто болісно визнати всю глибину власної гріховності. Ми будемо заперечувати, виправдовувати та приховувати докази глибоких вад свого характеру. Ми не зможемо покаятися, якщо не будемо вірити, що «Господня милість оточує нас!» Щоб визнати, ким ми є насправді, добра новина Євангелія є такою ж необхідною, як і погана новина.

Коли віруючі-християни усвідомлюють цей третій елемент покаяння, то у них є значно більше джерело для надії, ніж було у Давида. Він знав про дивовижні Божі обіцянки благословити нас, не зважаючи ні на що (див. Буття 15). А у нас є Ісус Христос на хресті. Як зауважив один теолог: «Факт приходу Ісуса – це остаточний та беззаперечний доказ того, що Богові не байдуже».⁵ Це найбільше запевнення неугасимої любові. У світлі цього непохитного запевнення у нас є достатньо емоційного багатства, щоб визнати свій гріх. Коли ми знаємо Христа, то у нас дійсно є «покрова» Бога (вірш 7). Так, як Мойсей знайшов прихисток в ущелині скелі й міг перебувати в присутності Бога, так і ми «сховані у Христі» (Колосян 3:1-3), бо Христос і був цією скелею (1 Коринтян 10:4).

По-п'яте, Давид чує Бога, Який каже: *він тепер мусить жити слухняним, зміненим життям*. У вірші 9 Давид чує такі Божі слова: «Тепер Я скажу тобі те, що тобі потрібно буде робити». У вірші 12 він закликає нас бути «щиро-сердними». Іншими словами, останнім елементом покаяння є не просто сум за гріх, а змінене життя – послух. Зверніть увагу, що заклик слухатися (вірш 9) пов'язаний із закликом робити це з любові до Бога (вірш 10). Якщо наше серце розуміє, як наш гріх засмутив Бога і чого він Йому коштував (на хресті), то ми побачимо, що наші серця *хотітимуть* слухатися Бога. Гріх втратить для нас свою привабливість. Ми не будемо слухатися лише з обов'язку чи з огляду на «пряники й батоги».

¹ Юджин Г. Пітерсон *Псалми: молитви серця* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1987), с. 35.

² Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 61.

³ Юджин Г. Пітерсон, с. 61, 36-37.

⁴ Дерек Кіднер, с. 63.

⁵ Цитату приписують британському теологу Вільяму Берклею.

Псалми

Покаяння II

Заняття 8 | Псалом 50

Вступ

Без сумніву, це – найкращий покаянний псалом. Це також, напевно, найповніший приклад покаяння у Біблії, зокрема й у Новому Заповіті. Наше вивчення цього псалма ґрунтуватиметься на короткому викладі Дерека Кіднера¹, який він оформив підзаголовками:

Вірші 3-4: «Я прошу»

Вірші 5-7: «Я визнаю»

Вірші 8-15: «Я потребу»

Вірші 15-21: «Я пропоную та обіцяю»

ПСАЛОМ 50

1. Прочитайте 2 Самуїла 11:1-12:14 – це підґрунтя псалма. Підсумуйте цю історію.

Давид дозволив собі замилюватись вродою Вірсавії (11:2), дружини одного з ключових Давидових воєначальників. Він послав по неї та переспав з нею (11:4), вона завагітніла, і це спричинило велику проблему. Оскільки Урія був у війську, то було очевидно, що ця дитина – не його.

Давид придумує безрезультатний план, як приховати цей роман від Урії. Він дає йому звільнення додому, сподіваючись, що, повернувшись додому, Урія переспить зі своєю дружиною. Але Урія відмовляється повертатися додому і перебувати в комфорті, в той час як його побратими на війні (11:6-13). Урія, на відміну від царя, постає перед нами чоловіком із гідністю.

Давид, зрештою, організовує загибель Урії у битві (11:14-25), наказавши воякам швидко відступити з бою, залишивши Урію без прикриття. Здається, що Вірсавія не знала, що зробив Давид. Коли минула жалоба, Давид одружується з нею і вона народжує йому сина (11:25-27). Однак усі побачили, що дитина народилася занадто швидко після весілля, а отже, не могла бути плодом їхнього офіційного союзу. Це деморалізує та відкриває очі багатьом царським радникам. Підозрілою видається й сама смерть Урії.

Пророк від Господа Натан приходить до Давида і виголошує йому одну з найяскравіших в історії проповідей (12:1-12). Використовуючи ілюстрацію багача та бідняка, він розвіює всі виправдання, які вибудував собі Давид, та показує йому гідку й лиху реальність його вчинку. Тоді він оголошує, що Бог викриє його гріх та покарає за нього у всіх на очах (12:12).

Саме на цьому тлі треба читати Псалом 50. Життя Давида буквально вибухнуло. Він був винним у вбивстві, перелюбі, неправдивому свідченні, крадіжці та пожаданні. Він буквально порушив усі заповіді

другої скрижалі. А тепер усі дізнаються про його сором. Як після цього йому взагалі дивитися на себе у дзеркало? Як він зможе правити як цар? Як він залишатиметься у завіті з Богом? Давид впав у яму абсолютного відчаю, але тут маємо свідчення про неймовірну силу покаяння, бо він зміг вибратися і відновити своє життя. Давид впав настільки низько, що це важко собі уявити. Однак через покаяння його життя було відновлено.

2. Вірші 3-4: «Я прошу». Про що Давид просить у цій частині? На основі чого він просить про це? (Тобто які аргументи він наводить, щоб отримати прощення?) Хіба нема суперечності між благанням про «милосердя» і намаганням подати аргументи, чому він повинен отримати прощення?

Про що він просить?

По-перше, він просить про «милосердя», тобто полегшення страждань. Він просить Бога бути милосердним та лагідним до нього. По-друге, він просить, щоб Бог «загладив» його беззаконня. Це – конкретна дія. Це означає виправити записи, щоб усунути моральний дефіцит чи законні зобов'язання. По-третє, він просить Бога «обмити» та «очистити» його від гріха. Це стосується не стільки вчинків Давида, як самого Давида. Він просить про певну внутрішню працю у своїй душі та серці. Іншими словами, Давид просить у Бога, щоб у Своєму милосерді Він зробив щось із його гріхом як об'єктивно, так і суб'єктивно, усунувши як законну відповідальність, так і внутрішнє осквернення та зіпсованість, які утворилися психологічно та духовно. «Загладь мою законну відповідальність та очисти моє серце».

На основі чого він просить про це?

Давид просить прощення, апелюючи до двох речей. По-перше, він апелює до Божої *невгасимої любові*. Тут знову стикаємося з уже відомим нам терміном «*chesedh*», який означає безумовну, зобов'язальну, завітну любов. Ця любов ґрунтується на Божій вірності та обітниці, а не на нашій заслугі. По-друге, він апелює до Божого *милосердя*, до Його внутрішньої любові та лагідності. Давид наводить шанобливий і скромний аргумент на основі об'єктивізму (що Бог сказав у Своєму Слові) та на основі суб'єктивізму (Ким Бог є).

Чи є тут суперечність?

Це радше парадокс, аніж суперечність. Дерек Кіднер пише:

«Перше прохання *змилуйся* – це мова того, хто не заслуговує на ласку, про яку просить. Але термін з *великої милості* [невгасима любов, "*chesedh*"] – це завітне слово. З усією своєю негідністю Давид знає, що він все ще належить Богові. Порівняйте це з парадоксом про слова блудного сина: "*Отче,...* негідний я більше зватися твоїм сином".²

Блудний син каже «я негідний бути твоїм сином», називаючи при цьому батька «батьком». Це – єдиний правильний спосіб для віруючого прийти до Бога в покаянні.

З одного боку, ми є абсолютно негідними та недостойними просити у Бога будь-що. Нам потрібно розмірковувати над тим, що нічого, крім Божої волі,

не стоїть між нами і нашим засудженням. З іншого боку, ми знаємо про Його споконвічну відданість нам. Якщо ми більше знатимемо один факт, аніж інший, то покаяння нас не очистить. Якщо ж ми більше будемо думати про свою негідність, аніж про своє синівство, то впадемо у відчай і або будемо карати себе, або ж утікати від Бога. Впадання у жодну з цих крайнощів не сягне кореня гріха. Ми не будемо ненавидіти гріх, і він не втратить своєї сили над нами. Однак якщо ми більше думатимемо про своє синівство, ніж про свою негідність, то ми почнемо нехтувати статусом Божої дитини. Ми відчуватимемо, що прощення – це просто «Божя робота». Вона нас не зачаровуватиме і не змінюватиме.

3. Вірші 5-7: «Я визнаю». Які речі Давид тут визнає? Як кожна з них докладається до повного покаяння? (Як неспроможність визнати хоча б якусь із них зробила б його покаяння недійсним?)

По-перше, у віршах 5-6 він визнає всю відповідальність за свої вчинки. «Свої беззаконня я знаю», «я згрішив і лукаве чинив». Використовуючи найважчі та найсуворіші слова («беззаконня», «лукаве»), він уникає перекидання вини. Він не лише називає свої вчинки «злыми», він визнає: «тому справедливий Ти будеш у мові Своїй, бездоганий у суді Своїм» (вірш 6). Це найчіткіше підтвердження того, що він відмовляється звинувачувати своє виховання, свої інстинкти, свої гормони чи своє оточення. Він каже: «Я заслуговую на суд». Він не говорить про свою низьку самооцінку, намагання ствердитися, залежність, помилки чи потреби. В історії у 2 Самуїла читаємо про деякі натяки, як Давид виправдовував себе, заперечував свою провину або знаходив інші способи, щоб взяти на себе відповідальність. У 2 Самуїла 11:25 він каже: «Меч пожирає то цього, то того». Іншими словами: «Ай, його би й так могли вбити! Його могли вбити і раніше. Просто не пощастило, що Вірсавія не була доступною раніше!» Таких виправдань Давида могло бути безліч. «Ніхто не знає, на які жертви я маю йти як цар. Це всього лише невеличка компенсація за все, що я зробив для свого народу. Ніхто мене не зрозуміє, тому краще хай це залишається таємницею». Але Натан усе це розбиває вщент, кажучи у 2 Самуїла 12:9: «Хіттянина Урію вбив ти мечем, а його дружину взяв собі за жінку. А його вбив мечем Аммонових синів». Жодних виправдань! Це був його гріх, так ніби він сам взяв у руки меч і власноруч убив Урію. У цьому псалмі Давид повністю приймає цей перший елемент покаяння. Не можна залишати місце для перекидання вини.

По-друге, у вірші 6 він визнає, що його гріх насамперед проти Бога. «Тобі, одному Тобі я згрішив, і перед очима Твоїми лукаве чинив». Це дивовижно і навіть шокує. Лише подумайте, як він скривдив Урію! Він також скривдив Вірсавію, що призвело її до зради та гріха. Він зробив Йоава співучасником злочину. І він зрадив довіру свого народу, зловживаючи своєю владою. Однак Давид каже, що його гріх проти «Тебе одного». Що це означає? Давид говорить, що його гріх проти Бога є настільки більшим та серйознішим, що, у певному сенсі, це – єдиний гріх.

Без цього гріха жодні інші не сталися б. Іншими словами, Давид говорить, що і мотивація, і провина за гріх проти Бога цілковито затіняють інші гріхи. Чому?

Біблія навчає, що загалом у своїй основі гріх є перейманням на себе прав «Господа». Ми чинимо так, ніби ми належимо собі, так, наче у нас є знання і право бути власними спасителями і господами. Мартин Лютер сказав, що ми ніколи не порушуємо заповіді 2-10, не порушивши першої – «Не май інших богів передо Мною». Давид міг вчинити перелюб лише тоді, коли він (а) або зробив себе своїм богом, припускаючи, що він мудріший за Бога, Який дав Закон, або (б) зробив Вірсавію ідолом, важливішим за Бога, вірячи, що без неї він не буде щасливим. Або ж міг зробити і те, й інше одночасно. Давид мусив *спочатку* згрішити проти Бога, поставивши щось на місце Бога, а вже потім – згрішив проти інших.

Гріх проти Бога не лише є основною *причиною* всіх інших гріхів, він також є основною причиною сили гріха. Гріх стає *гріхом*, коли засмучує і ображає Бога. Якщо ми каємося у наслідках гріха («Я скривдив людей! Я більше не зможу правити Ізраїлем! Я зрадив власну мораль! У мене буде низька самооцінка!»), то ми насправді не каємося у самому гріху. Нам лише шкода за те, що сталося з нами. Це не покаяння, це – жаль до себе. Якщо у нашому серці відбувається тільки це, то ми уникатимемо гріха у майбутньому лише тому, що він завдає нам болю. Сам гріх не став потворним у наших очах та не втратив перед нами своєї привабливості. Якщо ж, однак, ми покаємося у тому факті, що гріх *розбив Боже серце* та зневажив Того, Кому ми завдячуємо всім, то почнемо відчувати зневагу до самого гріха. Він втратить свою владу, а ми будемо омитими та вільними для змін.

По-третє, у вірші 6 він використовує *лише* Божі стандарти, щоб судити тяжкість своїх вчинків: «перед очима Твоїми лукаве вчинив». Він випробовує своє сумління, досліджуючи Божі стандарти та погляди. Це дуже важливо, адже Біблія, на відміну від популярної думки, не каже: «Завжди слухайся свого серця/совісті». Наша совість може бути дуже строгою або такою, яка багато нам дозволяє. Вона може сильно докоряти нас щодо того, про що Бог нічого не сказав у Своєму Слові, залишаючи, водночас, нас вільними щодо того, що є по-справжньому злим «у Божих очах». Тут бачимо дві діаметрально протилежні помилки, яких треба уникати під час покаяння. По-перше, не можна дозволяти, щоб нас контролювала думка людей, традиції чи культури. Ми не можемо бути затятими прихильниками своєї традиції, а повинні натомість критично обдумувати стандарти своєї сім'ї, культури чи соціуму крізь призму Божого Слова. По-друге, ми не повинні надто прислухатися до власного серця і почуттів, кажучи: «Це не може бути поганим, адже я відчуваю, що воно таке добре». Використання Божої точки зору та Його Слова як стандартів досконалості звільнить нас від рабства думки інших. Це навіть може звільнити нас від наших власних сердець. Якщо наші серця засуджують нас там, де Бог нас звільнив, нам треба навчитися говорити «досить!» своїм почуттям.

По-четверте, у вірші 7 він визнає, що тепер бачить глибину свого гріха у за давнених хибах характеру. Як каже Кіднер: «Нова точка зору на свій гріх, як на акт проти Бога, відкриває для нього нове пізнання себе. Тепер Давид бачить, що цей злочин не був поодиноким випадком: ця схильність завжди була у його характері й нарешті вилізла на поверхню, показавши, наскільки зіпсованою істотою він завжди був та з якого гнилого коріння він виріс».³ Давид не шукає собі виправдання. Тепер він озирається на ціле своє життя

крізь призму того, чого він навчився через цей жахливий вчинок. Тепер він розуміє себе, як ніколи раніше. Урвалася нитка його «заперечувань».

Це дуже важлива частина покаяння. Немає жодної користі в тому, щоб просто визнавати конкретний випадок і шукати за нього прощення. Покаяння має призводити до постійного зростання у смиренні та залежності від Бога, а також до нового, глибшого усвідомлення власних тривожних вад. Як іще наше покаяння може зміцнити та змінити нас?

Підсумок: ми повинні навчати нашу совість Божого Слова, щоб отримати правдиве та збалансоване відчуття свого гріха. Без цього, замість справжнього покаяння, нас розчавить відчуття фальшивої та перебільшеної вини. По-друге, ми маємо взяти на себе повну відповідальність. Без цього, замість справжнього покаяння, ми будемо лише перекидати вину. По-третє, ми маємо покаятися у самому гріху, тобто у тому вчинку, який образив Бога. Без цього, замість справжнього покаяння, ми впадатимемо лише у жаль до себе. По-четверте, треба використати свій гріх, щоб отримати постійне глибше та смиренніше усвідомлення себе самого. Без цього, замість справжнього покаяння та жаги до змін, ми будемо намагатися лише втекти «з гачка» поганих наслідків якогось певного випадку.

4. Вірші 8-15: «Я потребу». (а) Тут читаємо про кілька нових стежок, які вимальовує Давид для свого подальшого життя. Назвіть елементи цього нового життя. (б) Яку паралель Ви бачите між віршем 12 та Буттям 1:1?

(а) Цілком нове життя

По-перше, Давид просить про нову правду (вірш 6). Він визнає, що, хоча ззовні він був слухняним і поведився етично, однак всередині він вигрівав неправду та гріх. Тепер він просить, щоб у нього було прагнення до правди та святості як усередині, так і назовні. Досить довгий час він був лицеміром. Ззовні він ходив на служіння та підтримував у вірі Ізраїль, але всередині він плекав образу, жаль до себе, тверде і нечуйне серце до Бога, а також, мабуть, мрії про якесь краще життя.

По-друге, він просить про відновлення стосунків. Він просить, щоб Бог «заховав обличчя від його гріхів» (вірш 11), а також, щоб Він «очистив його ісопом» (вірш 9), щоб став він «білим, як сніг». Кіднер пише, що тут бачимо алюзію на зцілення прокаженого, якого потрібно було сім раз покропити жертвовою кров'ю кропилом, зробленим з ісопу (Левит 14:6). Або ж це може стосуватися ритуалу очищення тих, хто мав контакт із мертвим тілом (Числа 19:16-19).⁴ Обидва ритуали були призначені зробити занечищену людину достойною поклоніння у присутності Бога. Іншими словами, таке конкретне очищення є проханням про відновлення стосунків із Богом.

Давид каже: «Я хочу повернутися у Твою присутність. Зроби мене чистим та прийнятним у Твоїх очах». Звісно, що ми маємо знання про хрест та про зараховану благодать (2 Коринтян 5:21), а отже, значно краще джерело для такої молитви, ніж мав Давид. Тепер ми знаємо, що у Христі ми можемо бути «святими, і непорочними, і неповинними перед Ним» (Колосян 1:22).

По-третє, він просить про оновлення духа (вірш 12). Він просить про «тривалого» (вірш 12) та «лагідного» духа (вірш 14). Це означає щось значно більше, ніж просто силу. Здається, що він прагне нового зобов'язання до послуху і не зважає на наслідки. Він висловлює тут прагнення та готовність, виявляючи насолоду та бажання. Справжнє покаяння, як ми бачили вище, приглушує наші гріхи ще на рівні мотивації. Ті речі, які виглядали дуже важливими (наші ідоли, за допомогою яких ми порушували першу заповідь), перестають бути привабливими, якщо ми правильно покалися. Ознаками справжнього покаяння є покласти край роздвоєним думкам, непостійному серцю, а також цілковите посвячення серця Богові й тільки Йому.

По-четверте, він просить про нове життя близькості (вірш 13) з Богом. Коли Давид просить про очищення, то він просить про те, щоб бути гідним Божої присутності. Тепер він благає про суб'єктивне відчуття цієї присутності через Святого Духа. Як зауважує Кіднер, у цьому вірші не йдеться про теологічний аспект того, чи може віруючий «втратити спасіння»: «Мета цього вірша – не стільки доктрина стійкості у вірі, як її практикування».⁵

По-п'яте, він просить про переоцінку Євангелія (вірш 14): «Верни мені радість спасіння Твого». Давид тут визнає, що він втратив основне налаштування свого життя – вдячність і радість, які приходять від усвідомлення свого спасіння. У цьому є ключ. Давид впадає у байдужість та нудьгу через діла праведності. Він починає думати, що отримує Божу ласку завдяки своїй духовності та досягненням. Але це падіння та покаяння дало йому нове усвідомлення, що він стоїть перед Богом лише завдяки благодаті. Не заслуживши цього, він був «спасений», тобто врятований. Людина, яку рятують, не здатна сама собі допомогти, її має врятувати сила та бажання когось іншого. Давид розуміє, що його радість буде пропорційною до його усвідомлення цієї істини. У своєму житті нам вдасться дотримуватися цього основного налаштування лише через постійне покаяння.

(б) Яку паралель бачимо між віршем 10 та Буттям 1:1?

Коли Давид просить Бога «створити» йому нове серце, духа, стосунки та життя, то він визнає дві речі. По-перше, він визнає силу Бога. Він чекає чуда. Лише Бог може творити. По-друге, він визнає власну нікчемність і безсилля. Бо творіння (на відміну від відновлення) відбувається з нічого. Давид визнає, що у нього немає нічого, що можна було б запропонувати Богові як «матеріал для творіння». Святим Духом просто з нічого Бог мав би створити у ньому святість і витривалий дух.

5. Вірші 15-21: «Я пропоную та обіцяю». Що Давид пропонує Богові як відповідь на відновлення?

У цій частині бачимо віру Давида в те, що життя, очищене покаянням, матиме послідовників та приведе до соціальних наслідків.

По-перше, у віршах 15-16 бачимо очікування Давида, що його нова віра буде дуже привабливою. Він хоче завдяки ній привести багатьох людей до Бога. «Існує тісний зв'язок між радісною вірою та заразною вірою».⁶ Тут ми бачимо,

що нова віра Давида буде привабливою, бо він буде сповнений радості. «Язик мій нехай славить Твою справедливість» (вірш 16). Тому наслідком покаяння є радість, а перевіркою справжньої євангельської радості є поєднання впевненості та смирення, які так сильно приваблюють до нас людей. Запитання: чому справжнє покаяння має завжди робити нас радісними та привабливими, а не навпаки?

Пригадуєте елементи покаяння, про які ми говорили у пункті 3? Якщо ми перекидаємо провину, замість того щоб брати на себе повну відповідальність, то наше покаяння перетворюється на форму гніву або образи. Це, звісно, не спричинить радості чи привабливості.

Ми також сказали, що якщо ми покаялись лише у своїй поведінці під тиском обставин (замість того щоб відшукати в собі ідолів, яких ми поставили у своєму житті на місце Бога і які є коренем нашого гріха), тоді наша сповідь стає або сповненою злоби, або жалю до себе.

Ненависть до себе – це продовження втілення схеми «діла – праведність», через яку ми своєю поведінкою намагаємося заслужити спасіння. У схемі «діла – праведність» моральні помилки непростимі. Ми можемо тільки жорстоко карати себе, аж доки якимось не утвердимо себе як святих. Це ще одна форма моральних зусиль і «добрих» справ. Отже, сповідь, спровокована схемою «діла – праведність», завжди тягнеться тривалий час і ніколи не приводить до великої радості. Це шлях не до смирення, а до відчуття неповноцінності.

Жаль до себе настає, коли ми поставили щось на місце Бога (або ставимося до чогось із більшою шаную, ніж до Бога). Уявімо, наприклад, що ми зробили собі ідола з романтичного кохання і порушили Божий Закон для того, щоб «спіймати» людину наших мрій. Якщо ми втратимо його чи її, то можемо засмутитися і навіть вдатися до певного покаяння. Але допоки ми не визнаємо, що черпали свою радість та почуття гідності від цієї людини більше, аніж від Бога, наша сповідь ніколи не дасть нам полегшення. Наше серце буде карати і проклинати нас за те, що ми зрадили нашого «бога». Єдиний Бог, Який прощає, – це справжній Господь. Жаль до себе не приймає розради, бо наше серце вперто наполягає, що «ми не будемо щасливими, доки не отримаємо цього». Доки ми не покаємося у своєму ідолопоклонництві та не визнаємо, що відвернулися від єдиного Бога, Який є Єдиним, Хто може задовольнити нас, у нас ніколи не буде радості.

Ми знову ж таки бачимо, що джерело нашої радості значно більше, ніж те, яке було у Давида. Порівнюючи своїх ідолів з Ісусом, Який помер за нас на хресті, легко можна побачити, наскільки недалекоими є наші серця, які наполягають, нібито якийсь коханець чи коханка можуть бути кращими за Нього, чи що якийсь інше багатство може бути ціннішим за багатство Його слави та благодаті.

У підсумку варто сказати, що першою ознакою справжнього покаяння (яка одночасно є лакмусовим папірцем підробки) є те, що воно приводить до великої радості, глибокої і привабливої для інших.

По-друге, у віршах 17-19 бачимо, що Давид очікує, що його нове життя буде життям постійного покаяння. Він говорить про «зламаний дух» та про «зламаний упокорене серце» у дуже позитивних тонах. Інколи фразу «зламаний дух»

вживають у негативному контексті, щоб описати людину, яка переживає депресію та не має жодної втіхи в житті. Але тут йдеться про те, що Лютер окреслив словами «Усе життя – це покаяння». Замість сприймати покаяння як незвичайну подію у житті чи відхилення від нормальної віри, Давид розуміє, що упокорене серце необхідне для того, щоб отримати цю радість. Друга ознака справжнього покаяння полягає в тому, що пробуєчи покаяння на смак, ми не кажемо: «Хух! Як добре, що це закінчилося!» Натомість ми робимо таку практику постійною у своєму житті. Ми не вагаємося каятися у будь-якій ситуації, де є наша провина чи де нас критикують, маючи для цього відповідні підстави. Ми перестаємо огризатися чи виправдовуватися, віддаючи перевагу тиші.

По-третє, у віршах 19-20 ми бачимо, що покаяння Давида приводить Його до думок про його країну та суспільство. Коли читаємо про «мури», то бачимо, що він думає про потребу безпеки міста. Багато коментаторів вважає, що ці вірші було додано пізніше, між засланням та відбудовою Єрусалима, щоб люди, які використовували цю молитву, могли поєднати своє покаяння з необхідністю фізичної відбудови міста. Є дуже сильний зв'язок між покаянням та турботою про соціальні потреби. Смиренне покаяння робить нас щедрими та готовими допомогти нужденним. У нас більше немає різкого та осудливого ставлення до людей, які відрізняються від нас.

6. Яким є Ваш досвід покаяння? Чи приводить воно до всеохопної радості та готовності сприймати критику, чи призводить до відчуття неповноцінності та загостреної чутливості до зауважень? Чому? Що буде для Вас найкориснішим з того, про що Ви дізналися на цьому занятті?

7. Прочитайте 2 Самуїла 12:15-25. Чому, на Вашу думку, помирає син Давида? Це Боже покарання? Які запевнення маємо ми сьогодні, що Бог не карає нас за наші гріхи у такий спосіб?

Було б неправильним вважати смерть сина Давида прямим покаранням за його гріх.

По-перше, Натан говорить, що Бог «Господь зняв твій гріх» (вірш 15). Це дуже рішуче твердження. А наступне твердження не менш важливе: «Не помреш». Біблія, не вагаючись, каже, що заплата за гріх – смерть (Римлян 3:23). Смерть Давидового сина аж ніяк не може забрати його гріх.

По-друге, є достатньо причин вважати, що забрати дитину до Себе на небеса – це було милосердя Боже (див. вірш 23). Враховуючи обставини і ту неймовірну провину, з якою Давид мав зіткнутися щодо свого сина, він міг зробити сина ідолом (як це Авраам зробив з Ісааком чи Яків із Йосипом) або ж озлобитися й зненавидіти хлопчика.

По-третє, хоча гріх дволикості Давида сіє неймовірну заздрість і майбутню ворожнечу у його сім'ї («Не відступить меч від твого дому аж навіки», вірші 10-12), це є більш природним наслідком за гріх, ніж заплата типу «ти – мені, а я – тобі». Знову ж таки, проблеми у сім'ї ніколи не можуть бути заплаатою за гріх. Однак тут важливо зауважити, що дуже часто прощення за гріх *не* усуває природні та людські наслідки гріха у земному житті.

По-четверте, Натан говорить, що смерть Давидового сина – це спосіб Бога показати світові всю серйозність Давидового гріха. Як Ізраїль (вірш 12), так і вороги Ізраїлю (вірш 14) вважають, що цар із презирством ставиться до Святого Бога. Цей удар і готовність Давида прийняти його без нарікань дає Давидові нагоду показати істинність зміни його серця та істинність Божої святості.

По-п'яте, ми знаємо те, що Давид нічого не міг знати достеменно. Звідки ми маємо *впевненість*, що син Давида не помер за гріхи свого батька? *Божий Син* помер за його гріхи. Давид знає, що жертвоприношення у храмі (Псалом 50:18) є символічними і самі собою вони нічого не дають. Але що вони символізують? Ми ж уже знаємо. Ми знаємо, чому, коли ми грішимо, можуть приходити наслідки, які очищають і виховують нас, але які ніколи не є відплатою за гріхи. Ісус, єдиний Божий Син, помер за наші гріхи, щоб ані ми померли, ані наші сини чи кохані.

¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 189-194.

² Дерек Кіднер, с. 189.

³ Дерек Кіднер, с. 190-191.

⁴ Дерек Кіднер, с. 191.

⁵ Дерек Кіднер, с. 192.

⁶ Дерек Кіднер, с. 193.

Псалми

Покаяння III

Заняття 9 | Псалом 129

ПСАЛОМ 129: РАДІСНИЙ СТРАХ ПОКАЯННЯ

1. Вірші 1-2. (а) У якому стані перебуває автор? (Яку ситуацію описує метафора «з глибини»? (б) Чого навчають нас вірші 1-2 про доречну реакцію у ситуації з «глибинами»?

(а) Що таке «з глибини»?

Метафора «з глибини» змальовує ситуацію, коли автор тоне або перебуває десь у морських глибинах, або ж потрапив у якусь глибоку яму. Якщо впасти у неглибоку яму, то можна не кликати на допомогу, а вилізти самому. Але якщо яма дуже глибока, то нам залишається лише кликати на допомогу. Якщо нас не врятують, то нам кінець. Ми не можемо спасти самі себе.

Звісно, що тут йдеться про духовні «глибини». Але які саме? Лише у вірші 3 ми прямо про це читаємо, але ще раніше бачимо підказку, коли автор говорить про «голос благання», тобто милосердя. Звичайна людина, яка впала в яму, буде просити просто про порятунок, а не про милосердя. Цей клич про милосердя свідчить, що сама людина є причетною до того, що опинилася в цій ямі. По суті, тут ідеться про глибини вини та сорому. Він не заслуговує на порятунок, однак він усе одно просить про нього. Він знає, що будь-який порятунок буде лише благодаттю та незаслуженим милосердям. Тому «глибини» – це величезне відчуття провини, нікчемності, самозвинувачення та поразки.

(б) Якою є доречна реакція на «глибини»?

Доречною реакцією на духовну глибину є «клич про милосердя», тобто реакція смирення, сповненого надії. Будь-який клич про милосердя (як ми й щойно сказали) – це велике визнання нікчемності, безсилля та гріха. Милосердя – це цілком незаслужена допомога. Але такий заклик також говорить нам про бажання Бога почути цей зойк, пробачити і подарувати примирення. Це щось цілковито протилежне до відчаю. Людина, що повністю занепала духом, не буде звертатися за Божим спасінням. Отже, доречною реакцією на «глибини» не є ані відчай, ані гнів, ані ненависть до себе, ані самовпевненість. Ми повинні досягнути водночас свою цілковиту нікчемність і невідступну любов Бога до нас. Це, звісно, і називається Євангелієм. Якщо ми втратимо розуміння хоча б одного з цих аспектів Євангелія, то не зможемо вибратися з ями. Ми або озлобимося («Чому Бог нічого не *робить?*»), або ж нас охопить безнадія («Я просто залишатимуся тут і буду в депресії»).

2. Вірші 3-4. (а) Чого навчає нас про прощення риторичне запитання у вірші 3? (Див. Псалом 1:5 та 5:6, щоб зрозуміти це запитання). (б) Чого навчає нас про прощення проголошення вірша 5? (Як може прощення вести до страху?)

(а) Чого навчає нас вірш 3?

По-перше, він навчає нас про *універсальну потребу* спасіння. Відповіддю на вірш 3, очевидно, є «ніхто». Автор вказує, що *кожна* людина є настільки грішною, що *ніхто* не «встоїть».

Важливо порівняти цей вірш з Псалмом 1:5 та Псалмом 5:6. «Вистояти» у духовному сенсі означає взагалі бути прийнятим Богом або ж вистояти «на суді». Тому це вчення по суті говорить, що всі згрішили. Але ні для кого це не новина. Цей вірш навчає нас, що «*всі пропащі!*» Всі. Ніхто не є достатньо добрим, щоб увійти в Божу присутність. Коли Павло написав свої славнозвісні слова у Римлян 3, то навчав: «Нема праведного ані одного!» (Римлян 3:10). Він цитував Псалом 13:1-3, де Давид каже: «Господь дивиться з неба на людських синів, щоб побачити, чи є там розумний, що Бога шукає. Усе повідступало... нема добродієць, нема ні одного!» Павло також міг би процитувати вірш із Псалма 129 і сказати те саме: що світ не ділиться на «добрих» людей, які підуть в рай, і «злих», які туди не підуть. Усі пропащі. Судного дня нікому не вдалося б пройти випробування на доброту.

По-друге, це навчає нас про *проблему* прощення. Прощення ускладнюється тим, що гріхи – це «борг», тобто відповідальність, яку хтось має взяти на себе. Наприклад, уявімо, що хтось вкрав у вас якусь річ або сильно вас скривдив. Якщо б його спіймали, він міг би сказати: «Ну, то було минулого тижня. Це все тепер у минулому». Але Вас переслідуватиме сильне відчуття, що цей гріх проти Вас все ще залишається, хоча й офіційно його ніде не буде зафіксовано. За гріхом тягнеться борг, відповідальність чи обов'язок, який не зникає з часом. Людина, яка завинила перед Вами, залишається перед Вами *в боргу*. Гріх створює такий «борг», гріх не може просто щезнути. Автор говорить, що всі наші гріхи формують перед Богом такий «борг», відповідно до якого доведеться платити Судного дня. Тому ми всі були пропащими й засудженими. Ми всі загинули б під надмірним тягарем виплат за борги наших гріхів.

(б) Чого навчає нас вірш 4?

По-перше, цей вірш навчає нас про *факт* Божого прощення. Автор не говорить «у Тебе може бути прощення», але він стверджує: «У Тебе є прощення». Він каже: «Хоча гріхи всіх повністю засуджують усіх, Ти все одно знаходиш спосіб прощати». Кіднер зауважує, що підґрунтя для такого відкуплення залишається абсолютною таємницею, але не для нас (див. Римлян 3:25). «Це виявляє, наскільки мізерним було запевнення у відкупленні на цьому етапі історії. Християнин може звернутися до повноти цього відкуплення, а не просто сподіватися на пом'якшення покарання. Наприкінці псалма автор так і говорить щодо всього Ізраїлю, але основа для цього відкуплення все ще залишається для нього таємницею».¹

На завершення псалма (див. нижче) автор, однак, отримує тьмяний проблиск того, як Бог даватиме раду зі всіма нашими гріхами.

По-друге, цей вірш навчає нас про *результат* Божого прощення. Це один із найдивовижніших віршів у Біблії. Автор говорить, що прощення та благодать призводить до посилення «страху» Господнього. Що це означає? «Страх Господній» – це одна з найосновніших рис у Старому Заповіті, якою описували побожний характер людини. Коли Бог добре відгукується про Йова, то каже:

«Чи звернув ти увагу на раба Мого Йова? Бо немає такого, як він, на землі: що Бога боїться, а від злого втікає» (Йов 1:8). Цей термін часто зустрічається в Біблії, але сучасний читач сприймає його негативно. Відразу в голові постає образ того, хто тремтить від страху. Однак цей вірш проливає світло на значення цієї фрази. Це можна побачити також в інших віршах, наприклад, у Приповістях 28:14: «Щасливий той, хто завжди богобоязний» (*переклад Хоменка*), а також у Псалмі 18:9: «Страх Господа чистий, він навіки стоїть». Проте цей вірш дає нам найчіткіше розуміння, що таке страх Господній насправді.

Термін «страх», напевно, треба розуміти щонайменше у сенсі смирення через наповнення чимось ущерть. Але тут ми розуміємо, що «богобоязна» людина не переповнена відчуттям болю чи кривди. Мати страх Господній – не означає «боятися» Бога. Кіднер зауважує: «У прощенні рабський страх [наляканість] не посилюється, навпаки – зменшується... Справжнє значення "страху Господнього" у Старому Заповіті передбачає взаємини».² Тому треба розуміти цей термін як «радісний трепет і зачудування перед досконалою величчю Того, Ким є Бог». Страх Божий означає глибоко відчувати вплив того, Ким Бог є і що Він зробив.

Особливо цікаво усвідомити, що цей страх є парадоксальним. Що більше ми відчуваємо благодать, прощення та любов, то більше ми «відступаємо» від себе і приходимо до Нього у слухняному трепеті та зачаровані Його величчю. Коли ми *насправді* розуміємо, що ми прощені, це веде нас не до безладу в житті чи незалежності від Бога, а до шанобливої покори перед Божою суверенністю. Звісно, що радісний страх автора не може бути таким же великим, як наш. Джон Ньютон написав про це гімн:³

Гей, любім, співаймо разом!
Прославляймо всі Христа! –
Грім Закону звів Він в тишу,
Він згасив Синаю жар!

Кров'ю Власною омив нас,
Нас до Бога Він привів,
Диво-дивне! Милосердно
До лози нас долучив.

Як дамо Йому довіру –
Суд нас не зачепить вже
Нас омив-бо Бог-Син кров'ю
І до Батька приведе!

Наслідком Божого прощення є парадоксальна впевненість і смирення. Оскільки ця любов є незаслуженою, ми і зміцнюємося, і розбиваємося на крихітні порошинки, зачаровані Його величчю.

3. Вірші 5-8. (а) Якою є мета покаяння автора? (б) На що ми «надіємось» (чекаємо) у покаянні? Що це означає?

(а) Якою є мета покаяння автора?

Автор говорить, що він надіється на *Господа*. Зрештою, він не просто шукає відтермінування чи звільнення від покарання. Його метою є Сам Бог. Його «душа» виглядає новою появи Господа. Він прагне спілкування та зв'язку з Богом.

(б) Чому і як ми повинні надіятись?

У такому контексті покаяння – це не просто прохання про прощення. Це відновлення та поглиблення стосунків із Богом. Віруючий може бути цілком упевнений у невідворотності прощення (у вірші 4 немає жодного натяку на сумнів), але він усвідомлює, що відновлення відчуття Божої присутності ще попереду. Це не означає, що Бог буквально відійшов чи забрав наше спасіння. Очікувати у покаянні означає покаятися і чекати, поки наша душа знову «побачить» Бога.

Існує принаймні три способи «надіятись» у покаянні. По-перше, ми виглядаємо щось чи когось з *очікуванням*. Важливим є образ сторожа, який стоїть вранці на чатах (вірш 6). Якою б довгою не здавалася ніч, ранок завжди настане. Завжди. По-друге, ми *слухняно* чекаємо. Автор говорить, що він надіється «на Його слово» (вірш 5). Це означає, що він бере обіцянки, постанови та заповіді Писання і повністю їх дотримується. Ми чекаємо на Бога, просто будучи слухняним Йому, не зважаючи на те, як ми себе відчуваємо. По-третє, ми очікуємо у *спільноті*. У віршах 7-8 він починає промовляти до решти свого народу, говорячи про «велике визволення» (вірш 7) від «усіх їхніх гріхів» (вірш 8). Що він робить? Він хвалить Бога перед іншими віруючими і разом із ними. Він бере участь у спільній, а не індивідуальній духовності. Він свідчить іншим.

4. Вірш 8. Який натяк на те, як Бог зможе дати нам таке цілковите прощення, дає автор в останньому вірші?

Зрештою, автор говорить: «і Ізраїля визволить *Він* від усіх його прогріхів!» У якийсь спосіб Бог Сам прийде і заплатить викуп за гріх. І ми знаємо, як це сталося! Захарія, батько Івана Хрестителя, співав про Христа: «Благословенний Господь, Бог Ізраїлів, що зглянувся й визволив люд Свій!» (Луки 1:68).

¹ Дерек Кіднер *Псалми 72-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 446.

² Дерек Кіднер, с. 446.

³ Джон Ньютон, «Гей, любім, співаймо разом!» ("Let Us Love and Sing and Wonder"), 1774.

Псалми

Покаяння IV

Заняття 10 | Псалом 105

ПСАЛОМ 105: ДОВГА ПРАЦЯ ПОКАЯННЯ

Вступ

Цей псалом є молитвою спільного покаяння, на відміну від інших псалмів, які ми вже розглядали. Ця молитва також відрізняється від більшості інших індивідуальних псалмів покаяння тим, що тут названо великий перелік гріхів, у яких люди розкаюються. Це допомагає нам простежити, які гріхи варто шукати в собі, коли ми самі робимо іспит сумління.

1. Вірші 4-6. Яким є ставлення автора до своїх гріхів у порівнянні з гріхами його народу? Чого це нас навчає?

«Ця коротка молитва красиво промовляє до одного з багатьох, не втрачаючи індивідуальність у натовпі... Це нагадує нам про Павла, щоденним тягарем якого була “журба за всі церкви”».¹ Автор не хоче спасіння, яке ігнорує спасіння його братів і сестер. Зверніть увагу на рівновагу. Він говорить не лише «я згрішив», а «ми згрішили». Він ідентифікує себе зі своїм народом. Він розділяє їхню провину не лише за гріхи сьогодення, але й за попередні гріхи (вірш 6: «Ми згрішили з батьками своїми»). Однак він також знає, що не отримає автоматичного прощення гріхів, якщо також не покається у них особисто (вірш 4: «Згадай мене, Господи, в ласці Своїй до народу Свого»). Він знає, що й без них він може бути спасеним або пропащим, але він знає також і те, що їхня особиста відповідальність та гріховність взаємопов’язані.

Тут бачимо біблійну рівновагу між особистою та спільною відповідальністю. Її також відображено в багатьох інших місцях Біблії. Є багато випадків, де разом з індивідуальним злочинцем покарано всю сім’ю (див. Ісуса Навина 7). Іншого разу Бог був готовий знищити весь Ізраїль за їхній гріх, але не їхнього лідера Мойсея (Вихід 32:9-10).

У нашій дуже індивідуалістичній західній культурі нам важко зрозуміти цей біблійний баланс спільної та особистої вини. Якщо ми є частиною церкви, сім’ї, етнічної групи чи країни, яка чинить лихе, то ми просто відмежовуємося від цього процесу, невідчуваючи жодної відповідальності. У Біблії, однак, бачимо багато делікатних зв’язків між індивідуальною та спільною провиною. Наприклад, члени сім’ї часто створюють такі системи стосунків, у яких один хронічно безвідповідальний член сім’ї завжди потрапляє у неприємності, але сім’я витягає його з біди і «заплющує» очі на правду, просто не порушуючи цього питання. Хіба на сім’ї не лежить спільна відповідальність за його поведінку? Або ще один приклад: білий американець сьогодні може не відчувати відповідальності за расизм свого прадіда. Однак він, очевидно, починає своє життя у багатстві та з привілеями, адже його сім’я розбагатіла завдяки рабській праці три покоління тому. Чи це нове покоління не є відповідальним за те, щоб поводитися щедро зі своїм майном? Нам дуже подобається індивідуалістичний аспект суспільства зокрема тому, що в таких умовах ми можемо уникати цих заплутаних питань!

Молитва у віршах 4-6 показує нам біблійну рівновагу. Через гріхи свого народу ми не є автоматично пропащими чи спасеними. Ми не можемо отримати спасіння без індивідуального покаяння. Але ми не повинні надто швидко відокремлювати себе від гріхів своєї сім'ї та спільноти.

2. Вірші 7-12. Який найперший гріх автор пригадує та визнає? Які приклади цього Ви бачили у собі та інших?

Кіднер називає цей перший фундаментальний гріх «невірством».² Невірство починається з розумової лінії (вірш 7: «Не зважали... не пригадували»). Дві речі, про які вони не думали і яких не пам'ятали, – це Божі чуда і доброта Бога (вірш 7). Але, як наслідок, «вони збунтувались». Автор знаходить корінь активного гріха не лише у впертості волі, але й у тому, що можна назвати «неспроможністю згадати».

Автор не говорить, що вони не вірили в чуда, які Бог робив, чи що це були вчинки великого добра та благодаті. Але вони не «згадували», тобто не роздумували, не розмірковували та не *робили висновків* із цих вагомих фактів у своєму житті. Вони поводитися не відповідно – так, ніби вони й не вірили, що це дійсно було. Вони не скеровували свої серця в напрямку правди. Вони не говорили постійно: «Якщо Він зробив таке для нас і якщо Він є таким Богом, то як ми маємо жити? Як нам поводитися? Як ми мали б почуватися? Як нам це сприймати?»

Тенденція серця до «духовного склерозу», коли істина перестає бути для нас духовно справжньою, є основною причиною, чому нам потрібно регулярно виховувати себе у молитві, вивченні Біблії, поклонінні та спілкуванні з віруючими. «Духовний склероз» – це коли істина більше не контролює нас і не впливає на нас. В Ісуса Навина 4:19-24 читаємо про один спосіб, яким Бог допоміг Ізраїлю пам'ятати про те, як за втручанням Його сили вони перейшли річку Йордан. Нам треба придумувати схожі способи.

Які є приклади?

1. Фундаментальною формою невірства є просто відсутність молитви в житті та той факт, що наше ходіння з Богом є дуже млявим. Якщо нас не зворушують і на нас не впливають речі, які Бог зробив для нас, ми тоді «не думаємо і не згадуємо».
2. Набагато серйознішою формою цього гріха є «відступ». Ми починаємо повільно віддалятися від життєвих нагадувань і практичних кроків нашої віри, аж поки не починаємо сумніватися в доктринах християнства і вони не стають для нас непереконаливими. Людина у такій ситуації може скажитися на сумніви та навіть вважати себе невинною жертвою якогось таємничого зникнення віри. Але, як пояснює К. С. Льюїс, дуже часто відповідальність за такий стан лежить на нас самих.

«Отож віра, в тому значенні, в якому я вживаю це слово, – це мистецтво триматися за речі, які наш розум колись прийняв, незважаючи на зміну наших настроїв. Бо наші настрої будуть мінятися, що б розум не взяв на озброєння... Тепер, коли я

християнин, у мене бувають настрої, коли все мені здається малоімовірним, але коли я був атеїстом, у мене також були настрої, в яких християнство виглядало доволі ймовірним. Такий бунт ваших настроїв проти справжніх вас рано чи пізно настане. Саме тому віра є такою необхідною чеснотою. Якщо ми не навчимо свої настрої, "де їм треба замовкнути", то ми ніколи не зможемо бути міцними християнами чи навіть міцними атеїстами, а будемо залишатися перебіжчиками "ні туди, ні сюди", чії вірування будуть залежати від погоди й апетиту. Навіть більше, якщо проаналізувати сотню людей, які втратили віру у християнство, мені цікаво, скільки з них відійшли, маючи якийсь серйозний аргумент? Хіба більшість людей не відходять самі по собі?»³

В аналізі Льюїса ми є основними відповідальними за втрату віри. Те невірство, про яке говорить Льюїс, – це стагнація і втрата життєдайності через «розумову ліню». І тут не йдеться про якісь справжні інтелектуальні проблеми і сумніви у вірі.

3. Зрештою, фактично кожен гріх може початися із забування про те, що Бог зробив для нас.

3. Вірші 13-15. Про який другий тип гріха згадує і в якому кається автор? Які його приклади Ви помічаєте у собі та інших?

Кіднер називає цей другий гріх «невдоволенням».⁴ Вірші 13-15 коротко описують нарікання Ізраїлю на манну, яку Бог давав їм у пустелі (Числа 11). Вони «почали жадати» (11:4) їжі, яку мали колись у Єгипті. Бог вирішив покарати їх, давши їм те, чого вони хотіли. «І дасть Господь вам м'яса... не один день будете ви їсти, і не два дні, і не п'ять день... аж поки не вийде воно з ваших ніздів, і стане вам на огиду, бо ви знехтували собі Господа, ... говорячи: Чого це ми вийшли з Єгипту?» (Числа 11:18-20) Іншими словами, Бог карає їх, даючи їм саме те, чого вони хотіли. Вони не були задоволені Богом та Його опікою, вони хотіли чогось більшого. Але Бог каже: «Будь-що з того, чого вимагаєте, окрім Господа, роблячи умовою для щастя, перетвориться на отруту». З часом вони захворіли від поїдання м'яса (перепелиць), якого так прагнули, і багато з них загинуло (вірш 33). Бог дав їм м'ясо, яке вони хотіли, але Він також передбачив, що ця їжа не буде їх задовольняти і стане для них огидною.

Усе це коротко підсумовується у Псалмі 105:13-15. (а) Все почалося з невірства у віршах 7-13 («Та скоро забули вони Його чин», вірш 13). (б) Коли вони почали прагнути чогось більшого за Господа та Його опіку (вірш 14), то вони «піддалися» цьому, замість того щоб «чекати його поради» (вірш 13). «Чекати на Божу раду» не означає, що вони мали надію отримати від Нього якусь послання.

Пам'ятайте, що «чекати» у біблійній термінології означає слухатися навіть тоді, коли це боляче, незрозуміло і важко. Іншими словами, вони були впевненими, що мудріші за Бога. Вони наполягали, що їм треба щось, про що Бог сказав, що воно їм не треба. Фактично це означає, що вони не довірилися Богові. Вони «випробовували Бога» (вірш 14). Попри все, що Він для них зробив (вірш 13), вони були переконані, що Він хотів їм зашкодити і повадився з ними нечесно,

не забезпечуючи в пустелі всі їхні потреби. Джон Ньютон слушно зауважує: «Потрібним є все, що Він дає. Нічого з того, чого Він не дає, не треба».⁵

Кінцевий результат у Числах 11 підсумовується у вірші 15: «і Він їхнє жадання їм дав, але худість послав в їхню душу». Що більше ми намагаємося наповнити свою порожнечу непослухом, то більшою ставатиме наша порожнеча.

Ісус Христос міг мати на думці Числа 11 та Псалом 105, коли дорікнув дияволу в пустелі. Там сатана пропонував Йому хліб, але Той відповів, що «не хлібом єдиним житиме людина, але кожним словом з Божих уст» (Матвія 4:4). Це фактично перифразування Псалма 105:13. Ісус «чекав на пораду Господню» і вийшов із пустелі у силі Святого Духа.

Які є приклади цього?

1. «Коли ми наполягаємо, що ми маємо згрішити, що ми не можемо стриматися від нього, то нам не вдається “чекати на Його пораду”. Ми говоримо, що нам треба щось інше, що ми безпомічні. Але у 1 Коринтян 10:13 написано, що Бог ніколи не дає нам спокуси (“пустелі”), з якою ми не можемо впоратися.
2. Якщо узагальнювати, то “невдоволення” – це невдячне життя. Коли Євангеліє не дає нам постійного запевнення, що “у мене є значно більше, ніж я заслуговую”, то ми впадаємо у ставлення, що “я не отримую того, чого заслуговую”. Тому з відсутності насолоди у нашому незаслуженому спасінні поволи виникають невдячність і жаль до себе. Це призводить до перфекціоністської вибірковості. Як іронічно зауважив Джон Тієрні: “Протягом багатьох років я вважав, що мої вимоги до ідеальної жінки були цілком обґрунтованими. Усе, чого я хотів, – це красиву письменницю-космонавтку з освітою модельєра. І я розумів, що *інші* мої друзі були занадто перебірливими”».⁶

4. Вірші 16-18. Який третій гріх визнає автор та кається в ньому? Які приклади цього Ви помічаєте в собі та в інших?

Це гріх заздрості та ревності. Ці вірші нагадують про бунт проти Мойсеевої влади у Числах 16. Автор говорить, що бунтарі не мали вагомої причини для революції. Вони просто заздрили владі («посвячення» означає бути відокремленим для лідерства), яку Бог дав Мойсею та Ааронові (вірш 16).

Біблія велить нам «тішитися з тими, хто тішиться, і плакати з тими, хто плаче» (Римлян 12:15). Заздрість, однак, спонукає нас поводитися цілком протилежно. Заздрість ридає з успіху та радості інших, бо прагне цього для себе. Вона зловтішається, коли ті, кому ми заздriamo, зазнають невдачі. Отож заздрість – це гордість, змішана з гнівом. Гордість каже: «Я хочу владу, увагу та добру репутацію». А гнів озлоблюється на тих, у кого це є, і намагається поцупити це або знищити.

Які є приклади цього?

1. Деякі приклади лежать на поверхні. Сер Джон Гілгуд одного разу визнав: «Коли сер Лоренс Олівер у 1948 році зіграв Гамлета, то критики вибухнули захопленням. Я ж ридав».⁷

2. Дуже часто, однак, заздрість ховається від нас. Одна із прихованих форм заздрості – це брак похвали та схвалення. Інколи ми дуже скупі на похвалу саме через свою заздрість. Ще одна прихована форма заздрості – це суворий скептицизм і цинізм, що дуже поширений зараз серед сучасних журналістів, які відчувають потребу вцент розбити чи хоча б цинічно написати про когось, у кого є влада чи вплив. Ще інша форма прихованої заздрості – це просто плітки, радість від розповідання іншим поганих новин про когось.

Як християнам побороти заздрість? Їм варто поглянути на цілковиту протилежність – на життя Ісуса Христа. Заздрісні люди прагнуть відібрати в інших їхню славу. Ісус Христос прагнув віддавати іншим ту славу, яку мав Сам (Івана 17:22-24).

5. Вірші 19-23. (а) Про який четвертий тип гріха згадує і який визнає автор? (б) Вірш 23. Чому Бог не знищує Ізраїль і нас за гріхи? (в) Які приклади цього Ви бачите у собі та інших?

(а) Що це за гріх?

Це гріх ідолопоклонства. У славнозвісному уривку Павла про ідолопоклонство (Римляни 1) він цитує Псалом 105:20: «і змінили вони свою славу на образ вола, що траву пожирає...» Термін на позначення Бога – «їхня слава» – є дуже промовистим. Без Бога у нас немає честі, значущості чи величі. Саме наші стосунки та служіння Йому дають нам значущість.

Ідолопоклонство – це не просто один із багатьох гріхів. Це буквально корінь усіх гріхів. Ідоли, зазвичай, не є поганями. Це добрі речі, які ми підносимо та до яких звертаємося заради значущості та безпеки, яку може дати тільки Ісус. Наприклад, любити своїх дітей та прагнути їхньої любові – це добре. Однак якщо втрата любові дітей означатиме для нас, що (а) ми втрачаємо відчуття власної гідності та (б) значення і надію в житті загалом, то це свідчить про те, що ми перетворили своїх дітей на ідолів.

«Вони змінили свою славу на...» (вірш 20) – у цьому серцевина ідолопоклонства. Якщо мій світ руйнується від втрати грошей, краси чи репутації, то це означає, що я зробив ці речі своєю славою, замість Господа.

Також зверніть увагу, що саме з такої ідольської підміни походять забуття Бога, невірство та невдоволення (вірш 21 після вірша 20). Тепер ми бачимо, що невірство, невдоволення, заздрість та всі інші гріхи виростають через те, що ми замінили Господа на щось інше.

(б) Чому Бог не знищує їх (і нас)?

У вірші 23 читаємо, що Бог не знищує їх через те, що у них був Посередник – Мойсей. Кіднер пише: «У хороброму вислові "коли б не Мойсей...", що став був у виломі перед обличчям Його...", є ризик неправильно зрозуміти роль у цій справі Бога»⁸, Який Сам надихає Мойсея стати заступником перед людьми, які заслужили на суд. Звісно, що Мойсееве заступництво є лише символічним. Ісус є єдиним Посередником (1 Івана 2:1), Який *справді* має підстави, щоб нас уберегти. Це знаходимо у 1 Івана 2:2. Звучить воно приблизно так: «Отче, плата за гріх – смерть. Але я заплатив її у Своїй відкупній жертві. Тому тепер я

не просто прошу про милосердя для Моїх людей, Я прошу про справедливість (1 Івана 1:9)! Було б несправедливо стягувати подвійну заплату за той самий гріх. А тому Я вимагаю виправдання».

(в) Які є приклади цього гріха?

Ідоли можуть набувати найрізноманітніших форм. Нижче наводимо список запитань, які допоможуть проаналізувати особистих ідолів.

Пошук ідолів через «проблемні емоції»

а) Якщо Ви *розлючені*, запитайте себе: «Що є для мене надважливим?» «Чи є щось, про що я кажу собі, що *мушу* це мати?» «Чи тому я розлючений, бо не можу мати того, що вважаю життєво необхідним, хоч воно таким і не є?» Запишіть, що це може бути.

б) Якщо Вас огорнув *страх* чи *тривога*, запитайте себе: «Що є для мене надважливим?» «Щось, про що я кажу собі, що *я мушу* це мати?» «Чи тому я відчуваю страх, бо те, що я вважаю необхідною, хоч воно таким і не є, опинилося під загрозою?» Запишіть, що це може бути.

в) Якщо Ви *пригнічені* чи *ненавидите себе*, запитайте себе: «Що є для мене надважливим?» «Щось, про що я кажу собі, що *мушу* це мати?» «Чи тому я відчуваю пригніченість, бо я втратив щось чи зазнав поразки у чомусь, що я вважаю необхідним, хоч воно таким і не є?» Запишіть, що це може бути.

Пошук ідолів за допомогою наших мотивацій

а) Чого я найбільше боюся? Що мене найбільше хвилює? Де мій найбільший страх?

б) Якщо я зазнаю невдачі чи втрачу щось важливе для мене, то буду змушений перехотіти жити? Що є моїм рушієм у житті?

в) На що я покладаюся або чим себе утішаю, коли все йде шкереберть?

г) Відсутність відповіді на яку молитву змусить мене серйозно замислитися про те, щоб відвернутися від Бога?

г) Що дає мені найбільше власної гідності? Чим я найбільше пишаюся?

д) Чого я дуже хочу та очікую від життя? Що насправді зробить мене щасливим?

6. Вірші 24-27. Який п'ятий вид гріха визнає автор псалма і кається в ньому? Які його приклади Ви бачите у собі та інших?

Автор говорить, що вони «погордили» приємною землею та «ремствували по наметах своїх». Це стосується прямої відмови ізраїльтян піти й узяти обітовану

землю (Числа 14). Це не те саме, що «пожадання» у віршах 13-15. Це був просто брак жаги та прагнення добрих речей, які Бог їм пропонував.

Сучасні християни рідко обговорюють цей гріх знеохочення у традиційній моральній теології. Для багатьох людей знеохочення – це просто лінощі, але у християнській теології це означає брак *завзяття*. Дороті Саєрс пропонує класичні ліки від цього гріха.

«Шостий смертний гріх Церква називає "*acedia*", тобто зневіра, апатія. У світському лексиконі цей гріх іменує себе толерантністю, а у пеклі він називається відчаєм. Це поплічник інших гріхів та їхнє найгірше покарання. Це гріх, який ні у що не вірить, ні у що не втручається, нічим не насолоджується, не любить нічого, усе ненавидить, ні у чому не знаходить мети, живе ні для чого і продовжує жити тільки тому, що немає за що померти. Ми знаємо його вже роками. Але, мабуть, ми не знали, що це смертний гріх.

...По-перше, найулюбленіший фокус цього гріха – це замаскуватися під виглядом інших гріхів... Зажерливість пропонує нам вихор танців, їжі, спорту та стрибки з одного місця на інше, щоб ухопити і те, і те, і те... Жадібність підіймає нас рано-вранці з ліжка, щоб ми могли додати своїм справам шуму і суєти. Заздрість підштовхує нас до пліток і скандалів... Гнів переконує нас, що у світі злих людей єдине, що можна зробити, – це проклинати їх голосно і безперервно... А хтивість надає безжиттєву розбещеність, яка полює за тілесною снагою. Але всі вони є масками за порожнім серцем, порожнім розумом та порожньою душею апатії».⁹

7. Вірші 32-33. Який гріх тут визнається? Які його приклади Ви бачите у собі та в інших?

Цей уривок підсумовує Числа 20, коли Мойсей отримав вказівку вдарити скелю і дати євреям воду в пустелі. Але він вдарив скелю у гніві (Числа 20:9-12). Самоправедність Мойсея та його нетерплячість до народу призвела до гніву.

8. Вірші 40-48. Чому Бог врятував Ізраїль, незважаючи на його гріхи?

а) По-перше, ми бачимо *підґрунтя* незмінності Його прощення – «Його завіт» (вірш 45). Його обітниця є підґрунтям для постійного прощення і відновлення.

б) По-друге, бачимо *мотивацію* до цього безустанного прощення – «заради них» (вірш 46 – *українські переклади Біблії не передають цього нюансу – перекл.*). Він нічого не отримує від нашого спасіння. Воно не заради Нього, але заради нас. Цей вірш не може скасувати сильної теми Біблії, що все, що Бог робить, є Йому на славу. Але нічого не показує нам славу Бога більшою мірою, ніж коли Він любить нас просто тому, що любить (Повторення Закону 7:7-8).

в) По-третє, ми маємо пам'ятати послання вірша 23 про Божу увагу до посередника (див. запитання № 5). Дуже часто у Псалмах сам *метод* Божого спасіння і прощення є туманним або прихованим. Як

Бог може бути одночасно і справедливим, і Спасителем грішників? Старозавітні автори не могли знати про славу, яку знаємо ми. Завіт (вірш 45) Бога, як і будь-який інший завіт, передбачав прокляття/покарання для того, хто його порушить, і благословення тому, хто його виконає. Ми порушили його, але саме *Христос* бере на Себе прокляття, щоб ми могли отримати таке благословення завіту, ніби ми його виконали. Саме тому Ісус є верховним Мойсеєм, Який заступився за нас перед Богом. Бог може спасати Своїх людей, незважаючи на їхні гріхи, тому що є Ісус. Саме тому Він може любити нас. Не тому, що ми приносимо Йому якусь користь, не тому, що ми заслужили на любов, а просто тому, що Він любить нас.

¹ Дерек Кіднер *Псалми 72-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 378.

² Дерек Кіднер, с. 379.

³ К. С. Льюїс *Просто християнство* (New York: The Macmillan Co., 1943, 1960), с. 123-124.

⁴ Дерек Кіднер, с. 379.

⁵ Джон Ньютон *Листи Джона Ньютона* (Carlisle, Pa.: Banner of Truth Trust, 1976).

⁶ Джон Тірні: "Вибагливість" *New York Times Magazine*, (February 12, 1995).

⁷ Сер Джон Гілгуд, цитата з книги Оса Гіннеса *Як не загубитися в хаосі: вада і чеснота в епоху морального замішання* (Colorado Springs: NavPress, 2000) у розділі "Заздрість".

⁸ Дерек Кіднер, с. 380.

⁹ Дороті Л. Саєрс "Шість інших смертних гріхів" у книзі *Символ віри чи хаос?* (London: Methuen, 1947), с. 84-85.

Псалми

Смук I

Заняття 11 | Псалом 3

ВСТУП

Досі ми розглядали два види молитви на прикладі двох категорій псалмів. Спочатку ми говорили про *роздуми* та аналізували псалми-роздуми про людину та Божу працю. Псалом 1 – це роздуми про роздуми! Далі ми говорили про *покаяння* (або про те, що ще можна назвати «дієвою молитвою») й аналізували псалми каяття та визнання гріхів.

Тепер ми впритул наблизилися до третьої великої категорії Псалмів, а також до відповідного типу молитви. «Плачі» – це одна з найбільших категорій Псалмів. У Книзі Псалмів є три основні джерела плачу чи смутку. Автор може бути засмучений (1) своїм серцем та вчинками, (2) ворожими і несправедливими вчинками інших та (3) діями (або бездіяльністю) Самого Бога. Якщо основною проблемою є проблема № 1, то ми називаємо такі псалми «покаяльними», але часто всі ці три теми переплітаються, інколи немає самої сповіді, адже автор не накликав на себе біди. У плачах ми бачимо емоційно реалістичну та брутально чесну боротьбу з болем і нещастям у житті. Автор прямо ставить запитання Богові про те, чому Він дозволяє страждання. У цих псалмах багато гіркоти, паралізуючого страху та відчаю.

Ми часто нехтуємо звичкою «молитися у труднощах» та смутку. Думаючи про молитву, ми найчастіше думаємо про прославлення (і наближену до нього форму подяки), покаяння та прохання. Молитва у стражданні не є якоюсь іншою категорією молитви, це – прославлення, прохання та покаяння *посеред* страждання, що є настільки важливим для нашого духовного зростання (і виживання!), що їх варто вважати окремою категорією. Коли приходять страждання, більшість із нас просто перестає молитися або ж видає лише короткі прохання про полегшення. Але ці псалми плачу показують нам, що правильно *переживати* своє страждання треба у тривалій молитві.

ПСАЛОМ 3: ЯК МІЦНО СПАТИ

Вступ

Це перший псалом із заголовком, що пов'язує його з життям Давида. 2 Самуїла 15-18 розповідає історію про Давидового сина Авесалома, який здійняв бунт, щоб скинути та вбити царя – свого батька.

1. Дайте назву кожній частині проповіді: вірші 2-3, 4-5, 5-7, 8-9. Як розвивається думка у кожній частині? Яким чином перевіряє нас остання частина, з якої дізнаємося, що ми отримали перемогу над стражданням, навіть якщо все ще побиваємось?

Перша частина стосується труднощів та лиха, з якими стикається Давид. Можна назвати її «Труidнощі», або «Багато моїх труднощів». (Слово «багато» повторюється тут тричі).

Друга частина – це перехідне твердження впевненості у тому, що Бог може зробити. Можна назвати її «Божественний захист», або «Бог відповість мені».

Третя частина – це опис *результату* Божого захисту й сили. Давид говорить, що, попри величезні труднощі (вірші 2-3), впевненість у Божій силі (вірші 4-5) дарує «Внутрішній мир». Або ж можна продовжувати називати заголовки у першій особі, наприклад, «Щоб я міг спати».

Четверта частина – це заклик, щоб Бог почав діяти. Її можна назвати: «Устань же, о Боже».

У псалмі бачимо наростання впевненості та життєрадісності. Перша частина – це жалібний плач про допомогу. Друга частина переходить лише до впевненості про *майбутній* захист і безпеку. У цій частині автор згадує, що Бог є суверенним та все контролює, і що Він є Богом, Який чує молитви. Тому Давидові не треба боятися за своє життя. У третій частині бачимо перехід від упевненості у майбутній допомозі та захисті до ствердження *теперішнього* миру. Хоча визволення ще не настало, Давид уже зараз відчуває «мир, який вищий від усякого розуму». Він спить міцно і непорушно.

Зрештою, у четвертій частині бачимо перехід від простого прохання про особисту безпеку до заклику перемогти несправедливість (вірш 8) та побажання добра і благословення Давидовому народу (вірш 9). Ми не торжествуємо над стражданням, якщо впоралися з ним лише психологічно. Страждання примушує нас зосереджуватися на собі і стримує у піклуванні про інших та про спільноту.

Для Давида це прохання про справедливість є новим, воно нагадує йому про його покликання царя. «Давидові, який покликаний на царювання, недостатньо особистого порятунку. Бо будь-що, менше за перемогу, фактично, буде зреченням: тому читаємо про безкомпромісні умови вірша 8».¹ І хоч ми не є царями, як Давид, але якщо ми не повернулися до служіння іншим та служіння спільноті, це показує нам, що ми ще не оговталися від страждання. Бачимо, що Давид почав думати про це ще *до того*, як страждання закінчилося. Це один зі способів, яким ми вибираємося з прірви та долаємо журбу і труднощі.

Підсумок: Давид «молиться і стає впевненим». Послідовний рух його серця від страху до миру, до сміливості у служінні та спільноті є очевидним.

2. Вірші 2-3. Якими двома основними шляхами вороги Давида противилися йому? (Якщо хочете, можете прочитати про бунт Авесалома у 2 Самуїла 15-18). У чому труднощі, з якими Ви стикаєтеся, подібні до Давидових?

Якими двома основними способами вороги Давида боролися проти нього?

По-перше, вони його *атакують*. У вірші 2 написано: «вони стають проти мене». Як ми знаємо з 2 Самуїла 15-18, велика частина населення просто намагалася його вбити. Це була не просто невелика змова (вірш 2: «як багато моїх ворогів», вірш 6: «десять тисяч люду, які проти мене отаборилися»). По-друге, вони його *звинувачували*. Вірш 3: «Багато-хто кажуть про душу мою: йому в Бозі спасіння нема». Була чутка, що Бог покинув Давида, а тому він більше не може бути царем (вірш 2). Імовірно, звинувачення звучали

приблизно так: «Подумайте про всі жахливі речі, які вчинив Давид: перелюб із Вірсавією та вбивство Урії. Не дивно, що він набрид Богові. Він більше не може бути царем». Такі балачки були необхідними Авесаломові, щоб делегітимізувати його як царя Ізраїля. Вони не лише чигали на його життя, але також і на репутацію як царя. Вони атакували його віру та його історію. Вони стверджували, що Бог його покинув.

У чому труднощі, з якими Ви стикаєтеся, подібні до Давидових?

З першого погляду здається, що труднощі Давида є далекими від того, з чим стикаємося ми (якщо Ви не живете на Близькому Сході). Сьогодні не так часто хтось прагне нас вбити. Однак дуже ймовірно і навіть нормально вважається привертати увагу ворогів, які бажають нашкодити нашій репутації в очах інших. Зараз ми живемо у дуже мобільному та конкурентному суспільстві, де стосунки ґрунтуються не на спорідненості чи традиції, але на зв'язках задля спільної вигоди. Більше, ніж будь-коли, наш успіх може спровокувати когось на заздрість, а також спонукати до відкритих і прихованих спроб підірвати наш вплив, владу та процвітання. Дуже швидко стає видно, що люди, яких ми вважали друзями, зрадили нас та отруюють думку інших про нас.

Але є ще й інший бік, на якому двосторонні проблеми Давида нагадують наші. Всі віруючі повинні впоратися з найголовнішим обвинувачувачем – сатаною. Слово «сатана» означає «противник», «той, хто звинувачує». Його завдання – звинувачувати християн, щоб вони сумнівалися, що Бог може любити їх та піклуватися про них. Об'явлення 12:10 та Захарія 3:1-6, а також у Йова 1 є прикладами звинувачення сатани. Сатана може використовувати людей, щоб похитнути нашу впевненість у тому, що Бог прихильно ставиться до нас, або ж може прямо атакувати нас, психологічно отруюючи свідомість недоречною провиною та нереалістичними стандартами, щоб ми здавалися слабкими й дурними у власних очах. У такому розумінні всі християни завжди мають грізного ворога, який щодня різними способами говорить нам такі слова: «Боже спасіння не для тебе» («Бо не врятує/не спасе тебе»).

Так само як духовні звинувачення йшли поряд із фізичними нападами на життя Давида, так і напад на нашу віру в Євангеліє йде в парі з труднощами, які з'являються у нашому житті. Мати життєві невдачі, які йтимуть у супроводі сумнівів щодо Божої любові або щодо того, чи достойні ми Його турботи та прихильності, – це нормально.

Підсумок: майже всі страждання мають ці два боки: напад і звинувачення. Ззовні ми боремося із самою проблемою, і це спричиняє хвилювання, гнів або страх. Всередині ми оновлюємо свою віру в Євангеліє та в те, що маємо безцінну і безкоштовну благодать.

3. Вірші 4-5. Як Давид знаходить впевненість в умовах фізичних нападів на нього? Чи повинні ми вірити, що Бог ніколи не допустить, щоб із віруючим трапилось щось «справді жахливе»?

Перше речення 4-го вірша використовує метафору щита: «Але, Господи, щит Ти для мене». Тут ідеться не про маленький щит, який воїн тримає в

руці під час битви, а про довжелезний щит завбільшки як двері, що повністю захищав воїна від стріл, поки той наближався до фортеці. Тому, хто ніс такий щит, фактично нічого не могло зашкодити. Тому Давид був упевнений, що перебуває у безпеці навіть перед ордами ворогів.

Але що це обіцяє? Що значить те, що Бог є нашим щитом? Тут немає обіцянки, що ніхто не зможе завдати нам болю чи шкоди. Біблія не має в цьому щодо святих послідовної стратегії, особливо якщо подивитися на життя Ісуса. Тут не може бути обіцянки, що ніхто не зможе пограбувати, обманути чи навіть буквально вбити нас. Але це обіцянка, що будь-який біль, який прорветься крізь Божу оборону, буде частиною Його довготермінового захисту. Бог *завжди* захищає нас, що б не сталося з нами. Якщо ми страждаємо тут, то це лише для того, щоб захиститись від чогось руйнівного в іншому місці. Якщо ми втратимо щось зараз, то це лише для того, щоб мати захист від якоїсь більшої втрати пізніше. Багато християн можуть засвідчити, що певний період страждання показав їм їхні вади, гріхи та потребу в Господі, що це буквально врятувало їм життя.

Мабуть, найочевиднішим прикладом є Йов. Сатана атакував Йова, сподіваючись знищити його як духовно, так і матеріально. Бог, однак, дозволив стільки страждання в його житті, скільки було потрібно, щоб зробити його відданим Богові, чого сатана намагався не допустити. Ще одна яскрава ілюстрація – це Йосип та його брати. Його брати зробили все, щоб його знищити, і Йосип багато страждав, але, озираючись на своє життя, він міг сказати: *«Ви задумували були на мене зло, та Бог задумав те на добре»* (Буття 50:20). У випадку з Йосипом Бог захищав Йосипа та його братів через страждання, а не від страждання. Буття 50:20 можна перефразувати: «Ти, Господи, у всьому моєму стражданні був щитом для мене».

Обіцянка тут не в тому, що Бог не дозволить мені страждати, а в тому, що навіть коли я страждатиму, Бог буде захищати мене від намірів моїх ворогів та самого сатани. Тепер я можу спати у мирі! (вірш 7). Це впевненість, що «ніхто не зможе мені насправді нашкодити». Це впевненість, *«...що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре»* (Римлян 8:28). Однак якщо ми читаємо Псалом 3:3 як гарантію, що у нашому житті не трапиться нічого поганого, то обіцянка, яка мала б давати нам мир за будь-яких обставин, буде приносити відчай і глибокий гнів на Бога.

4. Вірші 4-5, 9. Як Давид знаходить впевненість під час звинувачення? Звідки він знає, що Бог його не покинув? Звідки ми можемо знати, що Бог не покине нас? (Підказка: прочитайте вірш 4 у світлі Христа).

Звідки Давид черпає впевненість, що Бог його не покине?

У другому реченні вірша 4 вжито іншу метафору: *«Ти – слава моя, і мою голову Ти підіймаєш!»* Навіть без першого речення зрозуміло, що Бог дасть Давиду гідність і таку хоробрість, яка його не засоромить. «Ходити з піднятою головою» – це метафора здорової гордості, чистої совісті та впевненості. Це важливо для нас, коли ми стикаємося зі «звинуваченнями». Майже завжди, коли ми переживаємо кризу, наша віра в те, що Бог справді нас любить, починає

хитатися. *Ми опускаємо голову, наші очі дивляться під ноги.* Цей сумнів може приходити з різних сторін. З одного боку, ми можемо відчувати таке: «Я – негідний. Ось у чому пояснення. Бог відкинув мене, і я на це заслужив». Або, з іншого боку, ми можемо відчувати інше: «Я все зробив, а Бог покинув мене. Він не прихильний до мене. Так нечесно». Тому атака веде до звинувачення – себе чи Бога або ж і себе, і Бога.

Але Давид упевнений, що Бог не покинув і не покине його. Він говорить, що Бог «підніме його голову», проте як? «Але, Господи.... Ти для мене слава моя, і мою голову Ти підіймаєш!» Кіднер пише: «"Слава моя" – це вислів, над яким треба подумати: він вказує на те, що земна гідність є порівняно неважливою»². Давид усвідомлює, що він вбачав джерело своєї гідності у схваленні та похвалі від людей. Він ходив із високо піднятою головою через популярність та схвалення. Тепер він відстоює теологічну істину, що Бог є його єдиною славою. Єдина важлива гідність – це мати Бога Царем, своїм Пастирем і Другом. Його пригнічувало те, що своєю «славою» він зробив щось інше, а не стосунки з Богом та Божу любов до нього. Навчитися правильно долати страждання – це неймовірно важливо. Коли у нас щось забирають, то наше страждання є справжнім і реальним. Але часто наше внутрішнє пригнічення є непропорційним, бо наше страждання зачіпає щось таке, що ми поставили в житті на занадто високий п'єдестал.

Воно стало занадто важливим як духовно, так і емоційно. Ми почали вбачати у цьому власну гідність і славу. Ось чому ми ходимо, понуривши голову. При цьому говорячи іншим: «Ісус – мій Спаситель. Його схвалення та Його думка про мене є справді важливою». Але, якщо чесно, ми черпаємо нашу гідність з іншого джерела. Коли ми страждаємо, то це «щось» починає трястися. У випадку з Давидом його страждання було справжнім. Він втратив любов свого сина, свого народу та його несправедливо звинуватили. Це завдає сильного болю. Але він також усвідомив, що дозволив думці людей та «земній гідності» стати для нього занадто важливими. Тому він знову посвячується тому, щоб шукати *Бога* та Його «*славу*» – щось, що можна зробити лише у молитві через покаяння та поклоніння. І тепер бачимо, що він зростає у життєрадісності та хоробрості.

Зверніть увагу: можна читати вірш 4 як прославлення у покаянні. Давид каже: «Але, Господи, щит Ти для мене. Більше нічого, Господи! І *Ти* – слава моя, і мою голову Ти підіймаєш! Не хтось інший. Не моя історія, не політична влада, ані навіть не любов мого сина чи схвалення народу – лише Ти!» Це – поклоніння, але воно впливає з покаяння.

Як Бог стає нашою славою? Наші стосунки з Богом є подарунком. Подарунок не можна заслужити. Єдина відповідь головному супротивнику (сатані) – це добра новина про безкоштовну благодать. Якщо ми чуємо звинувачення: «Бог не врятує його, він – негідний», то відповідь тут може бути тільки одна: Євангеліє не для гідних, а для смиренних, для того, хто визнає, що він не є гідним. Це прямо вказано у вірші 9: «*Спасіння від Господа*». Воно збігається з тим, що сказав Йона: «*Спасіння у Господа!*» (Йона 2:10). Ми не спасаємо самих себе. Це – подарунок. Тому Божа благодать нас не покине.

Давид інтуїтивно розумів, що ми спасенні благодаттю. Він усвідомлював, що вічна слава чи спасіння не може прийти через земні досягнення та заслуги.

Якщо ми через них спробуємо здобути спасіння, то розчаруємося, бо «спасіння від Господа». Давид переводить свій погляд на безкоштовність благодаті та усвідомлює, що його досягнення ніколи не були підґрунтям Божої підтримки.

Звідки ми можемо знати, що Бог нас не покине?

Якщо читати вірш 4 у світлі Христа, то можна побачити, що в нас є значно конкретніший спосіб впоратися зі звинуваченнями, ніж був у Давида.

По-перше, у Христі ми бачимо, як Господь буквально стає «нашим щитом». Щит захищає нас, беручи на себе удари, які повалили б та знищили б нас. Він захищає нас через те, що *зайняв наше місце*. Ісус взяв нас Себе покарання, на яке заслужили ми. Тому кров Христа долає звинувачення сатани (див. Об'явлення 12:10-11). Ми знаємо, що Бог не покине нас, бо Він уже покинув Ісуса за наші гріхи. Коли Ісус терпів покарання за нас, то вигукнув: «*Боже Мій, Боже Мій! Чому ти покинув Мене?*» Бог не може отримувати дві плати за гріх. Тому Він не може покинути нас.

По-друге, у Христі ми «*святі і непорочні перед Ним*» (Колосян 1:22), незважаючи на нашу заплямовану репутацію. Тепер християни знають, що Христос є буквально нашою славою та гідністю перед Отцем. Якщо ми віримо в це, то звинувачення нас не зруйнує. Доречними є слова старого гімну:

Звинувачувач може кричати мені
Про жажливі гріхи, що зробив я в житті...
Всіх їх знаю – і тисячі ще,
Але чистий я – каже мій дивний Творець!³

Якщо ми згадаємо, як суверенно та завбачливо Бог ставиться до мого страждання заради мого ж добра (4 вірш: «*як щит*»), і якщо ми будемо пам'ятати подаровану досконалу праведність у Христі (вірш 4: «*Бог – слава моя і Він підійме мою голову*»), тоді ми за будь-яких обставин міцно спатимемо (вірш 6)!

5. У який спосіб християнин може молитися проти ворогів так, як Давид у вірші 8? Як християнинові не варто молитися? (Прочитайте Римлян 12:17).

У передмові ми коротко говорили про молитви проти ворогів (проклинальні псалми). Важливо було б нагадати собі про це.

З одного боку, заклики до Бога про справедливість у світі є абсолютно виправданими. Вони нагадують нам, наскільки важливою є Божа святість та справедливість. Тому нам не треба цуратися таких молитов, як у Псалмі 3:8, або відкидати їх як примітивні й негідні. Ми повинні прагнути до перемоги справедливості і до того, щоб наміри злочинців не увінчалися успіхом. Окрім цього, ми як християни також можемо молитися та виступати проти «влад і начальств», які є злими силами, що стоять за багатьма руйнівними та експлуаторськими політичними, економічними, культурними та філософськими системами у світі.

Однак, з іншого боку, ми знаємо, що автор псалмів не до кінця розумів те, що Христос зробив на хресті. Хрест виявляє кілька речей. По-перше, якби Бог приніс суд на землю, то Він би порахував усі гріхи (Псалом 129:3-4) і ми би всі загинули. А по-друге, Він вилив увесь осуд на Ісуса Христа. Це означає, як зауважує Кіднер, що ми живемо в часи великого милосердя, після якого прийде великий суд. «Автор Псалмів своєю готовністю закликає Бога пришвидшити його. Євангеліє ж – о чудо! – показує готовність Бога спасати, виявляє, однак, нову глибину суду, який настане вкінці... Тоді вже не буде виправдання».⁴ Іншими словами, Євангеліє впокоряє нас (показуючи нам, що ми спасаємося лише благодаттю) і дає нам період благодаті, за який люди можуть покаятися у своїх провинах та отримати цю благодать. Однак оскільки зло має бути покараним, то все ще має бути судний день. Того дня заплатою за наші гріхи будуть або Христові діяння, або ж ми самі за них заплатимо.

Логіка Євангелія спонукає нас аж до того самого дня молитися за своїх ворогів і бажати їм добра, навіть якщо ми протистоїмо їхнім справам. Ми не можемо ставитися до них зверхньо чи надіятися, що вони особисто заплатять за свої вчинки в той час, коли нас за наші власні гріхи було виправдано благодаттю. Але ми також знаємо, що вкінці Бог не дозволить злу перемогти, без огляду на те, покаються люди чи ні. Кіднер пише:

«У такому разі приходимо до висновку, що ми не можемо нехтувати авторами тих псалмів, чією функцією було чітко сказати про “всю праведну кров, що пролита була на землі” (якщо говорити Господніми словами). Але нам і не треба займати таку ж бойову позицію. Бо між їхнім і нашим часом стоїть хрест. Ми є служителями примирення, а це день доброї звістки... Як людей у потребі, які все ще мають бути врятовані, наших ворогів треба любити і до них треба йти. Як людей, які скривдили нас, їх треба прощати. Але потрібно абсолютно й невідворотно відкидати їхні шляхи та ті сили зла, що стоять за ними».⁵

6. Що Ви дізналися з цього псалма такого, що може допомогти Вам краще «молитися під час труднощів»?

Подумайте, які особливості псалма були найважливішими та найактуальнішими для Вас.

Деякі з них можуть бути такими:

1. Щоб знову стати на ноги та отримати впевненість, не треба чекати припинення страждань. Обставини Давида не змінюються впродовж усього псалма. Замість того щоб очікувати покращення обставин, нам треба «молитися під час наших труднощів». Треба підходити до них через молитву.
2. Важливе джерело впевненості та утішення у стражданні – це обітниця, що Бог є суверенним і захищає навіть під час наших труднощів. Нам треба молитися, щоб вірити в це. Це дасть нам силу. Ми можемо роздумувати над прикладами Божої суверенності (Буття 50:20).

3. Ще одне джерело впевненості та утіхи у стражданні – це впевненість, що Бог не покине нас. Труднощі завжди кидатимуть тінь на нашу віру в Божу любов. У молитві нам потрібно переорієнтувати себе на Божу благодать, що підтримує нас. Ми можемо так молитися до Бога: «Господи, я знаю, що Ти не покинеш мене. Ти покинув Ісуса і покарав Його за мої гріхи, щоб тепер бути зі мною».
4. Ще один спосіб впоратися зі стражданнями – це усвідомити, що деякі добрі речі у світі можуть стати для нас занадто важливими і бути для нас славою. Вони повністю поглинають нашу ідентичність. Страждання ставить їх під загрозу, а тому дає нам можливість перетворити Христа на нашу справжню славу. Треба поглянути на ці речі в молитві та сказати: «Якщо у мене є Бог, то їх мені не потрібно, щоб жити далі».
5. Ми по-справжньому не долаємо страждання, якщо боремося за мир індивідуально. Після страждання ми повинні бути більш готовими служити іншим та долучатися до спільноти. Тому не варто давати собі раду зі стражданням, виходячи на час труднощів зі спільноти.

¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 55.

² Дерек Кіднер, с. 54.

³ Невідомий.

⁴ Дерек Кіднер, с. 29.

⁵ Дерек Кіднер, с. 31-32.

Псалми

Смук II

Заняття 12 | Псалми 41 та 42

ПСАЛМИ 41 ТА 42: ПРО ВТРАТУ ТА ВІДНАЙДЕННЯ БОГА

Вступ

Псалом 3 був прикладом, як треба молитися у період прямого переслідування та звинувачення. Тепер ми приходимо до пари псалмів, які описують трохи іншу ситуацію. Майже всі коментатори вважають, що Псалми 41 та 42 колись були одним псалмом, а тому їх також треба читати разом. Швидке прочитання цих двох псалмів підтвердить такий висновок. Тому ми розглянемо їх на одному занятті.

1. Псалом 41:2-3. У якому стані перебуває автор? Якщо автор порівнює себе з оленем, то що символізують висушені «потoki»?

Автор тричі говорить, що його душа «сумує і непокоїться» (41:6, 12; 42:5). Це слово, що узагальнено пояснює стан депресії. Конкретніше він описує свій стан як сильну *духовну посуху*. Він передає цей стан через образ оленя, який вмирає від спраги (41:2). Олені – це інстинктивні істоти, вони постійно п'ють воду. Вони можуть бути спраглими лише під час посухи. (Усі автори псалмів жили у посушливому кліматі, де посуха була постійною небезпекою. Вони бачили цих вимучених тварин, які помирали в умовах аномально посушливих сезонів).

Якщо ж автор представляє себе таким оленем, то це Бога описано як «висохлі потоки». Чи краще сказати – присутність Бога, що «зникла». Звісно, що Бог є Всюдисущим, а тому не може існувати якесь місце, де б Його не було. Але автор не кличе до Бога загалом, а до «Живого» Бога (вірш 3), оплакуючи тим самим втрату Божої реальності для його душі. Коли він запитує: «Де Бог?», то це не інтелектуальне запитання (яке ставлять скептики), а емпіричне. Автор не каже, що він не вірить у Нього (це було б набагато легше!); він *вірить* у Бога, але не може *відчутти* Живого Бога – Бога, до Якого можна прийти і Якого можна побачити (вірш 3). Немає зустрічі з Богом, немає відчуття Бога в житті.

Щоб чітко визначити цей стан, нам треба звернути увагу на два фактори, про які ніде не згадано у псалмі. По-перше, тут немає сповіді у гріху чи покаянні. Як ми раніше вже бачили, провинна дуже часто призводить до втрати спілкування з Богом. Але сухість, про яку тут ідеться, не є наслідком нечистої совісті. По-друге, здається, що немає тут і якоїсь значної трагедії, через яку автор кликав би до Бога: «Чому?» Як ми побачимо у Псалмі 72 й далі, втрата спілкування з Богом часто є наслідком того, що шляхи Бога стали незбагненними і навіть здаються несправедливими. Але ця посуха – це не прямий наслідок якоїсь жорстокої несправедливості чи страждання. І хоча тут згадується про «ворожий утиск», але оскільки в оригіналі це слово вживається в однині, то йдеться швидше про загальний фактор ворожості, аніж про конкретних «ворогів», як у Псалмі 3. Не видається, що автор втікає, щоб врятувати своє життя, або ж опинився в якійсь значній небезпеці.

Тут можна сказати, що йдеться про стан сильної духовної посухи – про втрату відчуття Божої реальності та присутності. Це необов'язково наслідок якогось невизнаного гріха, жадливої проблеми чи певного зрушення у житті. Давніші автори називали це «духовною втечею». І в ній не обов'язково є аспект вини, хвилювання, страху чи гніву. Одна з цінностей цього псалма в тому, що поняття духовної посухи окреслено тут як духовний стан, що сам по собі може бути цілковито окремим.

2. Якщо причиною був не гріх і не страждання, то що ж спричинило такий стан? Перечитайте увесь псалом (і 41, і 42). Як кожна з причин стосується Вас сьогодні?

Як ми щойно сказали, тут немає двох найпоширеніших причин духовної посухи – провини і трагедії. Однак тут є інші фактори, які стосуються цього стану. Їх краще назвати «приводами» до посухи, аніж причинами. Привід приводить в дію щось, що вже й так було. У цьому псалмі є три такі приводи.

По-перше, ми бачимо свідчення про *відхід від спільноти та поклоніння*. Видається, що автор переїхав на певну відстань від храму та спільноти людей, які там поклонялися. Він згадує, як ходив до Божого дому «у многолюдді» (41:5), але тепер він живе далеко на півночі біля гори Гермон та Міц'ар (41:7). Це не означає, що він забобонний і не вірить, що Богові можна молитися і відчувати Його будь-де. Але у його житті тепер немає звичної рутини поклоніння та спілкування з віруючими друзями.

Практичне застосування: дуже легко відчути на собі таке духовне «висихання», коли ми далеко від нашої церковної сім'ї, в якій ми відчували Божу присутність та росли духовно. Це радше привід, а не причина, адже такі переїзди та відстані є нормальними, це не щось таке, що можна скасувати чи виправити. Вони спричиняють посуху з двох причин. З одного боку, нормальний відхід від християнської спільноти може виявити слабкості у нашому молитовному житті та стосунках із Богом. Ми могли весь цей час живитися духовною енергією інших, а не генерувати її самостійно через особисті стосунки з Богом. У цьому сенсі відхід від спілкування виявляє невідповідності у нашому ходінні з Богом. З іншого боку, *ніхто* не може підтримувати постійні стосунки з Богом лише на основі особистої молитви. У нашій сучасній індивідуалістичній культурі християни мають схильність недооцінювати глибоке залучення до віруючої спільноти. Якщо нас забрати з нашої домашньої спільноти, то ми приречені відчувати спантеличення, аж поки така ситуація не зміниться. В цьому сенсі посуха, як і справжня спрага, є природною. Тривала неспромога встановити тісний зв'язок зі спільнотою віруючих може мати руйнівні наслідки для нашого духовного життя. Сьогодні багато християн ведуть таке життя, яке ізолює їх і не дозволяє їм регулярно приєднуватися до спільного поклоніння та бути частиною близької спільноти. Але без цих речей Бог може стати для нас нереальним, а ми можемо духовно висохнути.

По-друге, ми бачимо *життя у скептичному, духовно ворожому оточенні*. Автора виснажують люди, які ставлять під сумнів силу біблійного Бога. Вони постійно питають його: «Де твій Бог?» (41:4, 11). У будь-якому суспільстві на

віруючих чигають небезпеки та пастки. Якщо ми живемо у суспільстві, яке відображає моральні біблійні норми, то існує небезпека фарисейства та самовдоволення. Але коли ми день у день живемо в невіруючому суспільстві, то така ворожість може нас виснажити. Тут не йдеться про відверте переслідування, як у випадку з Давидом. Це означає, що ми ідентифікуємо себе як віруючих, а культура навколо вважає віруючих смішними чи небезпечними, тому безперервні дискусії, підозри та відсутність підтримки можуть нас виснажити і привести до духовної посухи.

Практичне застосування: у світському оточенні, наприклад, у якомусь місті на північному сході США, наша сім'я і друзі можуть бути дуже спантеличеними, дізнавшись про нашу віру. Коли ми говоримо людям, що стали віруючими, це викриває і робить нас вразливими перед людьми, які серйозно ставлять під сумнів нашу віру. Ось кілька прикладів: (а) коли Божі шляхи є незрозумілими чи коли страждають добрі люди, а злі – процвітають, то люди приходять до нас і питають: «Якщо у тебе є Бог, чому це сталося?» (б) Коли церква чи віруючі християни чинять негідно чи по-дурному (зверніть увагу на слова автора: «справуйся за справу мою із людьми небогобійними», 42:1), тоді з віруючого наслідують сміх. Люди можуть говорити: «Якщо твій Бог такий добрий, чому ці люди такі злі та дурні?» Інколи на нас немає живого місця через ці щоденні духовні «побиття» запитаннями, на які ми не можемо дати відповідь. Також духовно виснажує той факт, що нас оточують віруючі або церкви, далекі від того, якими вони мали б бути.

По-третє, ми бачимо докази *відчуття браку користі*. Виглядає, що автор – музикант. Заголовок псалма натякає, що це було написано «для диригента хору». У 41:5 він згадує, що *вів* багатьох до храму. Це означає, що автор (з невідомих причин) не може використовувати свої дари у служінні, яке йому подобається. Він переїхав у місце, де він не може вести прославлення чи музику на служінні. Це доводить, що ми не можемо підтримувати духовну життєдіяльність просто через молитву, спільноту та спільне прославлення. Не можна лише «споживати», треба ще й «віддавати», тобто служити іншим і відчувати, що ми є корисними у їхньому житті.

Практичне застосування: цей фактор є схожим (а можливо, й пов'язаним) із відходом від спільноти та поклоніння. Дуже легко побачити, як ми духовно «висихаємо», якщо нас забрати зі спільноти, де люди визнавали наші дари, а ми відчували, що Бог через нас працює.

Незважаючи на те, що ми визначили ці фактори, для розв'язання цієї ситуації немає простого рішення. Часто фактори, які спричиняють духовну посуху, перебувають поза нашим контролем. Духовна посуха виникає через дуже складне й невідоме поєднання духовних слабкостей, порушення звичного нам плину життя, а також втоми від життя.

Нам треба пам'ятати про це, бо у сьогочасній християнській спільноті дуже часто можна почути, що посуха і занепад духу зумовлені *нашими* неправильними вчинками або добрими вчинками, щоб це «виправити». У такий спосіб, напевно, на суспільство впливає ера технологій, для яких неодмінно має бути знайдено якесь рішення. Християни з консервативного крила шукатимуть ваду у вчинках та поведінці, наполягаючи, що подолати проблему посухи можна покаванням і послухом. Християни з ліберального

крила віднайдуть психологічну трудність, наполягаючи, що для цієї посухи стане у пригоді певна терапія. Ніхто не захоче в межах цього стану говорити про терпіння, витривалість та про зростання у ньому. Не йдеться про те, щоб із гіркотою чекати, поки все закінчиться, а радше брати в цьому мудру участь.

Це підводить нас до запитання: «Що нам робити в такій ситуації? Як нам витримати виклик духовної посухи, щоб це призвело до зростання, а не духовних слабкостей?»

3. Що робить автор псалма, опиняючись у такому стані? Перечитайте увесь псалом.

Хоча духовна посуха може й не бути викликана гріхом, ми можемо долати її у грішний спосіб. Ми можемо звинувачувати себе та переконувати себе, що з нами щось не так (тобто втратити віру в Євангеліє та піддатися на «звинувачення». Див. вивчення Псалма 3). Або можемо озлобитися проти Бога. Або можемо зійти зі шляху послуху, бо Бог перестав бути для нас реальним. Ми можемо знайти втіху та задоволення у гріховних поривах. Це все дуже легко, бо приводи не є причинами, і ми не можемо легко виправити їх, а відповідно – і свою ситуацію. Що ж робить автор псалма?

По-перше, він *вливає свою душу* в 41:2-5. Зверніть увагу, що незважаючи на його скаргу, що Бог не здається йому реальним, він молиться неймовірно напруженою, тривалою та красномовною молитвою! Тому насамперед ми бачимо, що він молиться, хоча йому зовсім не хочеться абсолютно нічого. Але його молитви не є мантрою: «Допоможи, допоможи, допоможи...» Він «вливає свою душу» Богові. Що це означає?

(а) «Вилити душу» – це розібратися зі своїм власним серцем. Це означає чесно поглянути на свої сумніви, бажання, страхи та надії. (б) Однак це не просто абстрактний самоаналіз, але радше молитва. Це коли ми відкриваємо свій внутрішній світ перед Богом. Це плач, туга, роздуми, спогади – усе перед Богом. (в) Зрештою, це просто заклик до Бога. Читаючи псалом, бачимо багато чесних і прямих тверджень про непорозуміння та розчарування. Але водночас він молиться тривало і зосереджено.

По-друге, він веде *діалог зі собою*. Напевно, найдивовижніша річ, яку ми бачимо у цьому псалмі, – це те, що автор не просто говорить до Бога, але й також до себе. Він проповідує своїй «душі», своєму серцю. Тричі, у 41:6, 12 та 42:5 він говорить до себе («О, душе моя»). Така навичка є дуже важливою. Д. Мартин Ллойд-Джонс коментує:

«Найперша річ, якої нам потрібно навчитися, – це те, чого навчився автор псалма. Ми маємо навчитися брати себе в руки... Він говорить до себе, він звертається до себе самого. Важливо зауважити, що це не якийсь розлад чи самоспостереження. Ми маємо говорити самі до себе замість того, щоб дозволяти нам самим говорити до нас. Під час духовної депресії ми дозволяємо собі говорити до нас, замість того щоб самим говорити до себе. Чи я навмисно намагаюся звучати парадоксально? Зовсім ні. У цьому питанні – вся суть мудрості. Чи помічали Ви, що більшість Вашого нещастя в житті пов'язано з тим фактом, що ми слухаємо себе, замість того щоб говорити до себе? Тому автор встає і каже собі: "Так, послухай мене".

... Тоді нам треба продовжувати і нагадати собі про Бога – Ким Бог є і Чим Він є, що Він зробив і що Він пообіцяв Собі зробити. Тоді... завершіть таким гучним акордом: не піддавайтеся собі, не піддавайтеся іншим людям, не піддавайтеся дияволу та цілому світу і кажіть в унісон: "Я буду дякувати і прославляти Його, бо Він є ...моїм Богом".¹

По-третє, він *аналізує свої надії*. У цьому діалозі зі собою він не просто говорить до себе. Він також запитує себе. Він питає: «Чому ти сумуєш і непокоїшся?» А тоді відразу ж каже своїй душі: «Май надію на Бога». Це могло б означати, що він сумує тому, що не поклав свою надію на Бога.

Це дуже схоже на те, як Давид нагадував собі (у Псалмі 3:4), що Бог – його слава. Не його вчинки, не любов його сина, не схвалення народу. Хоча духовна посуха та темрява не є прямо спричиненими гріхом, але вони часто виявляють нам невідповідності пристрасі та фальшиві надії. Інколи ці надії-підробки починають хитатися. А якщо, наприклад, це талановитий музикант, який думав, що живе для Бога, але усвідомив, що жив заради схвалення того, як він вів поклоніння перед великою спільнотою? У деякому сенсі ми всі певною мірою винні в тому, що мало надій покладали на Бога. Нам потрібен час у духовній посуші, щоб проаналізувати свої надії. Цей чоловік наче хапає свою душу за барки і каже: «Душе, твоя музика не має бути твоєю надією. Бог є твоєю надією!»

По-четверте, він *пам'ятає та роздумує про те, Ким є Бог та що Він зробив*. Вірш 7 є дуже промовистим. Він говорить: «Моя душа збентежена ...Через це я згадуватиму Тебе» (*переклад Турконяка – перекл.*). Він уночі роздумує про Божу любов. Він усвідомлює, що всі хвили, які перейшли над ним, були Його хвилями (41:8). Навіть запитуючи Бога, охоплений сумнівами, він називає Його «моя Скеле» (41:10) та «моя твердиня» (42:2). Тому він розмірковує про Боже ім'я та риси характеру, а також і про те, як Бог протягом життя виявляв до нього любов. (41:9: «Удень виявляє Господь Свою милість, уночі ж Його пісня зо мною, молитва до Бога мого життя!») Вірш 8 не просто представляє «виливання душі». Це навмисна спроба згадати, як Бог із любов'ю вів і скеровував його життя. Він навмисно пригадує собі Божу доброту до нього.

По-п'яте, він *повертається до Божої правди та до світла, щоб «дійти додому»*. Цілком можливо, що автор у 42:3-4 просто очікує, що Бог відпустить його назад до Єрусалима, до «святої гори» Сіону та до храму. Але Кіднер вважає, що він усвідомлює натомість, що зможе відчувати чарівну Божу присутність навіть у своїй географічній чужині.

«"Прийти додому за Божим світлом та правдою" може означати "повернутися з чужини за допомогою Того, Хто виявляє ці якості". Але про це сказано доволі завуальовано. Здається, що прийнятною версією може бути те, що, маючи це світло та правду, він зможе насолоджуватися Божою *святою горою та жертовником* навіть на чужині. У Псалмах часто йдеться про такі духовні відповідники зовнішніх засобів поклоніння [храм]. Порівняйте 49:13; 50:19; 140:2».²

Іншими словами, автор псалма усвідомлює, що Божа освітлювальна сила («світло») працює через Його Слово та «правду» і це може дати йому відчуття Божої присутності. Отож, «обставини не змінюються, але він подолав цей виклик».³

4. «Першопричиною духовної посухи є Бог. Інколи Бог дозволяє нам відчувати посуху, щоб зміцнити та зростити нас». Чи погоджуєтеся Ви з цим твердженням? Поділіться прикладом зі свого життя.

Джон Ньютон пише, що для нас важливо мати такі періоди посухи. Він пише про двох християн: християнина «А» – це новонавернений християнин, в якого багато радості та досвіду Божої присутності у молитві, і про християнина «Б» – духовно «висушеного» християнина, який перебуває у процесі зміцнення та зрощування Богом через духовну посуху.

«Коли він юний у знанні Євангелія, його серце розширюється у молитві [і коли він слухає проповіді, і коли читає, а Святий Дух застосовує у його серці Біблію] з великою силою та насолодою. Він помиляється у природі та задумі цих потіх, які дані не для того, щоб він у них спочивав... Він думає, що перебуває у добрих стосунках із Богом, *тому що все це є у його житті*. Тоді його гора є непорушною. Але рано чи пізно він відчуває зміну: його утіхи зникають, його серце не лежить до молитви... Тоді йому стає невесело... Він тужить за милосердям, але боїться, що над ним нависла справедливість. Через такий Божий промисел Господь збудовує його та зрошує його у відчутті прийняття в Улюбленім, незважаючи на надмір у ньому законницького духу... Відкриваючи славне Євангеліє й надалі, він дізнається про своє прийняття та спочине у завершеній праці Господнього спасіння.

...Господь призначає випадки та повороти в житті, в яких гартується наш дух. Можуть настати часи, коли Він захоче відійти і дозволить підійти сатані, щоб ми відчули, наскільки слабкими є ми самі собою. У нас є схильність до духовної гордості, до покладання на себе, до марнотної впевненості [схиляти свої серця до створених речей]... Він показує нам, якими безпомічними ми є без Нього. Християнин Б вчиться не довіряти своєму власному серцю. Через ці темні та невтішні години він вдвічі сильніше цінуватиме світло Божого лиця».⁴

Ньютон говорить, що у нас є схильність обґрунтовувати свою впевненість у виправданні своїм освяченням. Тобто ми схильні думати, що Бог приймає нас через те, що ми любимо Бога у своєму серці. Насправді та любов до Бога, яка є у нашому серці, є наслідком прийняття у Христі, а також Його праці у нас. Новонавернений християнин не має іншого способу навчитися цього, окрім як через часи випробування та посухи.

Лише тоді ми поволі почнемо розуміти, що наше прийняття цілковито ґрунтується на праці Христа, а не на тій любові та благодаті, які є у нашому серці. Тому й співаємо у старовинному гімні «Міцна скеля»:

Міцна скеля:
Не смію довіряти серцю своєму,
Лиш покладаюся на Ім'я Ісуса.⁵

Духовна посуха, зрештою, є просто випробуванням. Коли вона приходить у наше життя, то це нагадує важку атлетику. Якщо будемо піднімати гантелі, то ставатимемо сильнішими, а якщо кинемо їх, то травмуємося. Завдяки гантелям наш стан або покращиться, або погіршиться, але ми не залишимося такими, якими були!

5. Що Ви дізналися у цих псалмах такого, що може допомогти Вам краще «молитися під час труднощів»?

¹ Д. М. Ллойд-Джонс *Духовна депресія: причини та лікування* (Grand Rapids: Eerdmans, 1965), с. 20-21.

² Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 167-168.

³ Дерек Кіднер, с. 168.

⁴ Джон Ньютон *Листи Джона Ньютона* (Edinburgh; Carlisle, Pa.: Banner of Truth Trust, 1976), с. 16, 18, 22.

⁵ Едвард Моут *Міцна скеля* 1834 р.

Псалми

Смуток III

Заняття 13 | Псалом 125

ПСАЛОМ 125: НЕ МАРНУЙТЕ СВІЙ СМУТОК

Вступ

Для розуміння контексту цього псалма треба зрозуміти вірш 4, де йдеться про потоки Неґев (в українському перекладі «джерела на південь» – перекл.). Неґев була пустелею у крайній південній частині Юди. Впродовж майже цілого року там була посуха, а всі русла річок пересихали. Але інколи рідкісна раптова злива у горах могла перетворити суху землю на швидкий потік і перетворити «пустелю на місце трави та квітів буквально за ніч».¹

1. Що, на Вашу думку, було тим «великим», що вчинив Бог для ізраїльського народу у віршах 1-3?

Ми точно не знаємо, про яке велике визволення йдеться у віршах 1-3. Дехто вважає, що це повернення з вавилонського полону. Але це також може бути просто визволенням від якоїсь іншої біди, як-от «голоду, облоги чи чуми».² Що б це не було, очевидно, що це – дія Бога, яку бачили й «інші народи» (вірш 2). Ті, хто переживали ці події, почувалися так, немов здійснилися всі їхні мрії (вірш 1: «то були ми немов у сні»).

2. Незважаючи на величезну допомогу, яку Бог давав їм у минулому, Ізраїль тепер є безлюдним (вірші 4-6) і знову відчайдушно потребує допомоги. Чого це нас навчає?

Це навчає нас, що життя віри має дві невід'ємні складові: радість і смуток. Незважаючи на масштабне Боже визволення у минулому – настільки велике, що сповнило найбільші мрії людей і перевершило їхні бажання (вірш 1), їх знову охопив глибокий смуток. Незважаючи на всі великі речі, які Бог може зробити у нашому житті, Він не забирає нас зі світу труднощів і не дає нам безперестанну радість у житті.

Сам псалом є своєрідною картою радощів та смутку християнського життя. У псалмі є три вірші радості та три вірші смутку. Але якщо простежити тему, то основною тональністю та останнім словом псалма є радість. Християни – це люди, які більше за інших і плачуть, і сміються. Ми плачемо більше за інших, бо бачимо загублених і несвідомих людей, бо знаємо, наскільки гріх засмучує Бога, а також тому, що ми бачимо більше зла та гріха у своїх серцях, ніж його бачать інші. Однак ми також і радіємо більше за інших, бо знаємо, що все погане у нашому житті буде нам на благо (Римлян 8:28), а все, що є добрим у нашому житті (усиновлення, виправдання, спасіння), ніколи в нас не заберуть (Римлян 8:31-38); найкраще – попереду (1 Коринтян 2:9). Якщо ми завжди повністю контролюємо себе, якщо ми ніколи не плачемо і не радіємо, то ми насправді не йдемо вслід за Господом, Який і плакав, і радів, і ридав, і співав.

Його перше чудо було зроблено для того, щоб ще більше потішити пишну вечірку смачним вином (Івана 2). Однак Він був і «страдником, знайомим із хворобами [горем]» (Ісаїя 53).

3. Вірші 5-6. Чого навчає нас автор, порівнюючи сльози із «сіянням»? Яка, на Вашу думку, різниця між просто «плачем» і «сіянням зі слізьми»?

Ця ілюстрація є дуже яскравою. Сіячі – це працівники, які рано йшли в поле, несучи великі сумки насіння. Вони обережно засівали насіння, щоб своєчасно зібрати врожай. Очевидно, що одразу вони не бачили жодних плодів – на них треба було довго чекати. Але, зрештою, їхнє засівання давало врожай.

Чим би не було Боже визволення у віршах 1-3, воно цілковито зникає у віршах 4-6. Процвітання, свобода чи безпека забираються, але молитва відновлює нас (вірш 4)! Настав час плачу, суму і страждання. Але коли автор порівнює повільне засівання насіння з плачем та сльозами, він натякає, що можна плакати так, щоб це дало плід. У світі неможливо уникнути плачу, але чи *сіємо* ми у своєму плачі? Ми марнуємо свої сльози чи все-таки знаємо, як плакати? Якби сіяч просто скинув усе насіння в одному місці, то нічого б не вродило. Тому один лише смуток не спричинить жодного зростання чи плоду ані у нашому житті, ані у житті інших. Нам треба йти і сіяти у сльозах. Тут – натяк, що у час смутку нам треба щось робити – якусь «працю смутку». Це може означати, що нам треба продовжувати виконувати свої обов'язки у сім'ї, серед друзів та інших віруючих, у світі. Це може означати, що ми впораємося зі своїм плачем у молитві так, як ми бачили у Псалмі 3 та 41-42. Так чи інакше, «сіяти зі слізьми» – це не просто сидіти і плакати. Автор говорить: «Не витрачайте свій смуток – використовуйте його».

Поетичні образи тут не є точними. Ідея в тому, що або сіяч зрошує насіння сльозами, або сльози самі є насінням. Але поезія не має бути точною. Вона має спонукати, натякати та вказувати. Тут бачимо натяк, що не треба марнувати сльози, а проливати їх так, щоб це принесло плоди та зростання.

4. Якщо Ви ще не обговорювали цього у запитанні № 3, поговоріть про те, як сіяння може дати врожай і як можна використати смуток у житті віруючого, щоб отримати радість. Прочитайте 2 Коринтян 4:17, а потім прочитайте вірш 6 з христоцентричної точки зору.

Інше застосування ілюстрації «сіяння» має в собі щось приголомшливе.

У Біблії є багато місць, де Бог обіцяє: «буває увечорі плач, а радість на ранок!» (Псалом 29:6). Це вчить нас, що смуток прокладає шлях до радості. Бог, рано чи пізно, прийде нам на допомогу. Правда тріумфує. Лише будьте терплячими. Але тут у Псалмі 125 бачимо дещо глибше: смуток, який *створює* радість. Сіяння насіння не просто є шляхом до жнив, воно власне стає причиною жнив. Правильно «посіяні» смуток і сльози у Господі створять радість.

Павло дуже чітко про це говорить. У 2 Коринтян 4:17 він пише: «Бо теперішнє

легке наше горе достачає [забезпечує] для нас у безмірнім багатстві славу вічної ваги...» Як ми бачимо, страждання не просто дадуть шлях до слави, вони її **СТВОРЯТЬ!** Як таке може бути? Для християнина відповідь на це запитання є значно очевиднішою, ніж для автора псалма.

По-перше, центральна подія в історії світу – страждання Ісуса – не просто проклала шлях до радості, вона її створила. Його агонія та плач мали б бути нашими, але Він взяв на Себе наше покарання. Отже, Його плач – це було вершинне сіяння зі слізьми, яке й спричинило жнива у радості. Його сльози та кров нас відкупили. По-друге, тепер (за словами Павла) ми, християни, усвідомлюємо, що наше власне страждання, хоч воно і не є стражданням замість когось, однак рухається тим самим шляхом. Роздуми про *Його* сіяння зі слізьми та жнива радості перемінює те, як ми самі плачемо та сумуємо.

а) Ми не будемо сумувати у невинній вині («Я знаю, що, хоч я й страждаю, Бог не покинув мене, бо Він уже покинув Ісуса *замість* мене на хресті»).

б) Ми не будемо сумувати у глибокому жалю до себе та гніві. («Я знаю, що Він взяв на Себе значно більший смуток, який мене може коли-небудь спіткати. Я цього не заслужив, але це все для мене! Тому я можу перетерпіти задля Нього це невеличке страждання»).

в) Ми не будемо сумувати нетерпляче («Я знаю, що Його страждання та смерть були незрозумілими для Його послідовників, і я також не розумію цього страждання. Але, Боже, Ти працював у *ньому*, щоб дати радість і відкуплення, тому я знаю, що Ти працюєш і в цьому моєму стражданні»).

Спостерігаючи за тим, як Його сльози створили радість, нам вдасться уникнути того, щоб тягар нашого смутку роздавлював, озлоблював і знищував нас. А тому наш смуток зміцнить наш характер, дасть нам терплячість, смирення, любов і мудрість (Римлян 5:1-5). Іншими словами, наші сльози та страждання (якщо терпіти їх, дивлячись на Нього), змінюватимуть нас на подобу Христа.

Як ми вже сказали, для нас, християн, які бачили верховне сіяння зі сльозами Ісуса, зрозуміти це набагато легше. Але пророче бачення автора розбиває ці межі його знання і він проголошує: «Наші сльози – це насіння радості, які дадуть радісний урожай».

5. Вірші 4-6. Чому автор вживає дві настільки різні метафори, щоб пояснити, як Бог може «вернутись із нашим полоном»?

Ці дві метафори зовсім різні. Коли течуть «джерела на південь» (вірш 4), то це відбувається через різкі сильні зливи. Трава і квіти виростають за ніч. Коли «сіяч сіє зі слізьми» (вірші 5-6), то бачимо дуже повільний процес зрошування насіння сльозами. Це боляче і займає час. Хоча у вірші 4 бачимо молитву, щоб Бог швидко перетворив наші сльози на радість, вірші 5-6 говорять нам, що, хоча це точно відбудеться, але на пісні радості доведеться трохи зачекати.

Кіднер вважає, що ці два образи не є взаємовиключними. «Два образи відновлення (вірші 4 та 5-6) не тільки вражають, вони ще й доповнюють один одного. Перший передає миттєвість – це простий подарунок з небес. А другий – повільний та важкий, де значну роль відіграє людина».³ Іншими словами, автор не говорить, що Бог відповідає на молитву за оновлення у тяжкі часи такими двома способами. З одного боку, нам треба багато працювати: старатися, слухатися, чекати та молитися. Дні за днями можуть минати без очевидного покращення. Але коли приходить відповідь, її треба сприймати «просто як подарунок», як просту благодать, тому що так воно і є.

«Отож псалом, який звучав для стародавніх часів, звучить також і для нас. Він запрошує нас думати про чуда минулого як про мірило майбутнього, про засушливі місця – як про потенційні річки, про важку працю та добре насіння – як про певну прелюдію до врожаю».⁴

6. Що з того, що Ви дізналися у цьому псалмі, зможе допомогти Вам краще «молитися під час труднощів»?

¹ Дерек Кіднер *Псалми 73-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 440.

² Дерек Кіднер, с. 439.

³ Дерек Кіднер, с. 439.

⁴ Дерек Кіднер, с. 440.

Псалми

Смук IV

Заняття 14 | Псалом 72

ПСАЛОМ 72: ПРОБЛЕМА НЕСПРАВЕДЛИВОСТІ

Вступ

Це один із найвідоміших псалмів плачу, який представляє одну із ключових тем Старого Заповіту. Автор (Асаф) бачить, що злі люди процвітають у той час, коли страждає багато добрих і невинних людей. Багато з псалмів плачу, разом із Книгою Йова та значною частиною Книги Єремії – це болісні запитання до Бога, чому здається, ніби Він дозволяє постійно відбуватися злу, несправедливості та нечесному стражданню. У цьому псалмі автор бореться з серйозними сумнівами та гнівом щодо шляхів світу. Біблія є шалено реалістичною щодо несправедливості та суперечностей у житті. Вона не дає нам сентиментального погляду на світ. Вона не заохочує нас думати, що життя буде чесним. Але як нам долати власні сумніви, сум'яття та гнів, аналізуючи життя та історію?

1. Вірші 4-16. Що було «оте» все, що бачив автор і що його збурило?

Усе «оте» (вірш 16), що бачив автор, – це «процвітання безбожних». У віршах 4-14 він описує життя, яке мали багаті, відомі та владні люди:

- У них здорові та сильні тіла (вірш 4).
- У них є велика свобода вибору, вони не обтяжені труднощами, обов'язками та нуждою, що обмежує інших (вірш 5).
- Вони горді та нахабні, зловживають своєю владою над іншими (вірш 6).
- Вони бездушні, цинічні та сухі. Вони не думають про добро для інших та благо для суспільства, але винаходять щоразу нові способи зміцнити свою владу, своє життя та насолоду (вірш 7).
- Їхні слова є різкими, зневажливими та гордовитими. Вони вихваляються та чваняться (вірші 8-9).
- Але вони є дуже популярними, і люди не можуть надивитися на них. Вони зачаровують та приваблюють людей (вірш 10).
- Вони горді з того, що є безбожниками та світськими. Вони насміхаються над вірою та ідеєю Святого Бога, Який буде судити світ (вірш 11).
- Вони без зусиль заробляють гроші. Багатство легко до них приходить (вірш 12).

Цей опис багатих, відомих людей, знаменитостей, яких завжди запрошують на різноманітні події, є напрочуд сучасним. Ми знаємо, що кожне на світі суспільство у кожному столітті має свою еліту і багато з її представників отримують свої переваги несправедливими, егоїстичними та нечесними шляхами. Асаф розуміє, що «процвітання безбожних» – це не тимчасове явище в історії, а таким є усталений порядок світу. Гордість, самореклама, нещадність, маніпулятивна поведінка дають значний економічний та соціальний успіх. Історія засвідчує, що загалом є невеликі групи еліт, які правлять заради власного добробуту, а не для блага всього народу. Несправедливість завжди була і є звичною для більшості людей на світі.

Як же це узгоджується з концепцією «доброго» Бога (вірш 1)? Реальне життя наче насміхається над твердженням вірша 1 про те, що Бог – справедливий Бог.

2. До яких духовних наслідків це призведе? (Автор описує їх у віршах 2, 16, 21).

Коли він визнає, що «мало не послизнулися ноги мої, мало не посковзнулися стопи мої» (вірш 2), він говорить, що ледь не покинув віру. Тут бачимо образ у ненадійній та небезпечній ситуації. Мова, якою послуговується автор, не стосується звичного нам «зашпортування». Тут радше вимальовується образ, коли ми ліземо на гору і стаємо на камінь, який не може втримати нас, наша нога починає ковзати – і ми от-от впадемо у прірву. В одному місці Біблії читаємо такий опис вічної погибелі: «коли їхня нога посковзнеться» (Повторення Закону 32:35). Цей образ означає, що Асаф був на межі втратити віру в Бога. Він був на межі втрати всього – цілковитого руйнування своєї віри та духовного життя.

Що ж привело його до такої прірви? По-перше, *заплутаність*. У вірші 16 бачимо, що цей відхід від віри зумовила сильна плутанина. «І роздумував я, щоб пізнати оте, та трудне воно в очах моїх» (вірш 16). Він зовсім не розумів того, що бачив. У нього не було відповідей на те, чому світ саме такий. Це, здається, ніяк не узгоджувалося з добротою та святістю Бога. Ці запитання збурювали у ньому всілякі сумніви про Бога. Його пригнічували запитання без відповідей, які виникли з його роздумів про навколишній світ. Він не міг спокійно з цим жити. По-друге, у нього була *гіркота* на Бога. У вірші 21 написано, що його «серце болять». Те, що він бачив, вело його до гніву та обурення. «Чому Бог це дозволяє? Чому Бог це не зупинить?» – напевно, такі питання вирували у нього в голові. Він почав злитися на Бога за несправедливість, яку бачив у світі.

Зрештою, можна сказати, що глибокі запитання без відповідей та внутрішній гнів переповнили його стількома сумнівами, що він був готовий цілковито покинути віру.

3. Вірші 3, 13-14. Перша стадія його гніву та сумніву – це чесний погляд на свою мотивацію та ставлення. Що він визнає про корінь свого обурення у цих віршах?

У віршах 13-14 Асаф чесно дивиться на власну егоцентричність, якою пронизане його праведне обурення.

Усі ми знаємо, що цей світ є несправедливим, сповненим гніту, жорстокості та стихійних лих. Але більшість із нас живе в оточенні всього цього і реагує з байдужістю. Ми читаємо про повені чи про геноцид і кажемо щось на зразок «прикро...», однак це, зазвичай, не спричиняє в нас кризи віри. То що ж так сильно збентежило Асафа? Невже він сильніше за нас переймається стражданнями та утиском бідних і невинних? Ні. У віршах 13 та 14 ми бачимо, що його життя не таке добре у *порівнянні* з життям інших, які ведуть не таке

моральне життя, як він. Він каже: «Ось я докладаю зусиль, щоб зберігати своє серце і руки чистими, а іншим на це байдуже. Але кожного ранку мені нагадують, наскільки менше в мене комфорту і успіхів». Вірш 14 може означати, що у нього є якась справжня хвороба або інша трудність. Однак також імовірно, що ця невідповідність між його життям і життям аморальних людей і є тією хворобою та «покаранням» (вірш 14).

У вірші 3 Асаф готовий навіть визнати, що його обурення напряду спричинені «заздрощами». Це плюс до його чесності, що він не виправдовував свій гнів пишномовністю стосовно експлуатації бідних. Він тут готовий визнати: «Моє обурення проти несправедливості можновладних – це насправді заздрість. Я не лише злився на них, я хотів того ж, що мали вони. Якби моє життя було кращим і я отримував би більше “з корита”, то мене б так не турбувала ця несправедливість. Лише коли обставити мого життя почали погіршуватися, я почав відчувати цю несправедливість у світі та злитися на Бога».

Однак з усього, що він каже про себе, найдивовижнішим є вірш 13. Він каже: «*Надармо* очистив я серце своє, і в невинності вимив руки свої...» Повторення цієї думки двічі показує нам, що це був крик його серця у муках. І також це показує нам, яким чином думало його серце. Дерек Кіднер пише:

«Висновок, що така щирість є даремною [у віршах 13-14] – це жалюгідний егоцентризм – а що воно *мені* дало? Але таке формулювання думки спонукало автора до кращого мислення, яке він описує далі [у вірші 15 і далі]».¹

Асаф сміливо визнає, що його намагання докладати зусиль до праведного життя були егоцентричним розрахунком. Щось може бути марним лише тоді, коли не вдалося досягти мети. А якою була основна мета чистого і святого життя? Очевидно, що основною метою було життя з комфортом і привілеями, яким він заздрить у віршах 4-12. Його серце говорить: «Яка тобі користь з усієї цієї святості? Святе життя є доволі “дорогим”, адже тобі треба відмовитися від стількох приємних речей! Ну, то ти принаймні мав би отримувати щось гідне навзаєм, як-от добре здоров'я, щасливу сім'ю, емоційну та фінансову стабільність. Але щось цього не видно. Уся ця святість *надармо*».

Читаючи це, ми мали б відчути дуже неприємний шок. Коли наші життєві обставини погіршуються, то починають виявлятися духовні підвалини нашої поведінки. Чому ми живемо святим і чистим життям? Заради Бога? Заради правди і добра? Чи заради свого власного зиску? Крик серця Асафа «надармо» показує, чому він переживає таку агонію. Його *справжні* надії та цілі спливали на поверхню, тому його переповнює лютя і оточує порожнеча. Але, як зауважує Кіднер, видається, що його шокувало саме формулювання такої думки. (Після вірша 14 його думки змінюються). Дуже «жалюгідно егоцентрично» будувати життя на такій основі. Таке життя є настільки ж примітивним і зосередженим на собі, як і життя тієї еліти, яку він зневажає! Єдина різниця в тому, що його егоцентризм ховається за ширмою моралі та релігії.

Дуже цікаво зауважити схожість з Книгою Йова. Там також багато часу присвячено запитанню: «Чому Бог допускає несправедливе страждання та процвітання несправедливих?» Але книга починається із суперечки Бога та сатани. Коли Бог дає Йовові високу оцінку, наприклад, «Мій слуга» (Йова 1:8), то сатана заперечує: «Чи ж Йов *дарма* боїться [служить] Бога?» Сатана

стверджує, що Йов слухається Бога лише з огляду на бажання особистого здобутку. Він каже Богові: «Йов не служить Тобі заради Тебе, але лише заради себе. Ти є лише засобом для його справжньої мети – щасливого життя». Як бачимо з Книги Йова, ці звинувачення здебільшого є хибними, хоча й частково правильними.

Це, звісно, не означає, що проблема несправедливого страждання і процвітання злих людей не є справжньою проблемою для віри. Нічого з цього не має заперечувати такої думки. Є законний сумнів і законне праведне обурення. Але у цьому псалмі ми бачимо, що гнів на Бога через зло та страждання часто виникає у нас через власну нахабність, зранену гордість, а також великий егоцентризм. Асаф, як і Йов, відкриває для себе, що більша частина його гніву на Бога за зло закорінена у його егоїстичному використанні Бога заради власної вигоди, замість того, щоб служити Йому за те, Ким Він є.

4. Вірші 15-20. Які наступні три кроки допомагають Асафові «направити свої стопи»?

По-перше (вірш 16), бачимо, що *він починає думати про інших*. Він трохи переключає свій розум із думок про себе на свої основні обов'язки та відповідальності. «Коли б я сказав: Буду так говорити, як вони, то спроневірився б я поколінню синів Твоїх» (вірш 15). Дуже важливо, що він озирається навколо і називає інших віруючих «Твої сини». Він пригадує, що ми всі усиновлені благодаттю у Божу сім'ю, а тому в нього є обов'язки щодо сім'ї. Він не може просто вилити свої сумніви та гнів на всіх навколо себе. Він не хоче, щоб хтось із них також послизнувся. Він каже: «Я собі не належу. Мої думки та слова сильно впливатимуть на інших. Тому мені не варто діяти імпульсивно. Я повинен обережно думати про це, а не просто "зганяти злість". Я маю думати не лише про себе, а також і про інших».

Цього, звісно, недостатньо, щоб відновити духовну міцність. Зрештою, ми не можемо бути вірними Богові, лише думаючи про інших. Але у коротко-строковій перспективі це може призупинити падіння чи радше сповільнити його, даючи нам шанс втримати рівновагу. Це добрий початковий спосіб побороти жаль до себе та зациклення на собі, які є одними з основних факторів, які й спричинили наше падіння.

По-друге (вірш 17), бачимо, що *він приходить у Божу святиню*. Слово «аж» показує нам, що це був поворотний момент. Про що йдеться? Це добре пояснює Кіднер: «Світло проникає тоді, коли він звертається до Самого Бога не як до об'єкта спекуляцій, а як до об'єкта поклоніння».² Асаф почав приходити до Бога у поклонінні та молитві. Реальність полягає в тому, що ми ніколи не виберемося з духовного піке лише одними тільки роздумами – нам потрібно поклонятися. Ця теза є однією з ключових у Псалмах. Більшість із нас, відчуючи тягарі, буквально перестає молитися або ж нашвидкуруч просить про щось у молитві. Але коли Асаф «входить у святиню», він бере участь у повноцінному храмовому прославленні. Він не просто почав говорити: «Боже, допоможи». Він долав гнів і сумніви повномасштабною молитвою. Він поклонявся, прославляв, каявся, дякував і просив Бога. Асаф не лише залишався у роздумах. Він використовував засоби благодаті – спільне поклоніння тощо, щоб упокорити свої думки перед Божою присутністю. Що

це означає практично? Це означає, що нам треба «розламати кригу» взаємин із Богом, брати участь у дуже важкому дисциплінуванні себе – вивчати Біблію та молитися, навіть коли нам цього не хочеться.

По-третє (вірші 17-20), видно, що *він бачить «велику картину»*. Час на роздуми (вірш 16) та поклоніння (вірш 17) нарешті дають йому новий погляд на справи. Він бачить «їхній кінець» (вірш 17), як «Ти на слизькому їх поставив» (вірш 18) та як «Ти образом їхнім погордиш» (вірш 20). Тут Асаф перестає дивитися на окремі елементи історії й дивиться на повну картину. Є принаймні два виміри, в яких він бачить Божу справедливість. По-перше, «Ти їх на слизькому поставив» означає, що люди, які шукають свого зиску, влади, багатства та краси, стоять на трясовині. Багато з таких людей відпадають раптово (вірш 19) і *жнуть* те, що посіяли (Галатів 6:7). По-друге, незалежно від того, чи отримає несправедлива людина «по заслугах» ще в цьому житті, чи ні – Бог «погордить» усіма тими, хто живе для себе. Кіднер зауважує: «Суд – це особиста Божя відмова, Його відкинення когось».³ К. С. Льюїс застерігає: «Ми можемо зазнати цілковитого відкинення *назовні*: бути виштовханими, вигнаними, відчуженими та, зрештою, цілковито знехтуваними».⁴

Дуже цікаву метафору вжито у вірші 20. Асаф говорить, що безбожні неначе «живуть у сні», який ми зненавидимо, коли прокинемося. Це стосується відомого феномена. Нам може снитися дуже яскравий сон, в якому на нас хтось нападає чи якийсь монстр намагається нас пожерти, – і на нас нападає паніка. Коли ми спимо, то ці нападники уві сні здаються дуже справжніми, тому ми страждаємо.

Але щойно ми прокидаємося, вкриті потом і з калатанням серця, як починаємо сміятися від полегшення. Монстр виявився лише фантазією, вигадкою. Це той яскравий образ, за допомогою якого Асаф переконує себе (та нас), що таке земна влада, якщо її не використовувати для Бога. Ці сили здаються реальними та небезпечними, але це лише тимчасово. Вони не можуть фатально нам шкодити. Це нагадує Псалом 48:17, 21: «Не лякайся, коли багатіє людина, коли збільшується слава дому її... Людина в пошані, але нерозумна, подібна худобі, що гине!»

Однак якщо глянути ближче на вірш 20 (у Псалмі 72), то бачимо тут додаткове твердження. Асаф не каже: «Коли я прокинуся, то погорджу ними». Натомість він каже: «Коли *[Ти]* пробудишся, то погордиш ними». Це дивовижно і навіть зухвало. Інколи віруючі дивляться на процвітання зла та несправедливості й кажуть, що Бог «заснув». Тому в Псалмі 43:23-25 читаємо: «що нас побивають за Тебе щоденно... Прокинься ж, для чого Ти, Господи, спиш? Пробудися, не кидай назавжди! Для чого обличчя Своє Ти ховаєш, забуваєш про нашу долю та нашу тісноту?» Це сміливе, але чесне запитання. Проте у Псалмі 72 Асаф використовує образ Божого сну в позитивному аспекті. Він каже: «Здається, що Бог спить, але це не через безсилля чи байдужість. Він просто не хоче поспішати. Одного дня Він *"прокинеться"* – і тоді стане явним, що всі земні сили є дуже недовговічними».

Асаф фактично зрозумів, що Бог визначає реальність. Встоїть лише те, що приносить Богові славу, а все інше – це дим і курява. У притчі К. С. Льюїса «*Велике розлучення*» люди з пекла є непостійними, неначе привиди. Навіть трава на окраїнах раю колола і різала їхні стопи, наче ножами. Якщо є Бог, то так і станеться. Справжня перешкода для Асафа і для нас – це Божа

неквапність. Якщо ми надто думатимемо про теперішнє, то будемо відчувати, що Бог є несправедливим. Але якщо ми думатимемо про «їхній кінець», то все стане на свої місця.

5. Подумайте, чим ще Асаф займався «у святині» (вірш 17). (а) Прочитайте вірші 21-24. Як прославлення дає йому нове бачення себе? (б) Прочитайте вірші 25-26. Як прославлення відкриває йому новий погляд на Бога? Як це стає справжньою протиотрутою для його проблеми?

(а) Вірші 21-24. Новий погляд на себе

Очевидно, що «у святині» Асаф насамперед отримує нове смиренне відчуття Божої благодаті. Асаф уже й сам почав розуміти, що він був сповнений заздрості (вірш 3), жалю до себе та егоїзму (вірші 13-14). У вірші 15 він усвідомив, що його квапливість та розгніваний дух були небезпечними для інших.

Тепер він усвідомлює, що поведився, «як бидло, як худоба» (вірш 22), керуючись тільки своїми інстинктами, не обмірковуючи великої картини. Тоді Асаф каже «аж». І в цьому «аж» є усвідомлення благодаті. Він усвідомлює, що Бог є біля нього і що Він «держить його за правицю». Він починає радіти і дивуватися Божій безумовній любові. Він усвідомлює, що Бог увесь цей час захищав і підтримував його. Він його ніколи не відпускав. Таке зачудування Божою благодаттю – це двосічний меч. З одного боку, воно впокоряє нас та докорінно позбавляє егоцентризму. А з іншого – не допускає, щоб нашу гідність було остаточно зруйновано. Наше серце, яке дуже хоче жити за схемою «діла – праведність» та вислужувати собі власне спасіння, захоче сказати: «Ну, оскільки ти – бидло, оскільки ти не жив згідно зі стандартом, то просто йди геть! Бог тепер не прийме тебе! Ненавидь себе!» Однак одна й та ж Його незаслужена благодать – це те, що показало нам наш гріх, і те, що так потужно зміцнило нас. Ми упокорюємося тим фактом, що *Він нас не відпустить*. Тому коли ми досягнемо Божу благодать, то це вбереже нас від зустрічної ненависті до самих себе та відчуття неповноцінності. Адже ненавидіти себе – це такий же егоїзм. Спроба спасти себе самотужки – це такі ж зусилля, як і зверхність та егоцентризм, внаслідок яких з'явилися сумніви.

Алек Мотьер, коментатор Старого Заповіту, говорить, що ключем до одужання Асафа є те, що у святині, через оновлене сприйняття Божої незаслуженої благодаті, Асаф, опинившись перед обличчям смерті, отримав сильну надію.

«У своєму теперішньому він завжди перебуває у Божій присутності, Бог тримає його за руку (вірш 23), а у своєму майбутньому він у безпеці через Божу мету, що досягає всього (вірш 24), а «потому» його буде «взято до слави». Бог є великою опорою реальності як на небі, так і на землі (вірш 25), а у Господа він має *вічний* спадок. Абсурдність думки, що в Старому Заповіті нічого не сказано про надію після смерті полягає в тому, що старозавітна релігія – це єдність із живим Богом».⁵

(б) Вірші 25-26. Нова точка зору на Бога

Тут лежить протиотрута для головної проблеми. Те, чому ми поклоняємося, ми обожнюємо просто за те, чим воно є у самій його суті. У віршах 25-26 Асаф ставить риторичне запитання: «Чого я можу бажати більше за Тебе?»

Що може мене спасти, облагородити, задовольнити, підхопити, прикрасити і підтримати більше, ніж Ти?»

Відома фраза: «Хто в мене є на небесах, окрім Тебе» є негативною. Це коли озираємося на те, чого намагалися досягнути, й усвідомлюємо, що «у нас нічого немає! Усе минув. Нічого насправді не є нашим. Усе зникне. Зрештою, у нас немає нічого, якщо немає Бога». Друга фраза: «А я при Тобі на землі не бажаю нічого ... Бог моя доля навіки». Це його спадок, його багатство. Асаф усвідомив, що він використовував Бога, а не цінував Його, як своє багатство. Коли він у поклонінні виголошував це запитання у вірші 25, його серце почало відчувати все це в реальному житті. Ось куди сягає молитва «у святині» у Божій присутності. Ми починаємо відчувати Божу цінність, бачити Його красу та відчувати задоволення в Ньому.

6. Дерек Кіднер говорить: «Вірш 1 – це ключ до всього Псалма». Пояснить це у світлі того, що Ви вивчили?

Кіднер стверджує:

«Вірш 1 у певному сенсі є окремим. Це ключ до всього псалма, говорячи не лише про те, що Бог може зробити для людини, але Чим Він може бути для неї. Слово "широсердні" є набагато важливішим, ніж здається, бо у псалмі показано відносну неважливість обставин у порівнянні зі ставленнями, які можуть погіршитися через наш егоцентризм (3, 13) або бути звільненими любов'ю (25). "Широкосердні" означає більше, ніж чисті помислами... йдеться про те, щоб цілковито посвячуватися Богові».⁶

Кіднер говорить, що присвячення себе Богові як Богові є ключовим фактором того, чи ми відчуваємо, що Бог є добрим («Чим Він може бути для людини») посеред труднощів та несправедливостей життя. Якщо без Євангелія ми заробляємо собі спасіння та благословення від Бога через «очищення рук», то труднощі життя нас будуть озлоблювати. З Євангелієм, однак, ми можемо отримати смирення та ствердження у святині, яка дає нам бачення більшої картини, а також нагоду відчувати Божу доброту за будь-яких обставин.

7. Як знання про працю Ісуса Христа може навіть полегшити нам (а) розуміння ідеї, що Бог наче спить під час бурі несправедливості (вірш 20), та (б) знання, що Бог ніколи нас не відпустить і не покине (вірші 23-24)?

(а) Господь, Який «спить»

Новий Заповіт в особі Ісуса Христа продовжує розвивати ідею про Бога, Який спить під час бурі. У Марка 4:35-41 читаємо, що Ісус та його учні були у човні, коли на них напала смертельна буря. «А Він спав на кормі на подушці...» Неначе безсилий чи байдужий до їхньої біди. «І вони розбудили Його та й сказали Йому: Учителю, чи Тобі байдуже, що ми гинемо?» (вірш 38). Це запитання авторів псалмів, Йова, Єремії та багатьох інших. Але Ісус негайно зупиняє бурю, зовсім не показуючи свого безсилля, а їм докоряє за те, що вони сумніваються у Його любові. Тут є підтвердження інтуїтивного розуміння

Асафа. Господеві не стало заважно чи байдуже. Він *прокинеться*.

Ісус *зупинить* смертельну бурю зла та несправедливості, але тільки так, як це зробив Йона! У Новому Заповіті читаємо, що першого разу Ісус прийшов на землю не для того, щоб *принести* суд, а щоб *понести* його на Собі. Якби Він прийшов, щоб знищити все зло та гріх, то ні в кого на землі не залишилось би жодної надії. Саме тому Він зупиняє бурю так, як це зробив Йона: стрибнувши у море гріха, щоб інші могли спастися від бурі суду (Йона 1:4-17). У такий спосіб Бог може бути «і справедливим, і Тим, Хто виправдовує» (Римлян 3:26). Тобто Він шанує Закон і його вимоги до справедливості, але також приймає нас. Це дає нам натяк, чому є ця затримка, чому Бог не «прокинувся» вже і відразу ж не знищив усе зло. До приходу Ісуса Він не міг знищити зло, не знищивши також і нас.

(б) Бог, Який ніколи не покине

Алек Мотьер каже, що серце старозавітної релігії – це єдність із живим Богом. Старозавітні автори правильно відчували, що цю єдність навіть смертю не вдасться розірвати. Ісус говорить, що Бог не може бути Богом мертвих, але живих (Матвія 22:31-32; Марка 12:26-27; Луки 20:37-38). Метафори «Ти за правицю держиш мене» (вірш 23) і «порадою мене водиш» (вірш 24) говорять про тісну і близьку дружбу. Бог тримає мене за руку і промовляє до мене особисто, віч-на-віч. Як смерть може це зруйнувати? У цьому й полягають внутрішні відчуття Асафа, Давида (як у псалмі 22: «і житиму в домі Господнім по віки вічні» – *переклад Хоменка*) та інших старозавітних авторів.

Але, як ми побачили раніше, найбільшим запевненням того, що Бог не покине нас, є той факт, що Він покинув Ісуса. Коли Ісус кричав на хресті, що «Бог Його покинув», то Він мав на увазі, що Бог відвернув від Нього Своє обличчя і що Бог «відпустив Його руку». Чому? Щоб заплатити ціну за наш гріх (2 Коринтян 5:21). Бог є справедливим і не може двічі стягувати плату за один і той самий гріх, тому покинути нас через наші гріхи буде несправедливо (див. 1 Івана 1:9 – «вірний і праведний, щоб гріхи нам простити»).

8. Поміркуйте ще раз над псалмом. Що Ви дізналися такого, що допоможе Вам краще «молитися під час сумнівів та труднощів»?

¹ Дерек Кіднер *Псалми 73-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 261.

² Дерек Кіднер, с. 261-262.

³ Дерек Кіднер, с. 262.

⁴ К. С. Льюїс *Тягар слави*, цитує Кіднер, с. 262.

⁵ Дж. А. Мотьер *Дивіться на скелю: старозавітна призма на наше розуміння Христа* (Leicester, England: Inter-Varsity Press, 1996), с. 153.

⁶ Дерек Кіднер, с. 259.

Псалми

Прохання І

Заняття 15 | Псалом 27

Вступ

Ми вивчали різні види молитви, дивлячись на різноманітні категорії псалмів. Ми розглядали псалми-роздуми (молитва за допомогою Божої правди), псалми-сповіді (молитва у стані гріха та провини) та псалми плачу (молитва під час труднощів і страждань). Тепер розглядатимемо псалми прохання та втіхи. Ці псалми дивляться *вперед*, у майбутнє. Це прохання до Бога виявляти Його справедливість і любов у світі. Це прохання про «Царство Твоє» і за «хліб наш насущний».

ПСАЛОМ 27

1. Цей псалом – це молитва-прохання. (а) Які дві речі Давид просить щодо грішників (вірш 3 та 4)? (б) Чому ми більше за Давида впевнені в тому, що Бог відповість на прохання у вірші 3?

(а) Про які дві речі просить Давид?

Прочитайте уважно, інакше можете їх пропустити. Одна з них є очевиднішою за іншу.

Очевидніше прохання бачимо у вірші 4: «Віддай їм за їхнім учинком... верни їм заслужене ними». Егоїзм і злочини грішних людей спричиняють неймовірну кількість страждань та руйнування у світі. Є багато людей, які топчуть інших, і такі дії нікого не бентежать. Вони живуть за плодами своїх безжалісних махінацій. Зверніть увагу, що сам автор не прагне помсти. Він просить Бога її звершити. Також зверніть увагу, що тут не йдеться про намагання особисто поквитатися з кимось конкретним. Давид назагал говорить про потребу. Дерек Кіднер зауважує:

«Ніщо не жалить так болісно, як несправедливість, але саме так і повинно бути. Тому в цих віршах є не просто прагнення особистої помсти, але це протест будь-якого здорового сумління проти зла теперішнього світу, а також переконання про Судний день, що є моральною необхідністю. У цьому сенсі Божі вибрані "взивають до Бога вдень і вночі"».¹

Але у вірші 3 є ще одне прохання. Давид говорить: «Не хапай мене з грішними». Чому він цього боїться? Дерек Кіднер припускає, що Давид боїться тільки несправедливості. Давид бачить, що злі отримають по заслугах за свої вчинки, і тому каже: «Але будь справедливий і не карай мене разом із ними!» Однак якщо Давид абсолютно впевнений у своїй невинності, то чому він згадує про це перед Богом? І чому тоді Бог відповідає на його прохання «милості» (вірші 2, 6)? Чому він виглядає дуже невпевненим у тому, що Бог йому відповість?

Я ж вважаю, що Давидове визначення гріховності є достатньо глибоким, щоб виявити йому гріховність власного серця (див. наступне запитання). Він усвідомлює, що Бог може покарати його так само, як і злочинців. Це є прообразом класичного аргументу Павла у Римлян 3:22: «Нема ні одного праведного» [немає різниці між моральними/релігійними людьми та аморальними/нерелігійними].

(б) Чому ми маємо більше впевненості, ніж було у Давида?

Очевидно, що Давид не впевнений, що Бог його почує. Бачимо це у віршах 1-2. Чому ж у нас є більше впевненості, що Бог нас «не схопить із грішними»? Відповідь (як завжди) є у Христі. Найбільший Син Давида був єдиною настільки досконалою людиною, яка ніяк не могла заслужити на покарання. Але погляньте! В Ісаї 53:9 читаємо: «Із злочинцями визначили Йому гроба». Давида не було схоплено з грішними, бо його місце зайняв Христос. І нас також не буде схоплено з грішниками через Ісуса. Чому?

Коли Павло неодноразово повторює: «Ми померли з Ним», то ці висловлювання не є метафоричними. Коли ми віримо у Христа, то з'єднуємося з Ним. Бог ставиться до нас як до вже страчених – так, наче ми вже заплатили свій борг, тому що померли з Христом! Бог отримав «останню копійку», яку ми заборгували Йому за свої гріхи. Саме тому «тепер немає жодного осуду тим, хто вірить в Христа» (Римлян 8:1). Через те, що Христа було «схоплено» замість нас, Він заплатив борг. Бог більше не каратиме нас. Якби Він карав, то стягував би борг двічі за ті самі гріхи, а це – несправедливо.

2. Тепер погляньте на Давидове визначення «гріховності» у віршах 3-5.

(а) Визначте та опишіть «гріховність», якою так переймається Давид (вірші 3 та 5). (б) Що у вірші 3 є цілковито протилежним до того, якими мають бути наші стосунки з іншими? (в) Як Ви виглядаєте на тлі такої гріховності?

(а) Дайте визначення та опишіть гріховність, якою переймається Давид.

Є дві характеристики «гріховності», про які згадує Давид.

Перша стосується взаємин з іншими людьми. Грішні «привітно розмовляють» з людьми, задумуючи водночас «зло в своєму серці» (вірш 3). Назовні вони вдають любов, прийняття та доброзичливість, а всередині вони є ворожими, шукають тільки своїх інтересів і вигоди у всіх стосунках.

Друга характеристика стосується їхніх взаємин із Богом. Вони «не вдивляються в чинність Господню й діла Його рук» (вірш 5). Це широка і глибока критика. Грішники не сумніваються в існуванні Бога, вони радше нехтують Ним. Вони є практикуючими атеїстами, навіть якщо на словах визнають існування Бога і навіть якщо поведуться морально і порядно. Їхні думки не є богоцентричними. Вони просто викидають Його зі своєї голови. Навіть їхня мораль не спрямована на те, щоб сприяти поширенню Божої праці у світі. Для них вона є просто вигідною або дає відчуття правильності та зверхності. Вони не приймають важливих рішень (як-от шлюб, кар'єра, купівля) з думкою «Чого прагне Бог? Які варіанти з тих, що лежать переді мною, найкраще виявлятимуть Його волю в моєму житті?» (Те, про що згадано в Біблії). Давид, можливо, думає також і про те, як грішні «ідуть по трупах», щоб досягти свого. Кожна людина створена на образ і подобу Божу – такою безконечно цінною є «праця Божих рук».

Ці дві характеристики гріховності, звісно, є пов'язаними між собою. Коли Ісус підсумував вимоги Закону, то сказав нам, що весь Закон полягає у двох

заповідях: «люби Бога» всім своїм серцем і «люби ближнього, як самого себе». Ці дві заповіді є нерозривними. Без глибокої любові до Бога і від Бога ми ніколи не зможемо любити інших. З іншого боку, через озлобленість та егоїзм у наших стосунках з іншими нам не вдається отримати любов від Бога та віддавати її Йому.

(б) Що у вірші 3 є протилежним до того, якими мають бути правильні стосунки?

Зверніть увагу, що це лицемірство є діаметральною протилежністю стосунків, які мають виявляти віруючі. Ми маємо бути готовими говорити правду: критикувати, навіть кидати виклик, а то й протистояти іншим, проте завжди піклуючись про їхні інтереси. Ми не повинні протистояти комусь чи критикувати когось задля відплати чи щоб поквитатися з кимось. Іншими словами, нам треба часто говорити суворо, але завжди з любов'ю. Грішники ніколи не розхитують човна, але їх переповнює ненависть. Побожні ж часто розхитують човен, але завжди з любові та смирення.

Про це прекрасно сказано у Римлян 12:9-21. Спочатку написано, що «Любов нехай буде нелицемірна; ненавидьте зло та туліться до доброго!» (вірш 9). Це говорить нам, що ми не лише повинні бути чесними щодо того, що є у нашому серці, але ми також маємо виступати проти зла. Водночас: «Любіть один одного братньою любов'ю! Благословляйте тих, хто вас переслідує... Не платіть нікому злом за зло!» (вірші 10-17). Це говорить нам, що ми не повинні до когось ставитися зле. Нам треба прощати, «благословляти» їх, тобто справді бажати їм добра і молитися за це.

Такі взаємини є абсолютною протилежністю стосунків грішників у Псалмі 27:3. Назовні вони не дорікають і не кидають виклик, але всередині переповнені зневаги та злоби. Християни ж мають заклик виступати та протистояти злу, але мають робити це зі смиренною внутрішньою надією та бажанням заради добра інших. Про це чудово написано у Галатів 6:1: «Як людина й упаде в який прогріх... то виправляйте такого духом лагідності».

(в) Як ми виглядаємо на тлі цієї гріховності?

Часто, коли думаємо собі про грішних людей сьогодення, то на думку спадають серійні вбивці чи криваві диктатори. Але згідно з біблійними стандартами, більшість добрих людей є грішними. Більшість людей просто нехтують Богом у житті. Про Бога згадують, лише коли потрібно досягнути якихось цілей чи коли у житті з'являються якісь проблеми. Бог не є центром їхнього життя у думках і рішеннях. Окрім цього, більшість людей є дуже егоїстичними у стосунках.

Вони є привітними, але якщо такі стосунки приносять їм зиск. Люди зазвичай не говорять правду з любові. Вони не є жертовно відданими зростанню та радості інших.

Очевидно, що всі ми маємо серця, сповнені «зла» і «гріха» (Єремія 17:9). Тому, до речі, Ісус міг сказати, розповідаючи притчу Своїм учням, що всі вони є «злими» (Луки 11:13)! Тепер ми знаємо, чому Павло може сказати, що «нема праведного ні одного» (Римлян 3:23), а Іван – що «ввесь світ лежить у злі» (1 Івана 5:19).

3. Ми побачили про що просив Давид. Що ми дізнаємося з цього псалма про те, як ми маємо просити у Бога? (а) Яке ставлення чи вірування лежить в основі цього прохання? (Особливо подумайте, що символізують «підняті руки» (вірш 2).) Чому для прохання є важливим кожне ставлення/вірування? (б) «Помазаник» – єврейською «Месія», а грецькою – «Христос». Як Давид мимоволі вказує тут на Христа?

(а) Яке ставлення чи вірування лежить в основі цього прохання?

Кіднер говорить, що «підняті руки» традиційно є символом молитви прохання. У молитві ми приходимо до Бога з «порожніми руками».²

По-перше, ми приходимо, визнаючи, що не маємо *сили*. Порожні руки символізують вразливість – вони не озброєні. В цьому й полягає суть віршів 1-2. Бог названий «моєю Скелею», це – символ сили, після якого Давид одразу ж визнає свою слабкість і безпомічність. «Коли Ти замовкнеш до мене, я стану подібний до тих, що сходять до гробу...»

По-друге, ми приходимо, визнаючи, що нічого *не заслужили*. Порожні руки символізують брак гідності. У них немає ніякої пожертви чи грошей. Ми нічого не можемо зробити, щоб отримати позитивну відповідь на наше прохання. В цьому й полягає суть вірша 3: «Не хапай мене з грішними». Крик про милосердя виразно говорить про це. Навіщо просити про визволення і називати це милістю, якщо ти це заслужив? Тоді це називалося би проханням про справедливість. Але Давид визнає власну негідність. Це нагадує рядки з гімну «Склея віків»: «Нічого у руках не маю, лиш до хреста я припадаю».³

По-третє, Давид показує нам, що ми повинні приходити з *упевненістю*. Порожні руки символізують очікування прийняти щось. Ми бачимо це у наполегливості та прямолінійності прохання. («До Тебе я кличу... не будь же безмовним... почуй голос благання мого»). Це стає очевидніше наприкінці псалма, коли Давид називає Божий народ «Твоєю спадщиною» (вірш 9). Ця заява є дивовижною. Наша спадщина – це наше багатство, сукупність майна. Назвати свій народ (а отже, й себе) Божою «спадщиною» – це припустити, що Бог цінує Свій народ та ставиться до нього, як до коштовностей.

Ми слабкі, не заслужили нічого, проте є цінними – всі ці три настанови є необхідними для палкої, невідступної молитви прохання. Якщо ми лише впевнені у собі, то не будемо молитися, бо не відчуватимемо безпомічності. Якщо ж, однак, ми наповнені тільки ненавистю до себе та не маємо впевненості взагалі, то теж не будемо ревно молитися. Щоб молитися завзято й дисципліновано, нам потрібен баланс смирення (у собі) та впевненості (у Божій завітній вірності).

(б) Як Давид мимоволі вказує на Христа?

У цій молитві автор постійно згадує про великі «завіти», які Бог постійно укладає зі Своїм народом. Завіт – це і особисті, і законні стосунки. Вони близькі, але ґрунтуються на урочистій, привселюдній, зобов'язальній клятві. У цих завітах Бог клянеться бути вірним Своему народові. Часто такі завіти укладаються через представника завіту – помазаного пророка або царя (як-от Мойсея чи Давида). «Помазаник» представляє народ перед Богом.

Давид часто, як, наприклад, отут показує брак впевненості у собі (вірші 1-3), але згадує, що Бог є завітним Богом, Який дає клятви і залишається вірним. Отож, коли він починає звертатися до себе не як до індивідуальної особи в завіті, а як до «помазанця», царя Ізраїлю, то його впевненість зростає. Він говорить у вірші 8: «Ти не маєш давати мені спасіння як окремому грішнику, але Ти не покинеш Свого заповіту. Ти завжди спасеш Свого помазаника».

Слово «помазанець» – єврейською «Месія», а грецькою – «Христос». Як християни ми можемо краще зрозуміти, чому Бог завжди спасе Свого помазанця та відповість на наші молитви через Нього. Давид був лише тінню *справжнього* представника Завіту. Ісус прийшов на землю і повністю виконав Завіт. Він прожив досконале життя, але взяв на Себе прокляття Завіту замість нас (смерть – покарання за порушення завіту). Саме тому, коли ми віримо в Нього, Бог бачить у нас досконале виконання Завіту – досконалий послух. Отже, ми *справді* можемо молитися Псалмом 27: «Отче, я знаю, що заслуговую, щоб мене схопили разом із грішниками (вірш 3), але я також знаю, що Ти піднесеш Свого помазаника. У Ньому я є цінним для Тебе. У Ньому Ти бережеш мене. Я знаю це, бо Ти віддав Його за мене. Тому я прошу з упевненістю».

4. Що відбувається у вірші 6? Чи з Вами коли-небудь таке траплялося? Чи треба нам очікувати цього постійно? Чому?

Кіднер зауважує, що багато псалмів прохання мають поворотний момент, який він називає «доторком Бога».⁴ Перша частина молитви часто є тривожною і песимістичною. Тоді раптово молитва стає не просто сповненою надії та впевненості, а сам автор починає говорити про те, що молитва отримала відповідь, як про dokonаний факт. Як таке може бути? Невже визволення стало очевидним просто під час молитви чи, може, у нього було якесь видіння? Тут немає вказівки на це. Здається радше, що цей молитовний досвід дає йому відчуття Божої присутності. Він відчуває, що Богові не байдуже, і Він йому допоможе.

Це звичайний факт з досвіду християнського життя. Інколи ми просимо Бога про речі, які нас обтяжують, а після молитви ми відчуваємо, що цей тягар мов рукою зняло. Це не обов'язково має бути неймовірне відчуття. Ми просто можемо зауважити, що під час молитви зникли наші тривоги та хвилювання. Бог стає реальнішим, і ми починаємо бачити «більшу картину». Це називається «доторком Бога».

Однак таке трапляється не завжди, і ніде навіть немає обіцянки, що так має бути завжди. У Псалмі 24, який ми вивчатимемо наступним, буде видно, що не варто очікувати чогось такого щоразу. Однією з причин, чому так, є те, що молитва прохання є двосторонньою. Вона не лише має змінити наші обставини, але й змінити *нас*, щоб ми могли впоратися з усіма своїми обставинами (або показати, що не потрібно змінювати обставини).

¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 123.

² Дерек Кіднер, с. 123.

³ Августус М. Топледі *Скеля віків, розколена для мене*, 1776 р.

⁴ Дерек Кіднер, с. 63, цитата у цій серії з *Покаяння І: Псалми 6 та 31*.

Псалми

Прохання II

Заняття 16 | Псалом 24

ПСАЛОМ 24

1. Які основні прохання виголошує Давид? Якими ширшими категоріями можна їх описати?

Перша категорія стосується Давидових *ворогів*. Їх згадано у віршах 2-3, а потім знову в 19-21.

Друга категорія – це *ведіння*. Це, мабуть, основний мотив усього Псалма. Перше прохання у віршах 4-5, а також подальші – у 8-10 та 12-15 цілком пронижані потребою Божого ведення.

Третя категорія з'являється уривками, але впродовж усього Псалма. Це стосується прохання про прощення та усунення вини попередніх гріхів. Ці плачі бачимо у віршах 7, 11 та 18.

Четверта категорія – ледве помітна, та, яку легко пропустити, бо її виражено непрямо. Він просить Бога про загальний захист і прихисток. На початку і наприкінці молитви Давид просить Самого Бога бути його «*довірою*» (вірш 1), «*прихистком*» (вірш 20) та «*надією*». Кіднер говорить, що «*надіятися*» на Бога – це те саме, що й «*чекати*» у Бога.¹ Чекати – це слухатися, попри відсутність явних дій Бога, а тому це прийняття не просто Божих слів, але і Його часових рамок. Він плаче: «*Обернися до мене*» (вірш 16), але до самого завершення Псалма ми не бачимо жодної відповіді. Тому в цій молитві Давид (непрямо) шукає терплячості та підкорення Божій волі.

2. (а) Чого Давид просить щодо своїх ворогів? (б) Що ми дізнаємося з молитви Давида про те, як поводитись стосовно своїх ворогів?

Перша категорія прохань стосується Давидових *ворогів*. Цю загальну категорію можна розбити на два прості прохання.

Перше прохання Давида щодо його ворогів – це те, щоб він не «засоромився» (вірші 2, 20) перед ними і мав захист від них (20). Іншими словами, він хоче їх перемогти. Ми не знаємо про природу боротьби з його ворогами, хоча, напевно, це була якась (щонайменше) внутрішньополітична боротьба в уряді Давида або воєнна боротьба (щонайбільше) з тими, хто прагнув здійснити переворот чи вбити його. Але Кіднер говорить, що у цьому першому проханні Давидова мотивація є набагато більшою за особисту. «Тут розуміємо, що вороги як ідеологічно, так і особисто протистояли Давидові. Їхня перемога зневажила б не тільки його, але й те, на чому він стояв: переконання, що людина має жити за допомогою Бога, а не на свій розсуд (3)».² Тому Давид не просто просить про особистий успіх у цій боротьбі. Його переживання є не лише особистими, а мотивація не тільки егоцентричною. Він хоче, щоб свідки побачили, що «надіятися» на Бога, а не на розум та махінації людей (вірш 3) – це правильно. Він хоче, щоб люди зрозуміли основний принцип, що якщо Бог є нашою надією, то ми не будемо посоромлені.

Друге прохання Давида щодо своїх ворогів полягає в тому, щоб «невинність і правда» захистили його (вірш 21). Це вже не просто прохання про перемогу. Давид просить, щоб Бог допоміг йому перемогти ці злі наміри його ворогів невинністю. Він каже: «Не дай мені спокуситися, щоб "вибити клин клином". Коли вони ставляться до мене нечесно й підступно, дай мені відповідати невинно і чесно». (Ось чому я схиляюся до думки, що ці вороги, напевно, є не військовими, а політичними). Давид просить Божої допомоги не лише для досягнення результату боротьби, але й також для того, щоб зберегти самовладання та власне серце під час цієї боротьби.

Більшість із нас має ворогів, навіть якщо вони не такі небезпечні для життя і здоров'я, як у Давида. Можливо, з Вами працюють люди, які намагаються перешкодити Вашому успіхові та кар'єрі. Можливо, є люди, які виступають проти Вашої посади у раді церкви чи деномінації. Можливо, у Вас є сусіди, які намагаються випроводити Вас із дому чи з квартири. Можливо, у Вас є родичі чи друзі, які не хочуть пробачити Вам якісь Ваші слова і вчинки, а тепер роблять усе можливе, щоб запламувати Вашу репутацію.

Тривоги Давида щодо ворогів є корисними для нас і відображають такі ж тривоги, як і у Новому Заповіті (навіть якщо новозавітні автори мали набагато більшу надію, ніж Давид, маючи усвідомлення хреста Христового, як-от у Римлян 12:14-21). По-перше, Давид найбільше переймається репутацією та честю Бога. Він переймається, що замість Бога народ почне покладатися на людські хитрощі. Тут важко розібратися у різниці, однак це важливо. Ми будемо протистояти нашим ворогам задля того, щоб зберегти власну гідність та врятувати власне «лице», чи задля того, щоб ствердити істину та честь Бога?

По-друге, Давид усвідомлює, що зло переможе, якщо він долатиме ворогів такою ж ненавистю (вірш 19) та підступом (вірш 3), яку мають вони. Не можна «платити злом за зло» (Римлян 12:17). Це не означає, що ми не можемо протистояти несправедливості чи що ми не повинні завзято протистояти злим намірам. (Див. Римлян 12:9, 11: «Ненавидьте зло та туліться до доброго!.. Духом палайте»). Але це означає, що у своєму конфлікті ми маємо ставитися до ворогів справедливо, чесно і навіть доброзичливо. Давидова паралель між «ненавистю» (вірш 19) та «невинністю» (вірш 21) говорить про те, що у своєму серці він не плекає зла чи ворожості до них, навіть якщо вона у них є. Тут ми бачимо прообраз новозавітного вчення про ставлення до ворогів у світлі хреста. Ми маємо пробачати своїм ворогам, ніколи не мститися їм і прагнути їхнього добра навіть в умовах протистояння до їхніх задумів. (Див. Римлян 12:19-20: «Не мститься самі... як твій ворог голодний... роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову»). Дозволяти комусь грішити проти тебе чи проти інших – це не любов, і нам треба «перемогти зло добром» (Римлян 12:21). Але треба робити це не з бажання помститися комусь, принизити когось чи запламувати чийсь репутацію. Ми повинні протистояти не з метою, щоб покарати когось, а щоб відкупити (визволити).

Врешті-решт, ми не зупинили зло, якщо використовуємо його проти своїх ворогів. Якщо ми «б'ємо» ворогів, тому що любимо власну честь або ненавидимо «удар у спину», тоді зло запанувало *над* нами. Перефразовуючи Дж. Р. Р. Толкіна: «Ми скинули одного Темного Лорда, щоб поставити іншого на його місце».

3. Що ми дізнаємося про ведення з Давидової молитви? Про що ми дізнаємося з віршів 4-5, 8-9, 10, 12, 14-15?

Тут лежить основний тягар Псалма. Ми багато дізнаємося про біблійне розуміння божественного ведення. Хоча молитву Давида щодо ведення можна поділити по-різному, ми виокремимо в ній такі чотири частини: вірші 4-5, 8-9, 10 і 12 та 14-15. Це не обов'язково всі прохання, які конкретно адресовано Богові, але всі вони є твердженнями хвали та проголошенням Божого ведіння у Господній присутності. Вони є способами Давида нагадувати своїй душі, як веде Бог. Саме тому у всьому цьому розкриваються Давидові способи шукати ведення в молитві.

Перше прохання Давида про ведення бачимо у віршах 4-5, де він просить вести його «у Твоїй правді». Це не просто прохання про ведення у правильній доктрині чи віруванні – воно стосується пізнання Божої «дороги» та «стежки», що простою мовою називають практичним життям. Саме тому в цьому першому проханні він шукає, щоб Бог загалом дав йому настанови щодо Своєї волі до людей. Це не прохання про конкретну допомогу щодо певного рішення. Це швидше висловлене бажання мати зрілий розум і серце, приправлене Божою правдою, щоб уміти відрізнити добро від зла чи немудрості. Це – перша цеглина у житті, в якому є регулярне ведення Бога. Це глибоке і всепроникне знання Божої істини.

Друге твердження Давида, що стосується ведіння, зустрічаємо у віршах 8-9, де він каже: «Він грішних навчає в дорозі» (вірш 8). Це більше, ніж просто правдиве твердження, що «всі грішні». Цими словами Давид говорить, що Бог веде лише того, хто знає, що він – грішник. Підтвердженням цього є паралельна фраза у вірші 9: «Він провадить покірних у правді». Щонайменше це означає, що ми ніколи не отримаємо Божого проводу, якщо перебуваємо в гордості. Залежний дух і недовіра до власної мудрості є критично необхідними. Як це виглядає на практиці? Надмірно впевнена людина переконана, що знає, що їй робити, і тому не присвячує час для роздумів. А без такого часу і без готовності продумувати альтернативні дії Бог не отримує місця для того, щоб вести наші думки та серце.

Однак Давид говорить, що ми отримуємо ведіння не просто, якщо знаємо, що ми – грішники загалом, але що отримуємо ведіння, коли знаємо про конкретні гріхи, до яких схильне наше серце. Сліпота щодо своїх схильностей і заперечення конкретних істин є основними перешкодами на шляху до мудрого життя. Наприклад, надмірна потреба у людському схваленні призводить до зарозумілості щодо власних можливостей. Як і любов до влади та багатства. Тому тут бачимо другу підвалину в житті, яку регулярно закладає Бог через Своє ведіння. Це те, що кожен поодиноці *знає своє власне серце*.

Третій принцип Давида щодо ведення можна побачити у віршах 10 та 12. У вірші 10 Давид каже: «Всі Господні стежки милосердя та правда для тих, хто Його заповіта й свідоцтва додержує... Він наставить його на дорогу, котру має вибрати». (Ці два вірші про ведення перериваються Давидовим плачем про прощення. Хоча його можна розглядати окремо, але насправді зрозуміло, чому він не змінює теми ведення. Лише смиренна та сповнена каяття людина отримає Божий провід). «*Стежки Господні*» – це або події, або обставини життя, де Бог веде нас, або вчинки, до яких закликає. Та в будь-якому разі

це – неймовірна обіцянка. Це старозавітна версія вірша у Римлян 8:28: *«Хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре»*. Це слова про те, що коли ми перебуваємо у слухняних, особистих (тобто «завітних») стосунках із Богом, то що б не трапилось із нами – це все частина Божої мети любові та вірності.

Як це стосується людини, яка шукає Божого ведіння у житті? По-перше, читаємо, що нам треба розслабитися! Це дуже важливо для людей, які шукають Божого проводу під час прийняття рішень. Іронія в тому, що ми часто приймаємо погані рішення, тому що занадто налякані перспективою прийняти погане рішення. Надмірний страх поразки чи сильне відчуття, що «все залежить від мене», може призвести до гарячкуватих дій. Давид майже говорить: «Ведеться той, хто знає, що Бог його поведе, незважаючи на самого себе». Другий паралельний вірш (12) це підтверджує. Бог *«обирає»* шлях для нас, а після цього виявляє його нам. Навіть якщо ми не бачимо цього, цей шлях все одно залишається для нас обраним. По-друге, читаємо про найважливіші передумови для ведіння – про чисту совість та слухняне життя (*«хто Його заповіта й свідоцтва додержує»*). Якщо у нашому житті вони є, то ймовірність того, що ми приймемо погані рішення, стає нижчою. Тоді третя підвалина життя, яке веде Бог, – це *впевненість і знання Божої суверенності*.

Четвертий принцип ведення викладено у віршах 14-15. У вірші 14 Давид говорить, що Господь *«прихильний»* до *«тих, хто боїться Його»*. *«Прихильний»* – це дивовижне слово. Воно передає близькість, а також упевненість. З іншого боку, як ми бачили раніше, у цьому псалмі *«страх Господній»* не означає бути переляканим. *«Боятися»* – це відчувати трепет і насолоду перед Богом (порівняйте Псалом 129:3-4). У вірші 15 написано, що очі Давида *«постійно до Господа»*. Це не може означати, що Давид вірить у Бога чи що вірить, що Той існує. Це значить шукати Божої присутності. Шукати відчуття Його слави, присутності та благодаті. Тому Давид говорить про *спілкування* з Богом. Це відрізняється від знання *про* Бога і *знання* Бога.

За словами Дерека Кіднера, це слово (*«прихильний»*) можна ще перекласти як *«таємниця»* або *«дружба»*, бо воно стосується *«особистого кола контактів та пов'язаних із ними справ»*³. Що ж тоді тут говорить Давид? Він говорить, що через близькість у молитві та спілкування з Богом ми отримуємо мудрість і проникливість. Це найближче по змісту до того, що Бог у молитві може дати нам чітке ведення щодо конкретних питань і рішень. Але більш імовірно, що Давид каже нам, що молитва та спільнота з Богом дає нам *«повну раду»* Бога – просвітлений розум, чутливий до Божого і людського серця, до часу і слушної пори для прийняття правильних рішень. Тому четверта підвалина життя, сповненого Божого ведення, – *особисте знання Господа*.

Підсумок

Загальне послання цього псалма є дивовижним. По суті, Давид жодним чином не говорить нам, як отримати ведення, але про те, *які люди* його отримують. У підсумку він каже: (1) майте розум, наповнений Божим Словом, (2) серце, що дуже добре знає свої гріхи, (3) слухняне життя, без сфер непокори Божій волі, (4) душі, що перебувають у мирі, знаючи, що Бог у Своїй благодаті здійснить Свою волю у нашому житті, навіть попри наші невдачі, (5) молитовне життя, в

якому Бог регулярно дає просвітлення. Тоді ми прийматимемо мудрі рішення. Ми не будемо немудрими чи гарячкуватими.

Нам треба визнати, що це не той спосіб, у який більшість сучасних людей шукають Божого ведення. Зазвичай ми діємо надзвичайно функціонально: ми хочемо знати конкретні кроки, щоб прочитати думки Бога про конкретні питання. Але у Псалмі 24 бачимо, що ведення так не працює. Бог не хоче, щоб ми читали Його думки. Він хоче *дати* нам Свої думки, мудрість, правду, мир і власну перспективу, щоб ми стали мудрими людьми та мали Його провід. Кіднер додає: «Увесь цей підхід до божественного ведення є особистим і зрілим, на відміну від язичницького за суттю пошуку ірраціональних знаків і знамен» (порівняйте Ісаї 47:13).⁴

4. Цей псалом-прохання не закінчується «доторком Бога», як Псалом 27:6-9⁵. (Див. також Псалми 6:9; 19:6). Тоді як жити у впевненості, що його не буде присоромлено? (Вірш 3)

Давид досить категорично заявляє: «Не будуть також посоромлені всі, хто на Тебе надіється». Чи це означає, що кожен віруючий автоматично отримає відповідь на молитву, що жодний віруючий ніколи не відчує приниження, не зазнає невдачі, поразки чи значної втрати? Не думаю, що тут ідеться про це. Він занадто мудрий для такого.

Давид говорить подібне до того, що каже у Псалмі 23:4 та в інших місцях, де закликає «не нахилитися на марноту своєї душі». Він говорить, що коли ми «кладемо надію» на будь-що, крім Бога, то «сором» (темний відчай гіркового розчарування) є неминучим.

Іншими словами, якщо ми здатні не просто просити в молитві, але змінити свої пріоритети, то є гарантія, що присоромлені у найширшому значенні ми не будемо. Якщо, наприклад, ми просимо Бога врятувати нашу репутацію від наклепу, то у молитві мусимо відірватися від заціклення на своїй репутації. Потрібно пам'ятати Того, Хто *«втратив усю репутацію заради нас»*. Ми маємо пам'ятати, що *«Божа слава»* – це основна гідність, якої ми потребуємо (порівняйте Івана 12:42-43). Якщо будемо так поводитися, то під час прохання точка відліку нашої надії зміщуватиметься. А тому ми будемо готові уникнути глибокого сорому, який приходить від фальшивих і неправильних надій. Ми станемо міцнішими незалежно від Божої відповіді.

Можна навести приклад. Якщо Ви пливете річкою на човні й бачите, що попереду великий камінь, який може розтрощити Ваш човен, як Ви будете молитися? Ви можете молитися: «Боже, забери камінь!» Або «Боже, підними рівень води вище каменя!» Або «Зроби одне чи інше. Мені однаково!»

Перша молитва – це прохання змінити обставини. Друга молитва нагадує прохання змінити наше серце, щоб ми могли впоратися з обставинами врівноважено та в мирі. Кожна молитва-прохання має містити два елементи: *«Хай буде воля»* та *«Хліб наш насущний дай нам сьогодні»*.

Підсумовуючи, один зі способів, завдяки якому ми здобуваємо впевненість, – це відчуття, що Він відповість на молитву. А інший спосіб – це коли ми змінюємо пріоритети у своєму серці.

5. Що з вивченого у цьому псалмі Вам треба негайно застосувати у своєму житті?

¹ Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 117.

² Дерек Кіднер, с. 115-116.

³ Дерек Кіднер, с. 116.

⁴ Дерек Кіднер, с. 116.

⁵ Дерек Кіднер, с. 63, цитата у Покаяння I: Псалми 6 та 31 у цій серії.

Псалми

Прохання III

Заняття 17 | Псалми 4 та 5

Вступ

Ми знову розглядаємо псалми-прохання, в яких висловлюємо свої потреби перед Богом. Прохання є найвідомішим типом молитви, але це не означає, що воно нам легко вдається! Ці дві молитви стоять пліч-о-пліч. Перший текст – це вечірня молитва, в якій Давид, оточений проблемами, намагається заспокоїти своє серце перед сном. А другий псалом – це ранкова молитва.

ПСАЛОМ 4: ВЕЧІРНЯ МОЛИТВА

«Псалом 4 – це вечірня молитва, а Псалом 5 – ранішня молитва. Вони навмисно записані на початку книги, щоб встановити у нашому житті ці фундаментальні ритми та щоб ми молилися у гармонії з Божим Словом, яке інтегроване у наш ритм: ми перебуваємо в молитві, коли лягаємо спати і коли прокидаємося... Ми ніколи не опиняємося у стані, в якому нам не треба спати. Щоб зростати і зцілюватися, ми підкоряємося чомусь, що глибше за нашу свідомість. Тепер у молитві ми занурюємося у тихий ритм Божих завітних слів... Вечірня молитва – це свідомо дія духа, який зрощує те, чого вимагає від нас наше тіло».¹

1. Порівняйте початок молитви (вірш 1) та її закінчення (вірш 8). Що це говорить нам про мету вечірньої молитви?

Початок молитви є «гучним», але її завершальні акорди дуже «ніжні». Перше речення «Коли кличу, озвися до мене, Боже правди моєї» звучить у майже наказовому тоні, а далі «Ти простір для мене робив у тісноті...» говорить про внутрішню тривогу та неспокій автора. Коли глянемо на вірш 3, то бачимо поглиблення цієї теми. Першими двома віршами висловлюється стурбоване, розгублене та неспокійне серце.

Завершення молитви є напрочуд відмінним. У вірші 7 Давид перестає говорити зі собою і знову звертається до Бога. У вірші 9 він досягає мети вечірньої молитви. «У спокої я ляжу і засну». Ми не можемо цього уникнути! Сон рано чи пізно візьме над нами гору. Але мету вечірньої молитви бачимо у фразі «у спокої». За словами Пітерсона (у цитаті вище), ціль вечірньої молитви – дати нашим душам такий же «спокій» та відновлення, який отримає і тіло через нічний сон. Навіть лікарі погодяться, що душа і тіло завжди краще відпочивають разом! Збентежена душа зробить сон тривожним, і наше тіло не отримає повноцінного відпочинку.

Тому регулярна вечірня молитва є важливою як для нашого духовного, так і фізичного здоров'я. Головними тут не є молитви хвали чи покаєння (хоча вони є невід'ємними від справжніх прохань), насамперед це – молитва прохання, у якій ми віддаємо у Божі руки наші потреби та тривоги, щоб під час сну наша душа не була важким тягарем.

Тому молитва прохання має дві мети. Перша мета – *зовнішня*. Через наші прохання Бог впливає на історичні обставини (Якова 5:16-18). За нашими

молитвами Він вершить справедливість у світі (Луки 18:7-8). Він говорить, що є багато речей, яких Він не зробить чи в яких не буде діяти, якщо ми про це не попросимо (Якова 4:2). А якщо будемо просити, то Він дасть нам навіть більше (Ефесян 3:30). Він не пошкодує жодного блага, про яке проситимемо (Якова 1:6). Друга мета прохання є *внутрішньою*. Через наші прохання ми отримуємо мир і спочинок. У фізичному сні ми віддаємо контроль над собою і стаємо вразливими, так само й прохання є передаванням контролю, це – спочинок і довіра, що Бог попіклується про наші потреби.

Але як Давид переходить від неспокою та галасу вірша 2 до вірша 9?

2. Щоб покласти свої тягарі на Бога, Давид не просто перечитує перед Богом список. Він починає боротися і сперечатися. Що відбувається у віршах 3-8? До кого він говорить?

Дерек Кіднер, напевно, має рацію, коли каже, що ці три віршовані рядки стосуються трьох груп людей із оточення Давида. Від вірша 3 до вірша 8 він «промовляє» до кожної групи, а також виправляє їхні помилки. (У вірші 3 він описує стан розуму, а у вірші 4 дає відповідь. Аналогічно він чинить у двох наступних рядках, реагуючи на певний стиль мислення (вірш 5: «гнівайтесь... на ложах своїх»; вірш 7: «Хто покаже нам добро?») із зустрічною критикою та відповіддю (вірші 5-6: «розмишляйте у ваших серцях... надійтесь на Господа». Вірші 7-8: «Світло Свого лиця... більша радість»). Перша група є ідолопоклонницькою, друга – розгнівана, а третя жаліє себе.

Однак ми не можемо повірити, що він буквально сидить у кімнаті і говорить до справжніх людей. Це або розмови зі собою, або ж роздуми. Відповідаючи цим уявним групам людей, він працює над своїм серцем. Саме тому, коли він висловлює цю критику та дає поради, то це стосується його самого, це стосується його серця. Це пояснює, чому після цих порад його власне серце обирає спокій вірша 9 замість галасу вірша 2. Якщо коротко, то Давид проповідує собі, і це дає йому змогу скинути з себе тягарі та віддати свої потреби у Божі руки.

3. Як Давид критикує себе і дає собі поради у віршах 3-4? Як це гарантує, що наші прохання справді скинуть тягар із наших сердець?

У вірші 3 Давид відповідає людям, яких Кіднер називає «непостійними»:² «Доки будете любити обман та шукати фальшивих богів?» Це *непостійне* серце. Ми відчуваємо тягар наших тривог насамперед тому, що ми зробили для себе щось «фальшивим богом». Наприклад, ми можемо занадто переживати і бути пригніченими через критику або неприйняття, бо зробили своїм ідолом репутацію. Або ж ми можемо відчувати великий тягар фінансових невдач, бо наш статус (можливість жити у шикарному районі) є для нас життєво необхідним.

Зверніть увагу: іронія в тому, що якщо ми будемо просити Бога за якусь проблему, не вирішивши проблеми ідолопоклонства, яка пов'язана з нею, то

наше прохання лише погіршить, а не покращить наш стан. Ми побачимо, як що більше будемо думати про цю проблему в молитві, то гірше нам ставатиме!

У вірші 4 Давид висловлює два твердження, які протидіють ідолопоклонству: (а) «святого для Себе Господь відділив» і (б) «почує Господь, як я кликати буду до Нього!» Перше означає, що «Бог вибрав людину не для посади чи честі, але для стосунків ("для Себе")». У цьому полягає ключова відповідь на всі закиди та знеохочення в житті.³ Друге означає, що лише Господь може дати будь-яку надію чи безпеку. Цього не може зробити наш фінансовий стан, репутація чи що-небудь інше. Давид *усе ставить на свої місця*. Це надзвичайно важливо зробити, перш ніж просити Бога про них. Давид говорить: «Серце, пам'ятай, що якщо у мене є стосунки та любов Бога і коли мене захищає мудра Божа сила, то я маю все, що мені потрібно. Те, що опинилося під загрозою, не є моєю справжньою надією, силою та радістю». Якщо ми не проведемо таку роботу з нашим серцем до того, як почнемо за щось молитися, то ми не отримаємо миру від свого прохання. Немає жодної користі в тому, щоб просити Бога допомогти нам служити якомусь ідолу!

4. Як Давид критикує себе та радить собі у віршах 5-6? Як це гарантує, що наші прохання справді скинуть тягар із наших сердець?

У вірші 5 Давид говорить до тих, кого Кіднер називає «гарячими головами»⁴: «Гнівайтесь, та не грішіть... на ложах своїх... та й мовчіть». Це *озлоблене* серце. Друга причина, чому ми відчуваємо тягар власних проблем, полягає у тому, що ми неправильно даємо собі раду із гнівом. Зверніть увагу, що гнів, який критикує Давид, – це гнів, який змушує нас «виношувати його в серці», тобто постійно роздумувати про нього. Цей гнів кипить і кипить всередині нас. Ми можемо: (1) знову і знову «програвати пластинку» того, що він/вона/ вони зробили нам; (2) складати план, щоб «втерти їм носа» і «показати, де раки зимують». Це, звісно, матиме жакхливі наслідки на наше прохання. Дуже багато наших прохань до Бога стосуються загроз потенційної кривди від інших. У житті дуже багато несправедливості. Однак ми повинні бути обачними, інакше наші прохання лише помножать нашу гіркоту і відкриють нам нагоду виправдовувати свій гнів під час молитви.

Зверніть увагу: у віршах 3-4 ми побачили, що коли ми не дамо раду прихованому ідолопоклонству у нашому серці, то наше прохання може призвести до *більшого* відчаю, а не навпаки. А якщо ми не будемо достатньо обачними, щоб впоратися з прихованою образою у серці, то наша молитва може призвести до *більшого* гніву. Чому? Образа живиться, зокрема, відчуттям зверхності. Нам не вдасться довго злитися на людей, якщо у нас не буде відчуття: «Я б ніколи не вчинив так, як вони!» Коли ми молимося Богові за якусь проблему, то це може дати нам глибоке відчуття «благочестя» (хибне). Воно може підгодовувати нашу образу. В такому разі молитвою не вдасться збільшити мир нашого серця, молитва, навпаки, тільки збільшить його галас. Ми ніколи не перейдемо від вірша 2 до вірша 9!

У віршах 5 та 6 Давид дає дуже деталізовану пораду. По-перше, він пропонує нечуваний баланс. «Гнівайтесь, та не грішіть» (вірш 5). Зверніть увагу, що Давид

припускає, що гнів сам по собі є добрим. Він не каже «не гнівайтесь», а каже «не грішіть, коли гніваєтеся». Ось у чому полягає рівновага. З одного боку, прямо зіштовхніться з тим, що відбувається: неприязнь, злість, несправедливість – і гнівайтесь на це. Не шукайте виправдання для людей. Не прикрашайте злі вчинки, інакше побачите, як у Вашому серці наростатиме гнів, який Ви навіть не зможете визнати! Гнівайтесь. Але, з іншого боку, щоб вберегти себе від помсти й отрути гніву, зробіть дві справи. По-перше, *«дослідіть своє серце»* («розмірковують у своїх серцях»). Тобто упокоріть себе, пам'ятаючи про власні хиби серця та гріхи. По-друге, *«довіряйте Господеві»* («надійтесь на Господа»). Тобто впокоріть себе, пам'ятаючи, що лише Він має досконале знання. Не думайте, що знаєте, на що заслуговує інша людина чи в якому напрямку має йти світ. «Жертви правди приносьте» може означати те саме, що й «Коли був лихословлений, Він не лихословив взаємно, а коли Він страждав, не погрожував, але передав Тому, Хто судить справедливо» (1 Петра 2:23). Давид може говорити: «Віддайте цю несправедливість Богові – і хай Він її розв'яже. У вас немає сили, мудрості і права судити інших. Ви носили цей тягар увесь день. Тож тепер віддайте його Судді. Віддайте його Богові. Він тепер вам не належить».

Павло використовує цей вірш із Псалма 4 у Ефесян 4:26, коли каже: «Гнівайтесь, та не грішіть, сонце нехай не заходить у вашому гніві...» Мета вечірньої молитви – простити та віддати Богові ту несправедливість, яка була вчинена стосовно нас. Тоді ми зможемо молитися без гіркоти образи.

5. Як Давид критикує себе та радить собі у віршах 7-8? Як це гарантує, що наші прохання справді скинуть тягар із наших сердець?

У вірші 7 Давид говорить до тих, кого Кіднер називає «сумними і меланхолійними».⁵ «Багато з-поміж нас каже: Хто нам покаже добро?» Це жаль до себе, невдячне серце. Завдяки різкій відповіді Давида ми знаємо, що ці люди мають на увазі, коли кажуть «добро». Вони відчують, що не процвітають у житті (див. «помножилася їхнє збіжжя та їхнє вино молоде», вірш 8). Це люди, які завжди кажуть: «Мені нічого не вдається». Вони відчують, що у їхньому житті недостатньо благословення. Вони прагнуть процвітання, комфортного життя, а його немає.

У цьому полягає третя причина тиску тягарів наших проблем. Ми маємо власне визначення доброго життя й того, що Бог має нам дати, яке не відповідає біблійній мудрості. Як реагує Давид? Юджин Пітерсон влучно пояснює:

«Це відмінність між тими, хто постійно просить у Бога того, чого не має (вірш 7), і тими, хто сповнений вдячності Богові за те, що Він уже дав (вірш 8). Св. Франциск Салезький схожим чином поділив людей: незрілі, які є нещасливими через те, чого не мають, і зрілі, які є щасливими в тому, що вже отримали від Бога».⁶

Найголовніша порада Давида самому собі починається у вірші 7: «Підійми ж на нас, Господи, світло Свого лиця!» Тоді вірш 8 – неймовірно потужна заява. «Якщо я маю привілеї Євангелія – впевненість і доступ до любові, благодаті та дружби Бога, то все інше додається». Давним-давно молодий Джонатан Едвардс написав проповідь,⁷ де основні думки були такими:

1. Наші погані речі обернуться на добро (Римлян 8:28).
2. Наші добрі речі ніколи не відіймуться від нас (Псалом 4:6-7).
3. А найкращі речі ще попереду (1 Коринтян 2:9).

Давид говорить тут, що наші прохання можуть впливати з жалю до себе, якщо поруч із ними немає хвали та вдячності за чудесні, постійні благословення самого спасіння. Нас має зачаровувати доступ до Бога («світло Твого лиця») та «радість» знання, що ми належимо Богові. Лише коли ми побачимо свої тимчасові потреби в довгостроковій перспективі зі славою, лише тоді ми зможемо просити Бога про щось без тривоги та жалю до себе.

Підсумок: якщо, висловлюючи свої прохання Богові, ми впадаємо у щоразу глибший смуток, гнів чи жаль до себе, то це тому, що ми не попрацювали над своїм серцем. Ми повинні (1) впевнитися, що те, про що ми просимо, не є нашим ідолом, бо тоді наші прохання ще більше розчаровуватимуть нас; (2) впевнитися, що те, про що ми просимо, не підсилює нашого гніву чи відчуття зверхності над іншими, бо тоді наші прохання ще більше засмучуватимуть нас, і (3) впевнитися, що коли ми просимо про щось, то ми також витрачаємо час, щоб радіти і дякувати Богові за те, що ми вже маємо, і чого ніколи не втратимо у Євангелії.

ПСАЛОМ 5: РАНКОВА МОЛИТВА

Вечірня молитва готувала наші серця до прохання. Тепер ранкова молитва – це час прохань. Юджин Пітерсон говорить: «Псалом 5 – це молитва нашого пробудження. Ранкова молитва готує нас до дії. Пасивність, у якій ми дозволяємо Богові звершувати в нас Свою працю [як у 4 Псалмі], є першорядною, але дії, у яких ми підкоряємося Його волі, також є необхідними».⁸

1. Що вірші 2-4 навчають нас про ставлення та методи, які мають у нас бути, коли ми висловлюємо Богові наші прохання? Як вірш 3 дає нам право приходити до Бога з проханнями?

Перше, що ми помічаємо у молитві Давида про зміну у світі, – це *спонтанна, але збалансована рівновага* його підходу. У вірші 1 Давид зауважує «стогони» свого серця. Його прохання – це найглибші страхи, надії, турботи та бажання серця. Це – спонтанні виголоси. Але у вірші 3 він «кладе» свої прохання перед Богом впорядковано й організовано. Це – важлива рівновага. З одного боку, це означає, що варто дуже обережно приглядатися до всього, що обтяжує наше серце, переглядати все, від чого воно «стогне». Нам треба перетворити кожен стогін на молитву. Інакше впродовж дня ми потонемо під тягарем самопоглинання, тривоги, жалю до себе чи гніву. Я помітив, що мені треба написати список молитов мого серця. Водночас недостатньо просто знати тривоги серця. Їх треба відфільтрувати й організовано та регулярно (щоранку!) позбуватися проханнями. Коротко кажучи, свої прохання потрібно висловлювати впорядковано та завзято. Варто знайти найглибші зітхання свого серця, а тоді знайти час і можливість організовано помолитися за них.

По-друге, бачимо тут *активно-пасивну* рівновагу ставлення. У псалмі читаємо «молитися буду до Тебе та буду чекати» (вірш 3), що можна перекласти також

як «спостерігатиму». «Спостерігати» або «чекати» виявляє активне, завзяте ставлення, сповнене надії. Ми впевнено діємо. Ми не боїмося, не сумніваємося та не озираємося. Однак «чекати» і «спостерігати» також означає, що ми утримуємося від того, щоб самим відповідати на Божі молитви. Ми не входимо в помсту, не перепрацьовуємо, не йдемо в обхід правил. Ми спочиваємо у знанні, що Він активно піклуватиметься про нас.

2. Псалмі 4:2 видно впевненість Давида, що праведний Бог йому відповідь. У Псалмі 5:13 Давид упевнений, що він є «праведним» і його буде почуто. Чому ми маємо навіть більшу за Давидову впевненість, що «наш праведний Бог» точно відповідь нам (вірш 2)?

Ми знаємо, що Бог відповідь нам, коли будемо кликати (вірш 1), бо одного страшного дня Він *не* відповів Ісусові, коли Той *кликав* Його. Ісус кликав «Мій Боже», але Бог покинув Його (Матвія 27:46). Страждання та відкинення Ісус перетерпів замість нас (2 Коринтян 5:21). Ми – ті, хто заслужив на забуття і відкинення. Чому? Бо Він є «Господь» (вірш 1). Без Христа вірш 1 є доволі відчайдушним. Взивати до праведного Бога в той час, коли нас переповнюють гріхи, – це помилка. У Псалмах читаємо: «Коли б беззаконня я бачив у серці своїм, то Господь не почув би мене...» (Псалом 65:18). Але хто може сказати, що він *не* бачить гріха у своєму серці?

Ісус отримав молитовну відмову, на яку заслужили ми, щоб ми могли мати те молитовне прийняття, на яке заслужив Він (2 Коринтян 5:21). Ми знаємо, що Бог відповідь нам, коли ми взиваємо: «Мій Боже», тому що Бог не відповів Ісусові, коли Він так само звертався до Нього на хресті. Тепер праведність Бога гарантує, що Він відповідь нам. Бог *мусить* вислухати нас, інакше Він був би несправедливим. За наші гріхи заплачено. Без Христа Божа праведність гарантувала б, що Він не почує нас. Із Христом Божа праведність гарантує, що Він обов'язково нас почує!

Якщо поєднувати прохання з Євангелієм, вони максимально звільняють наші серця від тягаря. Давид інтуїтивно знав, що Бог відповідь йому, хоча у Псалмі 4:6 він згадує, що Бог відповідь йому тоді, коли той «принесе жертву правди». Храм був місцем приношення жертв, щоб покрити гріхи, але ми знаємо, що Ісус був Верховною Жертвою. Тому згадуючи Христову жертву і те, що Він нас прийняв, ми маємо впевненість, що наші прохання будуть почутими і Бог відповідь на них якнаймудріше. Якщо Бог відверне наше прохання, то не тому, що ми «недостойні», а лише тому, що наше прохання не було наймудрішим.

Ісус дав нам завдання молитися «Отче наш», щоб одразу нагадувати собі, що ми є Божими улюбленими дітьми, усиновленими до Його сім'ї. (1) Будучи *Його* дітьми, ми знаємо, що Бог хоче відповісти нам, Він вірний нам. (2) Але ми є *Його дітьми* і тому ми також знаємо, що маємо небагато мудрості й нам не завжди вдається просити про наймудріше. Однак ми точно маємо запевнення, що Бог завжди дасть нам усе, чого б ми не попросили, якби знали все те, що знає Він Сам.

Це все дає нам упевненість, яка є набагато глибшою, ніж упевненість Давида. Наскільки спокійніше за нього ми можемо спати вночі! Чи не так?

3. Підсумуйте, що ми вивчили про те, як висловлювати Богові свої прохання. (Також і з попереднього заняття). Які з цих принципів Вам варто втілити на практиці?

1. Мета молитви прохання – правильно поставити пріоритети у світі та заспокоїти серце.
2. Характеристики молитви прохання: сміливість, конкретність, завзяття, дисципліна, але упокорення перед Божою волею та мудрістю. Сміливість і покора впливають зі знання, що ми є Його дітьми.
3. Молитви, які йдуть обабіч молитви прохання: покаяння в ідолах, щоб не бентежитися надміру, коли молимося; прощення кривдників, щоб ми не молилися у гніві; подяка та хвала за благодать Євангелія, щоб під час молитви ми не почали плекати жаль до себе.
4. Основні запевнення для молитви прохання: ми отримуємо відповіді на молитви, які заслужив Він (Ісус), бо на Свою молитву Він отримав відмову, – ту, яку заслужили ми.

¹ Юджин Г. Пітерсон *Бог, що відповідає: Псалми як засіб для молитви* (San Francisco: HarperCollins, 1989), с. 61-63.

² Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 56.

³ Дерек Кіднер, с. 56.

⁴ Дерек Кіднер, с. 56.

⁵ Дерек Кіднер, с. 57.

⁶ Юджин Г. Пітерсон, с. 63.

⁷ Авторська перифраза короткого викладу першої проповіді Едвардса *Християнське щастя*. Оригінальний короткий виклад і проповідь є у *Творах Джонатана Едвардса*, том 10, за редакцією Вілсона Кімнаха (New Haven: Yale University Press, 1994).

⁸ Юджин Г. Пітерсон, с. 64-65.

Псалми

Прославлення I

Заняття 18 | Псалом 26

ПСАЛОМ 26: БЕЗДОГАННА КРАСА ГОСПОДА

1. Вірш 1 проголошує, що у псалмі буде йти мова про страх. Перегляньте весь псалом. Які «страхи» чи загрози постають перед Давидом?

По-перше, існує *зовнішня загроза*. (Вірші 2-3: «злочинці», «напасники», «вороги», «війна проти мене»). Тут ми бачимо, що політичні та військові вороги нікуди не зникли з Давидових думок. Це нагадує нам про брутальність стародавніх культур і про те, як захоплювали й утримували владу. Однак Давид може думати гіпотетично, кажучи, «коли проти мене розложиться табір». Можливо, таке й відбувається, хоча ймовірно, що він не стикається з цим буквально. Радше він каже: «У мене є щось, що вбереже мене, навіть якщо таке станеться».

По-друге, є *внутрішнє розчарування* та втрата. (Вірші 10-11: «бо мій батько та мати моя кинули мене»). Це сказано, знову ж таки, мабуть, гіпотетично. Він обмірковує всі можливі небезпеки: від зовнішніх атак на його тіло до внутрішніх болів серця, як-от відкинення батьками. Він говорить: «У мене є щось, що вбереже мене, навіть якщо таке станеться».

Сьогодні малоімовірно, щоб нас взяло в облогу вороже військо, але часто наші батьки нас відштовхують. Любов батьків завжди мала обмеження, бо вони грішні люди. Однак у високоіндивідуалістичній культурі, на зразок нашої, тиск на батьків, щоб вони були відповідальними за своїх дітей, є значно слабшим. Напевно, досі не було такого суспільства, у якому зайняті батьки, які намагаються «реалізувати себе», буквально й емоційно покинули б стількох своїх дітей.

Ернест Бекер пише: «Я думаю, що якщо ми ставимося до життя серйозно, то це означає, що все, що ми робимо, ми повинні робити у світлі правди про зло та жахи життя, про паніку та страх в усьому. А інакше наше життя – обман».¹ Біблія дає нам стратегію для життя, яка не обмежує «зло та жахи життя» чи «паніку та страх в усьому». Біблія має цілком тверезий погляд, що війна руйнує, що вороги є справжніми і що навіть батьки та матері можуть бути не на нашому боці. У Давида бачимо такий підхід до життя, який може впоратися із зовнішніми атаками ворожого війська та батьками, яких «завжди немає поруч».

2. Вірш 4. (а) Про що Давид просить у першій половині вірша 4 – «пробувати в домі Господньому»? (б) Погляньте на другу половину вірша 4. Що Давид хоче робити в Божому домі?

(а) Про що Давид просить у першій половині вірша 4?

По-перше, Давид хоче «пробувати в Господньому домі по всі дні свого життя». Що це означає? Священики та левити буквально жили у храмі, біля вівтаря та святині. Несхоже, що Давид роздумує про відставку з посади царя, щоб стати священиком! Він радше прагне такого ж безперервного контакту з Божою присутністю, символом якого є буквально проживання

у дворі храму. Подібне почуття висловлене у Псалмі 83:4: «І пташка знаходить домівку, і кубло собі ластівка, де кладе пташенята свої, при жертівниках Твоїх». Автор уявляє себе пташкою, яка літала від місця до місця, але тепер нарешті прибула додому – до Бога. Тут бачимо бажання стійкого і глибокого відчуття Божої дійсності та присутності. Автори Псалмів 26 та 83 кажуть: «У мене було уривчасте спілкування з Богом, але тепер я по-новому підготував своє серце для Господа. Я хочу постійно насолоджуватися Його присутністю».

Зверніть увагу на повторення на початку вірша 4. «Одного прошу я, Господи». Це мова глибокої та твердої рішучості. Він переконаний, що знайде у молитві справжнє та тривале перебування з Богом.

(б) Які два прагнення Давид хоче реалізувати у Божому домі (вірш 4)?

Давид хоче «оглядати Господню приємність і в храмі Його пробувати!» По-перше, «оглядати Господню приємність» – це дивовижна і, напевно, центральна фраза у псалмі. Що вона означає?

«Оглядати» – це щось значно більше, ніж просто помічати. Це пильно вдивлятися. Від цього неможливо стриматись. Ми не можемо надивитися. Ми продовжуємо дивитися і дивитися, бо хочемо, щоб це закарбувалося в нашої пам'яті на майбутнє. Оскільки Давид, напевно, не говорить про буквально бачення, то можна припустити, що він має на увазі різницю між інтелектуальним знанням, що Бог є великим, та власне відчуттям Божої величності та слави у серці. Ось класичне пояснення цієї відмінності від Джонатана Едвардса:

«Знання добра, для пізнання якого Бог створив людський розум, є двостороннім. Перша сторона – це теоретичне знання... А інша складається з чуття серця, коли серце відчуває задоволення та насолоду в присутності цієї ідеї. Перша сторона – це просто усвідомлення, незалежно від того, де перебуває душа... Є різниця між раціональним розумінням того, що Бог є святим та благодатним, і відчуттям любові та краси цієї святості та благодаті. Є різниця між раціональним розумінням того, що мед є солодким, і відчуттям того, що він солодкий на смак. Ніколи не смакувавши меду, можна розуміти, що мед солодкий, але не можна, скуштувавши смак меду, не розуміти, що таке солодкий смак».²

Коли ми переходимо від раціонального розуміння до духовного відчуття Бога, то виявляємо, що Він – прекрасний. Тому пильно дивитися – це, виходить, те саме, що й роздумувати. Ми обмірковуємо та обмислюємо Божу Особу, Його риси й діла, аж поки вони не стануть духовно справжніми у нашому серці.

Задивляння на Божу «красу» говорить про ще один аспект духовного досвіду. «Споглядання» стосується факту, що Бог стає духовно *реальним* для нас, а «краса» стосується того, що Бог стає духовно *приємним* для нас. Якщо ми чимось насолоджуємося, воно є для нас красивим. Наприклад, гарна музика сама по собі є приємною. Ми не слухаємо її, щоб щось здобути. Вона і є кінцевою метою. Тому «споглядання Господньої краси» означає бачити Бога приємним просто за те, Ким Він є. Це і є насолода. На відміну від покаяння (де ми просимо в Бога пробачення) чи прохання (де ми просимо Бога про дію), чи навіть від подяки (де ми зосереджуємося на чомусь, що Бог уже дав нам), насолода – це не просити нічого іншого, крім Бога.

По-друге, «пробувати в Його храмі» означає не так захоплюватися Особою Бога, як Його волею.³ Це наче пошук оракула. У храмі в нагруднику священика було два камені – урім і тумім, які могли дати відповідь від Бога – «так» або

«ні». Людина могла шукати Божого Слова через урім і тумім чи просто шукати пророцтва. Сьогодні, звісно, ми маємо джерело Божої волі, значно краще за одноразове пророцтво чи об'явлення. У нас є Біблія, Слово Боже. Там ми можемо плідно шукати.

Тепер бачимо красиво збалансовану картину того, як входити глибше до Бога. Це не просто розумовий чи якийсь містичний досвід. Дерек Кіднер говорить: «Перебувати [в Його храмі] – це захоплюватися Божою Особою та Його волею... Це і є суттю учнівства».⁴

3. Вірші 5-6. Що говорить Давид про ці наслідки повного душевного споглядання?

У вірші 6 Давид говорить: «А *тепер* піднесеться моя голова понад ворогами моїми навколо мене, і я в Його скинії буду приносити жертви при відзвуках сурм, і я буду співати та грати Господеві!» Коли Давид говорить «тепер», то він пов'язує це з попереднім віршем 4, де йдеться про перебування та споглядання, тобто з безпекою, відсутністю страху та впевненістю віршів 5-6. Яке ж джерело цієї впевненості?

Чи має він на увазі у вірші 6, що його вороги буквально не зможуть торкнутися його і напасти на нього, бо він буде поклонятися у скинії? Навряд чи. Якби вороги захотіли напасти на нього, то могли б просто вдертися до скинії або ж почекати, доки він з неї вийде. Ці слова мають означати, що споглядання Бога розвіює ці страхи. У певному сенсі він втрачає розум. Це дуже містично.

Християнський досвід тут рухається за певним зразком. Коли відчуття Божої краси наповнюють нас радістю, то впевненість, що з неї випливає, не складається з впевненості, що Бог не допустить чогось поганого. Натомість ми настільки переповнюємося радістю в Бозі й настільки стаємо свідомими цього, що ці стосунки з Ним не зруйнують ні смерть, ні життя, ні поразка, ні перемога (Псалом 22:6 та Римлян 8:38-39). Обставини цього життя перестануть нас турбувати. Мудрість Божа стає настільки справжньою, що ми відпочиваємо у цій меті. Його слава є настільки реальною, що наша власна репутація та перспективи вже не видаються такими важливими. Це не робить нас пасивними. Це радше «піднімає нашу голову» понад головами наших ворогів (вірш 6).

4. Вірші 7-14. Надзвичайна перспектива віршів 4-6 ще не є реальністю. Давид ще не має цього тріумфального відчуття Бога. Як тоді він молиться і готує своє життя до Божої присутності?

Як і Ілля збудував жертівник, поклав жертву та помолився, щоб Божий вогонь зійшов (1 Царів 18:16-40), так і ми маємо підготувати своє життя та серця для Бога, для глибшого досвіду з Ним. Цей образ підготовки жертівника є корисним, бо показує нам, що ми не повинні бути пасивними. Водночас це також показує нам, що ми не контролюємо ситуацію. Не існує якоїсь формули, яка б автоматично поєднала нас із Богом. Ми лише покладаємося на Бога, що Він прийде до нас.

По-перше, бачимо, що Давид кається та просить про милосердя, незважаючи на свої гріхи. Вірш 7 («помилуй мене») та 9 («не ховай же від мене лиця Свого у гніві») показують, що він усвідомлює, що не заслужив на Божу присутність. Він визнає свій гріх і кається.

По-друге, бачимо, що Давид висловлює бажання змінювати своє життя, щоб бути слухнянішим (вірш 11). Кіднер пише: «Давид не просто поклоняється, шукаючи Божого *лиця* (вірш 8), але робить це як паломник, який хоче ходити Його дорогами (вірш 11)... Він перебуває у світі, а молитва за *рівну стежку* – це не задля комфорту, але для впевненого поступу (у термінології моралі "праведне" – це "рівне"), щоб не спіткнутися ні на крок».⁵

По-третє, Давид нагадує собі про Божі обіцянки та Його природу, будує свою впевненість на тому, що Бог «впустить» його у Свою присутність. Він нагадує собі, що Бог був його «поміччю» у минулому (вірш 9), що Богові можна довіряти більше, ніж батькам (вірш 10) та що Бог хоче показати Свою доброту в нашому житті (вірш 13).

А на завершення Давид «шукає Його лиця» (вірш 8). Це те саме, що й «оглядати Господню красу» (вірш 4) – роздумувати про Бога і насолоджуватися Ним. Однак він зауважує, що «промовило серце моє: шукайте лице Моє» (вірш 8). Це означає, що він вірить, що Бог Сам вклав це йому в серце – шукати Бога. Автор підбадьорює себе, що його прагнення та навіть його відчуття Божої відсутності є *знаком, що Бог із ним*. Він прагне Бога лише тому, що Бог дав йому це бажання у серці. Як зауважує Дерек Кіднер: «Він не вимагатиме нашої любові (вірш 8), не давши нам Своєї (вірш 9)».⁶

Підсумок: у віршах 4-6 Давид передбачає три етапи глибшого пізнання Бога. Перше – це *перебування*. Це означає, що він поставить за новий пріоритет постійну молитву та спілкування з Богом. Це його нове рішення та дисципліна. Він більше не шукатиме Бога лише тоді, коли зручно чи коли настає криза. Він перебуватиме з Богом. Друге – це *споглядання і пошук*. Він буде роздумувати про істину та про Господа, аж доки не відчує Його краси. Третє – це *радісна жертва*. Він знає, що рано чи пізно у його поклонінні буде така велика радість, що його голова підніметься і він більше не боїтиметься ворогів.

Однак у вірші 7 Давид готується пройти довгу дорогу до радості у віршах 4-6. Він знає, що знадобиться багато часу й зусиль, щоб привести своє серце до щоденного спілкування з Богом. У вірші 7 він починає готувати жертвоє: він кається, виявляє послух, пам'ятає, молиться та відпочиває у впевненості, що Бог прагне його, бо інакше він не прагнув би Бога.

¹ Ернест Бекер "Втеча від зла" (New York: The Free Press, 1975).

² Джонатан Едвардс "Божественне та надприродне світло", проповідь 1734 р. у "Працях Джонатана Едвардса", том 2. (Carlisle, Pa.: Banner of Truth Trust, 1974), с. 114.

³ Див. Дерек Кіднер "Псалми 1-71" (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 121.

⁴ Дерек Кіднер, с. 121.

⁵ Дерек Кіднер, с. 121.

⁶ Дерек Кіднер, с. 121.

Псалми

Прославлення II

Заняття 19 | Псалом 62

ПСАЛОМ 62: МОЯ ДУША ПРАГНЕ ТЕБЕ

1. Про які ознаки справжнього духовного досвіду читаємо у віршах 2-6?

По-перше, читаємо про *спрагу* за Богом. Тут є дуже велике відчуття Його відсутності. Його можна порівняти з відчуттям, коли ми вмираємо від спеки. Смерть від спраги є дуже болючою, тобто Давид описує своє бажання Бога найгострішими словами. Однак, як ми побачили у Псалмі 26, духовна спрага – це дуже сильний знак духовного життя. Як ми зауважили у Псалмі 26:8, ми не мали б відчуття Його відсутності, якби до того ми не мали Його любові. Ми сумуємо лише за людьми, які нам подобаються і яких ми любимо. У Римлян 3:9-10 читаємо категоричні слова, що за своєю природою людське серце ніколи не шукатиме Бога саме собою. Тому будь-який пошук Бога, який ми здійснюємо, – це наслідок тривалої Божої праці у нашому серці.

По-друге, є *нове відчуття Бога у серці*. У Псалмі 26 ми лише читали про очікування такого відчуття, а тут бачимо, що Давид його вже отримав. Воно прийшло. «Я так *приглядався* [бачив] ... силу Твою й Твою славу». Таке відчуття дає глибоке задоволення, як яскраво написано у вірші 6: «Насичується, ніби лоєм і товщем, душа моя».

По-третє, є *усвідомлення благодаті*. У вірші 4 вживається слово «*chesedh*», яке ми вже неодноразово згадували. Воно означає завітну любов Бога, Його любов, що спасає, Його незаслужену спасаючу благодать. Це нестримна любов, присвята, яка не зникне. Зверніть увагу, що відбувається з автором, коли він відчуває «на смак» цю славу та силу цієї любові. Він говорить: «*Ліпша* бо милість Твоя над життям...» Які слова! (Це проливає світло на те, чому Давид говорить у Псалмі 26, що Божа краса звільняє його від усіх страхів перед ворогами). Давид каже: «Божа благодатна любов є не лише кращою за будь-що у житті, але й краща за саме *життя*. Якщо у мене це є, то я не переймаюся навіть смертю». Знову повертаємося до ідеї про Божу красу. Автор не бачить цінності Божої любові в тому, що вона «зміцнює мене, щоб я міг досягти своїх цілей». Радше Божа любов є метою сама по собі. Основна ознака справжнього християнського життя – це те, що ми любимо Бога за Його осяйність, за велич того, Ким Він є, а не за переваги, які нам це дає.

Для релігійних людей Бог є корисним, а для християн Бог є красивим.

2. Які практичні кроки робить Давид, щоб знайти Бога, розмірковуючи у святині?

По-перше, Давид *прославляє* Бога (вірші 4-5). «Мої уста Тебе прославляють... Я буду Тебе в житті прославляти». Зверніть увагу, що це цикл. Прославлення є *результатом* роздумів. Друга половина вірша 4 є результатом першої половини вірша 4: «Ліпша бо милість Твоя над життям,

й мої уста Тебе прославляють». Але, з іншого боку, у вірші 4 ми бачимо намір прославляти та піднімати руки, а результатом цього є вірш 6: «Насичується, ніби лоєм і товщем, душа моя». Отож прославлення і поклоніння через спів та молитву є не просто наслідками роздумів про Бога, але й також їхніми засобами.

К. С. Льюїс окреслив це дуже влучно:

«Думаю, що ми насолоджуємося прославленням тому, що прославлення не просто висловлює, а доповнює насолоду... насолода не буде повною, якщо її не висловити... Якби хтось міг по-справжньому та повністю прославити щось до досконалості, цілком вилити цю вдячність у поезію, музику чи мистецтво, тоді об'єкт насправді був би цілком прославленим, а ми отримали б ідеальну насолоду...

Саме тут мені найлегше зрозуміти християнську доктрину про "рай". Це той стан, у якому зараз перебувають ангели та люди, що відійшли у вічність, – всі вони безперервно прославляють Бога. Щоб зрозуміти цю доктрину, треба уявити себе у досконалій любові з Богом – сп'янілих від неї, поглинутих нею, розчинених у ній, це таке задоволення, яке не має ні крихти болю, яке безперестанку струменіє з нас знову і знову. Наша радість уже є невіддільною від нашої хвали, яка вільно та безперешкодно висловлює її, подібно до дзеркала, що відбиває світло. У Короткому Вестмінстерському катехизмі написано, що основна мета людини – прославляти Бога та радіти Ним завжди. Але ми знаємо, що ці дві речі – одне. Повністю насолоджуватися Ним – це прославляти Його. Тому коли Бог велить нам прославляти Його, то запрошує насолоджуватися Ним».¹

По-друге, Давид постійно в роздумах. Вірш 7: «Як згадаю Тебе на постелі своїй, розмишляю про Тебе в сторожах нічних...» Тут бачимо, що Давид постійно молиться та роздумує. (Є окремі матеріали, які докладніше розглядають концепцію «роздумів»).

3. Які є наслідки цих роздумів та прославлення у житті Давида?

По-перше, ми бачимо, що у нього з'являється *впевненість та запевнення*. «В тіні ж Твоїх крил я співатиму!» (вірш 8) та «пригорнулась до Тебе душа моя, правиця Твоя підпирає мене» (вірш 9). Це тихіше висловлення тієї ж ідеї у Псалмі 26:6.

По-друге, бачимо *повторне підтвердження ідентичності*. Він говорить: «А цар звеселиться у Бозі» (вірш 12). Дерек Кіднер пише: «Термін "цар" не є не просто синонімом до слова "я". Якщо ці слова написано з вигнання від рук Авесалома [див. заголовок], то царський титул стає повторним підтвердженням його покликання, яке дав йому Бог, та визнання, що воно не може зникнути. Одну з християнських паралелей можна знайти в славослів'ї в'язня Івана, який навіть із о. Патмос прославляє Бога за свободу та царське священство, які є Його за первородством, а також і нашим (Об'явлення 1:5-6). Якщо віра Давида у своє царське покликання мала міцне підґрунтя, то тим паче таке підґрунтя має християнська віра».²

Що більше ми осягатимемо реальність того, Ким є Бог, то більше впевненості та ясності ми матимемо про те, ким є ми. Наше синівство та царське усиновлення наповнять нас силою.

4. Прочитайте цей псалом із христоцентричної точки зору. Чому наша впевненість, що наша духовна спрага не буде вічною (вірш 2), є більшою за впевненість Давида (вірш 12)? Поміркуйте над віршами в Івана 4:1-26 та Івана 19:28-20.

Наша духовна спрага є тимчасовою тільки тому, що Ісус пережив цілковиту відсутність Бога на хресті. Там Він вигукнув: «Прагну!», бо його фізичний біль був лише символом безкінечної духовної спраги та мук, які Він поніс за нас. Він пішов у справжню пустелю, коли Бог відкинув Його на хресті, та пережив замість нас увесь пекельний біль. Через Свою спрагу Він дає нам «воду життя» (Івана 4 та Об'явлення 21:6).

5. Що у цьому псалмі та Псалмі 26 було найкориснішим для Вас особисто? Чому? Які конкретні зміни це принесе у Ваше життя?

¹ К. С. Люїс *Роздуми про Псалми* (San Diego: Harcourt, Inc., 1986, 1958), с. 95-97.

² Дерек Кіднер *Псалми 1-71* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 227.

Псалми

Прославлення III

Заняття 20 | Псалми 94 та 150

ПСАЛОМ 94: «ПРИЙДІТЕ»

Вступ

Ще з ранніх років християнська церква використовувала Псалом 94 як дороговказ для прославлення та поклоніння. Його назвали «Venite» (з латинської – «прийдіте») і завжди вважали чи не найкращою інструкцією для поклоніння. Його кінцівка видається такою жорстокою, що багато хто вважає, ніби її було пізніше додано редактором. Як завжди, така теорія припускає, що редактор був цілковитим бовдуром. Навіщо авторові просто тулити це застереження у красивий псалом про поклоніння, якщо воно зовсім не стосується теми? Згодом ми побачимо, що він навіть дуже стосується теми поклоніння.

1. Вірші 1-2. Ці два вірші здаються дуже знайомими, але у них є багато фактів про поклоніння. Що ми дізнаємося про поклоніння та як правильно його проводити?

По-перше, поклоніння найкраще здійснювати *спільно*. Про це дізнаємося з першого вірша: «Заспіваймо». Тобто треба поклонятися разом із іншими віруючими. Це паралель до вказівки Самого Ісуса. Даючи нам зразок молитви, Він сказав нам молитися так: «Отче *наш*, що єси на небесах». Звісно, що є також приклади, якими Біблія закликає нас до глибокої, особистої молитви на самоті. Однак переважно там – засоби для спільного поклоніння. Зрештою, на небі спільне поклоніння – це основна форма поклоніння.

По-друге, *поклоніння стосується усього єства людини*. Читаємо про емоційну складову у таких словах: «*покликуймо радісно*» та «*хвалою обличчя співаймо Йому*». Однак також і про розумову складову, коли вживається слово «*Господь*» (завітне ім'я «Яхве») та «*скеля спасіння*». Ці слова будуть порожніми без знання історії Біблії та богослов'я. *Яхве* – це ім'я, яким Бог назвався Мойсеєві у палаючому куші. Це ім'я для тих, хто перебуває з Ним в особистих стосунках, хто присвятив Йому своє життя та прийняв Його спасіння. «*Скеля*» – це також ім'я, що стосувалося служіння Мойсея (Вихід 17). Тому в поклонінні ми повністю включаємося в молитву – і розумом, і серцем.

По-третє, у *поклонінні є музика*. Часто ми нехтуємо тим, наскільки часто Біблія наказує нам прославляти Бога «*музикою та співом*». Інтуїтивно це цілком зрозуміло, однак пояснити це не дуже легко. Музика має над нами нечувану силу. Одні й ті ж слова матимуть різний вплив, якщо вони будуть сказані та якщо покласти їх на музику.

Наприкінці вивчення Псалма 62 доречною буде цитата К. С. Льюїса:

«Думаю, що ми насолоджуємося прославленням тому, що прославлення не просто висловлює, а доповнює насолоду... насолода не буде повною, якщо її не висловити... Якби хтось міг по-справжньому та повністю досконало прославити щось, цілком вилити цю вдячність у поезії, музиці чи мистецтві, тоді об'єкт насправді був би цілковито прославленим, а ми отримали б ідеальну насолоду...»¹

Напевно, причина того, що музика є важливою, полягає у тому, що без неї ми не можемо повною мірою прославляти Бога. Митці часто розчаровуються, що немає закликів на зразок «прославляйте Його скульптурами та мистецтвом». Звісно, християнські митці покликані прославляти Бога своєю працею, однак одночасно вся церква не може разом брати участь у малюванні. Натомість разом співати пісню – цілком можливо. Тому музика – це дуже вдалий вид мистецтва для поклоніння, адже вона є спільною – всі прославляють Бога одночасно; людина повністю бере участь у прославленні – розумом і серцем.

По-четверте, *поклоніння – це те місце, де ми збираємося перед Ним – у Його присутності*. Це дуже важливо для справжнього поклоніння. Бог, з одного боку, є Всюдисущим (Псалом 138). Однак, з іншого боку, ми можемо бути «відкинутими від Його присутності» (Псалом 50) або шукати Його «лиця» та Його присутності, як бачимо у Псалмі 26. Тому-то «*прийти перед Ним*» має кілька значень. По-перше, це означає прийти до Нього як до царя. Це визнання Його влади та висловлення нашої покори перед Ним. По-друге, це означає прийти до Нього як до друга. Коли ми хочемо особистої розмови, то зустрічаємося з Ним віч-на-віч. По-третє, це означає, що є справжня особиста взаємодія. Увійти у Його присутність означає, що Святий Дух працює у наших серцях, даючи нам відчуття Його справжності та близькості. Саме тому під час поклоніння ми шукаємо того ж: покори, близькості та відчуття Його присутності.

2. Вірші 3-5. Якщо перші два вірші говорять нам, що потрібно робити, то наступні три пояснюють, чому треба поклонятися. (На це вказує нам слово «бо» на початку вірша 3). Чому ми повинні Йому поклонятися?

У віршах 3-5 читаємо про конкретну і, водночас, загальну причину поклоніння. Конкретна причина нашого поклоніння Йому в тому, що *Він є Верховним Творцем*. У буквальному сенсі все належить Йому. Він володіє всім, бо Він це створив. Такі контрасти, як *глибини та верхогір'я... моря та суходіл...* – є крайнощами, які показують, що Бог володіє всім. Чому автор псалмів називає творіння основною причиною поклоніння? Звичайно, ми можемо поклонятися Йому і з огляду на інші Його якості – чому не поклонятися Йому через Його славу, мудрість, милосердя тощо? Це все добре, але факт творіння заявляє, що ніщо інше не може бути гідним прославлення. Ми будемо прославляти те, що вважатимемо безцінним і найважливішим. Але все, окрім Бога, є скінченним, другорядним, створеним. Його рукою не тільки сформоване все (вірш 5), але Він також і підтримує все Своєю рукою (вірш 4). Ми можемо насолоджуватися всім, але не можемо прославляти щось інше, крім Бога.

Не випадково читаємо тут про Бога як про «*Царя над богами всіма*». Чи означає це, що автор псалмів вірив у багатобожжя, а Господь є лише найсильнішим з-поміж них? Ні, однак він знає, що люди мусять мати бога – така наша природа. Ми не можемо жити, не прославляючи щось, тобто не приписуючи чомусь найвищої цінності. Ми маємо горезвісну схильність творити богів зі створених речей, замість того щоб просто насолоджуватися ними. Тому автор заохочує віддати все поклоніння Богові, Який Єдиний достойний нашої

уяви, нашої пристрасі, нашої вірності.

Загальна причина, чому ми поклоняємося Йому: бо *Він виявив Себе у Своему Слові*. Це дуже часто упускають. Чому ми покликані поклонятися Богові? У псалмі читаємо: «Бо Він великий... бо Він наш Творець, бо Він наш Пастир». Але звідки автор знає про це? Такою є правда про Бога, яку Він об'явив через пророків. Іншими словами, поклоніння – це не просто містицизм. Воно починається з правди Божого Слова та є відповіддю на Нього. У Біблії часто бачимо такий шаблон: Бог об'являє Свою святість Ісаї, а тоді пророк пропонує себе Йому на службу (Ісаї 6); Бог об'являє Себе Якову уві сні. Яків прокидається та поклоняється Йому (Буття 28:10-22). Як бачимо, вимальовується певний алгоритм поклоніння. Бог виявляє Свою цінність (у Його Слові читаємо, що Він є Творцем, Пастирем тощо). Ми відповідаємо, віддаючи Йому те, на що Він заслуговує (нашу хвалу, наш талант, наші гріхи, наші серця, нашу відданість, наші потреби, наші кошти, нас самих). Такий алгоритм бачимо й тут. Псалом 94:1-2 – це подарунок поклоніння у відповідь на істини віршів 3-5. Тому майже у всіх історичних формах поклоніння Писання прочитують, проспівують, проговорюють, проголошують наспівом, переказують і роз'яснюють, а у відповідь люди моляться, прославляють, дають пожертви, визнають гріхи, отримують прощення, беруть участь у таїнствах тощо. Кожне служіння, зазвичай, містить приблизно такий алгоритм.

Підсумок: ми поклоняємося Богові, тому що (1) Він єдиний заслуговує прославлення наших сердець, які мусять щось прославляти, а також тому, що (2) Він об'явив Себе у Своему Слові.

3. Вірші 6-7. Після прославлення та радості перших п'яти віршів тональність псалма змінюється. (а) Порівняйте заклики віршів 1 і 6. Що в них відмінного? (б) Як вірші 6-7 природно впливають із віршів 1-5?

(а) Порівняйте заклики віршів 1 і 6.

Заклик 1-го вірша звучить так: «Ходіть, заспіваймо... покликуймо радісно», а заклики 6-го вірша звучать: «Прийдіть, поклонімося, і припадім, на коліна впадім». У першому вірші відчувається відлуння бурхливої радості, а в іншому – заклики до смиренної покорі. Кіднер говорить: «Кожне з трьох ключових дієслів у вірші 6 вказує на буквальный поклон перед Богом, оскільки стандартне [єврейське] слово для поклоніння буквально означає "падати ниць". Наприклад, Авраам у Буття 18:2»². Зверніть увагу на ще одну відмінність. Радість у віршах 1-2 ґрунтується на істині про Бога як Творця (вірші 3-5), а смиренна покоря ґрунтується на істині про Бога як Пастиря («отара руки Його») та укладача Завіту. «Наш Бог» у вірші 7 – це фраза, яку, за словами Бога, можуть використовувати лише Його люди, що мають особисті завітні стосунки з Ним (Вихід 6:7). Тому це нагадування, що Він є «нашим Богом» в історії відкуплення та благодаті, тоді як у вірші 1 акцент на тому, що Він є «великим Богом» усього творіння.

Чому існує така відмінність? Мають бути обидві тональності – і прославлення, і покаєння. Без тверезого усвідомлення нашої нікчемності й потреби у Ньому та Його милосерді «той радісний гул буде принизливим та потуратиме нашим слабкостям»³.

б) Як вірші 6-7 природно впливають із віршів 1-5?

Зі справжнього прославлення та поклоніння інтонація сповіді та покаяння завжди впливатиме природно. У розділі 6 Книги пророка Ісаї об'явлення Божої слави спричинило покаяння Ісаї, адже зі сльозами на очах він каже: *«Та я ж чоловік нечистоустий»* (вірш 5), а також привело до впевненості у спасінні (вірш 7: *«відійшло беззаконня твоє, і гріх твій окуплений»*). У розділі 5 Євангелія від Луки об'явлення Ісусової сили (через чудо дивовижної риболовлі) приводить до Петрового покаяння. Він каже, плачучи: *«Господи, вижди від мене, бо я грішна людина!»* (вірш 8). Що більш впритул ми наближаємося до джерела світла, то легше нам бачити себе. І що більше ми бачимо, Яким є Бог насправді, то більше будемо бачити свою істинну сутність.

4. Вірші 7-11. Цей уривок є застереженням і ніби не вписується у псалом. Однак поміркуйте. (а) Що говорить про поклоніння? (б) Уявіть собі третій етап поклоніння після віршів 1-5 (прославлення) та віршів 6-7 (покаяння). Яким є цей третій етап? (в) Що «вхід до Його відпочинку» має спільного з поклонінням та слуханням Божого Слова у вірі? (Прочитайте Євреїв 4:1-13)

(а) Що тут мовиться про правильне поклоніння?

У ньому йдеться про те, що найголовнішим під час поклоніння є *«слухання Його голосу»* (вірш 7). Зверніть увагу, що у вірші 7 змінюється автор і голос. Тепер до нас говорить Бог від першої особи. Це – Божий оракул. Так само і під час будь-якого поклоніння ми повинні мати час, щоб безпосередньо послухати Бога. Ці останні вірші насправді не є зміною теми, як дехто стверджував. Так можна думати лише в тому випадку, якщо забути, що слухати та вчитися з Божого Слова – це один із центральних елементів служіння. Кіднер нагадує нам, що *«"слухати" у єврейській мові має ще один значеннєвий вимір – це "слухатися". Це – унікальне слово у Старому Заповіті»* (1 Самуїла 15:22).⁴ Отож, маємо наказ (1) слухати Боже Слово (вірш 7), (2) пом'якшувати свої серця під його впливом (вірш 8) та (3) віддавати себе на послух.

(б) Уявіть собі третій етап поклоніння після віршів 1-5 (прославлення) та віршів 6-7 (покаяння). Яким є цей третій етап?

Ми вже показали, що Псалом 94:1-7 розбивається на дві психологічно природні частини поклоніння. Перший етап – це «вхід», коли ми свідомо шукаємо присутності Бога та нагадуємо собі про Його величність, голосно співаємо Йому хвалу.

Другий етап – це «оновлення», де ми низько схиляємося перед Ним, згадуючи про свою потребу милосердя та всі його дії відкуплення, вчинені у минулому. Третій етап – це час слухати Боже Слово, а тоді охоче пропонувати себе Йому в глибокому послуху. Тому наші три етапи виглядають ось так:

Вхід: дивимосся вгору.
(Псалом 94:1-5)

Прославлення та поклоніння Його величі
Усвідомлення, Ким Він є
Результат: РАДІСТЬ

**Оновлення: дивимосся
всередину.**
(Псалом 94:6-7)

Покаяння та впевненість у Його любові
Усвідомлення, ким ми є
Результат: СМИРЕННЯ

**Приношення:
дивимосся вперед.**
(Псалом 94:7-11)

Слухання та дії відповідно до Його Слова
Усвідомлення, ким ми є в Ньому
Результат: ВІДПОЧИНОК ЄВАНГЕЛІЯ

(в) Що «вхід до Його відпочинку» та текст у Євреїв 4:1-13 має спільного з поклонінням?

У псалмі читаємо про посилення на «Мериви» та «Массу» – це період кризи в пустелі, коли або люди, або Мойсей не довіряли Божим обітницям (Вихід 17:1-7; Числа 20:1-13). Наслідком їхнього невірства було те, що вони не змогли увійти до Обіцяної Землі. Богові треба було, щоб загинуло все перше покоління євреїв до того, як Він привів їхніх дітей до землі відпочинку (Числа 14:1-45). Так само й тут читаємо про застереження, що на Слово Боже ми повинні відповідати з м'яким серцем, сповненим віри. Але що «відпочинок» означає для нас сьогодні? Згідно з Дереком Кіднером:

«Відпочинок має більше, ніж одне значення, бо про нього читаємо у розділах 3 і 4 Послання до євреїв. В історії Виходу це означало "Божу землю, де євреї мали оселитися". Але у Євреїв 4:1-13 читаємо, що цей псалом стосується нас і *сьогодні* (вірш 7) – це відпочинок, який не зрівняється з тим, за який воював Ісус Навин. Це – частка у Божому суботньому відпочинку, де Він закінчив не лише творіння, але й відкуплення. Ті, хто зневірився і пішов назад у пустелю, – це всі ми, що відходимо від нашої величезної спадщини».⁵

Кіднер показує нам, що кінцевою метою поклоніння є слухання послання Євангелії, що *відкупна Божя праця є «завершеною»* (Івана 19:30). Коли ми усвідомлюємо, що Бог спасає нас лише через благодать того, що зробив Христос, тоді ми «відпочинемо від учинків своїх» (Євреїв 4:10). Це – образ Божого суботнього відпочинку, де Він «відпочив від Своєї праці». Під час кожного служіння ми входимо у «відпочинок», коли «згадуємо» про звершену задля нас працю Христа. Тоді ми відмовляємося від нашого поклоніння фальшивим богам (Псалом 94:3), тобто від своїх спроб спасти себе самих, та віддаємо хвалу наших сердець лише Йому.

ПСАЛОМ 150: ХВАЛІТЬ ГОСПОДА

1. У вірші 1 читаємо, де треба славити Господа. Про що там ідеться?

«У святині Його», очевидно, стосується Його послідовників у храмі тут, на землі. «На могутнім Його небозводі», мабуть, стосується Його послідовників на небесах. Іншими словами, Його треба славити всюди і в усьому. «Слава Його наповнює всесвіт, тому й хвала Йому не має бути меншою».⁶

2. У вірші 2 читаємо, чому треба славити Господа. Про що там ідеться?

«Чини Його могутні» стосується всього, що Він робить, а «Його могутня велич» стосується того, Ким Він є. Цей вірш говорить як про Його особу, так і про працю. Іншими словами, Його треба славити абсолютно за все.

3. У вірші 3 читаємо, як треба славити Господа. Про що там ідеться?

На перший погляд здається, що автор подає нам довільний список музичних інструментів, але є дуже цікаві наукові коментарі щодо цього переліку.

Кіднер пише:

«У цьому короткому переліку йдеться про дуже багато граней життя: великі національні та релігійні події відбуваються в супроводі звуку труби. Наприклад, радість перемоги озвучує бубон і супроводжує танець. А звичайні повсякденні ситуації – дудка чи флейта. Кожен інструмент – урочистий чи веселий, ударний чи мелодійний, тихий чи гучний... усе зібрано тут, щоб прославляти Бога».⁷

Іншими словами: Його треба славити винахідливо – *всім*.

4. У вірші 6 читаємо, хто має славити Господа. Про що там ідеться?

Дехто каже, що це «все людство», але видається, що це «надто вузько»⁸ у світлі Об'явлення 5:13: «І кожне створіння, що воно на небі, і на землі, і під землею, і на морі, і все, що в них, чув я, говорило: Тому, Хто сидить на престолі, і Агнцеві благословення, і честь, і слава, і сила на вічні віки!» Тому у вірші 6 йдеться про те, що «кожна жива істота» прославить Бога. Чому це радикально? У Псалмі 18:2-5 читаємо, що про Божу славу сповіщає також і неживе творіння. У Римлян 8:19-22 читаємо, що все створіння «зітхає», аж доки не буде визволене, щоб досконало славити Бога. Нове небо і нова земля тому будуть славними, що все створіння буде славити Бога, адже саме для цього воно й було створене.

Отож:	Де?	Хвалить у всьому.
	Чому?	Хвалить за все.
	Як?	Хвалить усім.
	Хто?	Хвалить усі.

5. Ми вже обговорювали, чому Псалом 1 записано першим у Книзі Псалмів. Чому Псалом 150 записано наприкінці?

Юджин Пітерсон вдало підсумовує:

«Будь-яка [щира] молитва неодмінно стає прославленням. Кожна молитва, незалежно від імовірного відчаю на початку, незалежно від гнівного та страшного досвіду під час неї, завжди завершується прославленням. Не завжди

це відбувається швидко чи легко, можливо, для цього буде потрібно навіть ціле життя, але на завершення неодмінно буде прославлення... Натяки на це зустрічаємо у всій Книзі Псалмів. Нерідко прославлення виринає навіть під час жахливого плачу, всупереч логіці та без особливого переходу. Наприклад, у Псалмі 12.

... Псалом 150 – не єдиний такий. Перед ним є ще 4 псалми прославлення, тому він є п'ятим із п'яти псалмів, які завершують Книгу Псалмів. Ці п'ять псалмів є надприродно могутніми. [Це означає], що, незважаючи на все наше страждання, сумнів, гнів, незважаючи на те, скільки разів ми відчайдушно запитували "Скільки ще?", молитва, зрештою, переростає у хвалу. Все зводиться до хвали.

Звісно, що було б помилкою вважати, що порівняно з хвалою інші молитви є неважливими... Не варто поспішати. Можуть минати роки, навіть десятки років, перш ніж певні молитви виллються у хвалу, як у Псалмах 146-150. Не кожна молитва відразу увінчується хвалою. Більшість молитов у Псалмах не переростає у хвалу. Але молитва завжди прямує до прославлення і, рано чи пізно, прийде туди.

Тому... наші життя наповнюються добротою. Земля та небеса дивовижно поєднуються. Цимбали своїми ударами сповіщають про славу. Благословення. Амінь. Аلیلлуя». ⁹

6. Чи були у Вас випадки, коли дуже важкі молитви переходили у хвалу?

7. Що з цих двох псалмів було найкориснішим для Вас особисто? Чому? Які конкретні зміни це принесе у Ваше життя?

¹ К. С. Люїс *Роздуми про Псалми* (San Diego: Harcourt, Inc. 1986, 1958), с. 95.

² Дерек Кіднер *Псалми 72-150* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 345.

³ Дерек Кіднер, с. 345.

⁴ Дерек Кіднер, с. 345.

⁵ Дерек Кіднер, с. 346.

⁶ Дерек Кіднер, с. 491.

⁷ Дерек Кіднер, с. 491.

⁸ Дерек Кіднер, с. 492.

⁹ Юджин Г. Пітерсон *“Бог, що відповідає: Псалми як засіб для молитви”* (San Francisco: HarperCollins, 1989), с. 122, 123, 127, 128.

Псалми

Два способи молитися псалмами

Додаток А

Віруючі здавна використовують псалми у молитві. Ось два способи, які допоможуть і Вам приєднатися до цієї традиції.

ЩОДЕННА МОЛИТВА

Цей метод ґрунтується на «Книзі загальних молитов». У ньому ви зможете молитися Книгою Псалмів (обраними фрагментами) щомісяця, вранці та ввечері по 15-20 хв.

1. Прочитайте один або більше псалмів за розкладом.

2. Оберіть один або два вірші для роздумів. Використовуйте таку стратегію:

Навчання: про те, Ким є Бог і що Він зробив. Про те, ким ми є і що ми маємо робити.

Прославлення: як я можу любити та прославляти Бога на основі цього? Помоліться Богові прочитаною істиною/текстом.

Сповідь: наскільки я не розумію цього у своєму житті? Визнайте цю істину/текст Богові.

Подяка: якою мірою Христос є найбільшим об'явленням цієї істини та найбільшою відповіддю на цей мій гріх? Подякуйте Йому за це!

Прохання: як це показує, ким я можу бути і ким мені треба бути? Попросіть Його про це.

«Розмова»: поговоріть із Богом про кожний елемент та уявіть (на основі Біблії) Його відповідь на них.

3. Помоліться до Бога цим псалмом.

РОЗКЛАД НА МІСЯЦЬ

	вранці	ввечері		вранці	ввечері		вранці	ввечері		вранці	ввечері
1	1-4	6-8	8	37-39	40-42	15	74-76	77	22	106	107-108
2	9-10	11-12	9	43-45	46-48	16	78-80	81-84	23	109-112	113
3	14-16	17	10	49-51	52-54	17	85-87	88	24	114, 115-117	118:1-32
4	18-20	21-22	11	55-57	58-60	18	89-91	92-93	25	118:33-72	118:73-104
5	23-25	26-28	12	61-63	64-66	19	94-96	97-100	26	118:105-144	118:145-176
6	29-30	31-33	13	67	68-69	20	101-102	103	27	119-124	125-130
7	34-35	36	14	70-71	72-73	21	104	105	28	131-134	135-137
									29	138-139	140-142
									30	143-145	146-150

«Потік молитви»

За допомогою цього методу Ви зможете роздумувати над псалмом та під час молитви застосувати його до свого життя (див. частину I у передмові для прикладу використання цього методу на основі розбору псалмів 114 та 115). Достатньо розглянути один псалом, але якщо Ви хочете взяти більше, то наведені нижче категорії допоможуть Вам обрати кілька псалмів різних типів для ширшого аналізу. Якщо Ви обрали кілька псалмів, присвячайте цьому 15-20 хв.

1. Оберіть псалом та прочитайте його, щоб зрозуміти зміст. Якщо у Вас є час, оберіть псалми з категорій прославлення, оновлення та посвячення. Якщо також є час, то оберіть навчальний псалом між «оновленням» та «посвяченням».

2. Помоліться псалмом кілька разів.

- Спочатку просто помоліться до Бога проханнями/твердженнями з псалма, використовуйте мову, близьку до мови псалма, але додавайте також і свої слова.
- Далі перетворіть деякі з тверджень на прохання до Бога. Це означає, що ще більшу частину молитви буде сказано своїми словами.
- На основі тверджень псалма прославляйте Бога, розкайтеся у гріхах та висловіть Йому свої прохання. Ця частина повністю буде Вашими словами.

КАТЕГОРІЇ ПСАЛМІВ

! Прославлення	/+ Прохання
? Плач	П Подяка
\- Покаяння	М Мудрість
> Впевненість	Ц Царські псалми

Зверніть увагу: червоні символи можна використовувати для скороченого позначення різних категорій псалмів у Вашій Біблії або щоденнику.

! ПРОСЛАВЛЕННЯ

Творіння/слава/святість 8, 18:6, 23, 64, 98, 103, 113:9-26, 144, 148

Благодать/відкуплення/милосердя (див. також «подяка») 18:6, 97, 99, 110, 112, 113:1-8, 116, 121, 146-147, 149

Мудрість/суверенність/справедливість 28, 46, 88:6, 95, 96, 138:5, 145

Власне прославлення 32, (66), 91, 94, 134, 150

О Н О В Л Е Н Н Я

\- Визнання гріха 6, (24), 31, 37, 50, 78, 89, 105, 129, 142

? Плач (визнання потреби)

(Покинутий Богом) 12, 21, 38, 41-43, 59, 68, 72-73, 76, 78-79, 84, 87, 88:6, 136

(Відчай) 38, 87

(Вороги) 3, 9:22-39, 11, 34, 53-54, 58, 63, 69, 82, 93, 101, 108, 119, 139, 141-142

(Плач справедливості) 57, 108, 136, 138:5

П О С В Я Ч Е Н Н Я

П Подяка 17, 29, 33, 39, 65, 74, 77, 102, 104, 106, 114-115, 123, 135, 137

/+ Прагнення/прохання 5, 16, 26, 62, 66, 83, 85, 100, 107, (118), 122, 125, 130, 140

> Впевненість (особиста) 4, 7, 9:1-21, 10, 15, 22, 24, 25, 27, 30, 40, 51, 55-56, 60-61, 70, 90, 117, 120, 128, 143

Впевненість (у Царстві) 45, 47, 67, 75, 81, 86, 92, 93, 124, 131-133

Н А В Ч А Н Н Я

Ц Царські/месіанські псалми 2, 19, 20, (21), 44, 71, 109, (117)

М Псалми мудрості 1, 13, 14, 35, 36, 48, 49, 52, 80, 111, 118, 126, 127

